

ธารธรรมทางสงบ
พระวิมลมุนี

(นนทพันธ์ ปภสฺสโร) ป.ธ.๕,พธ.บ.,ศษ.ม.

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง พระจริยานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่

ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เลขานุการมูลนิธิวัดศรีโสดา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

ชื่อหนังสือ : **ธารธรรมทางสงบ**

พิมพ์ : เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๕ **พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์** (นนทพันธ์ ปภสฺสโร) ป.ธ.๕, ปว.ค., พธ.บ., ศษ.ม ผู้ช่วยจ้าอาวาสพระอารามหลวง เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ พระปริยัตินิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ พระจริยานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ และเลขานุการมูลนิธิวัดศรีโสดา ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนามที่ **พระวิมลมุนี**
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา : พระเทพโกศล, พระครูสุตกิจจานุกุล พระครูมนูญกิจจานุกิจ พระครูมงคลคุณาทร พระครูประกาศธรรมานุยุต พระครูธวัชชัยสังฆพิทักษ์ พระครูโอภาสกิจจานุวัตร พระมหาประพัฒน์ ปิยธมฺโม ป.ธ.๗

ผู้รวบรวม : พระมหาเนติวุฒิ เนติวุฑฺโฒ พระปลัดชินภัทร ชินภทฺโท พระปลัดสมชาติ สิริชาโต พระมหาอังคาร ญาณเมธี พระสิทธิชัย สุจิณฺโณ พระสนิท กิตฺติวโร พระอนุชิต อธิปญฺโญ

จัดรูปเล่มออกแบบปก : นายบุญเลิศ ตระกูลรุ่งอำไพ

พิมพ์ที่ : **โรงพิมพ์ พี ดี**
๓/๔ ซ.๘ ถ.มงฟอร์ต ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
โทร. ๐๘-๑๙๕๑-๘๗๒๒ E-Mail : pdpinting@gmail.com

ทรงพระเจริญ

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

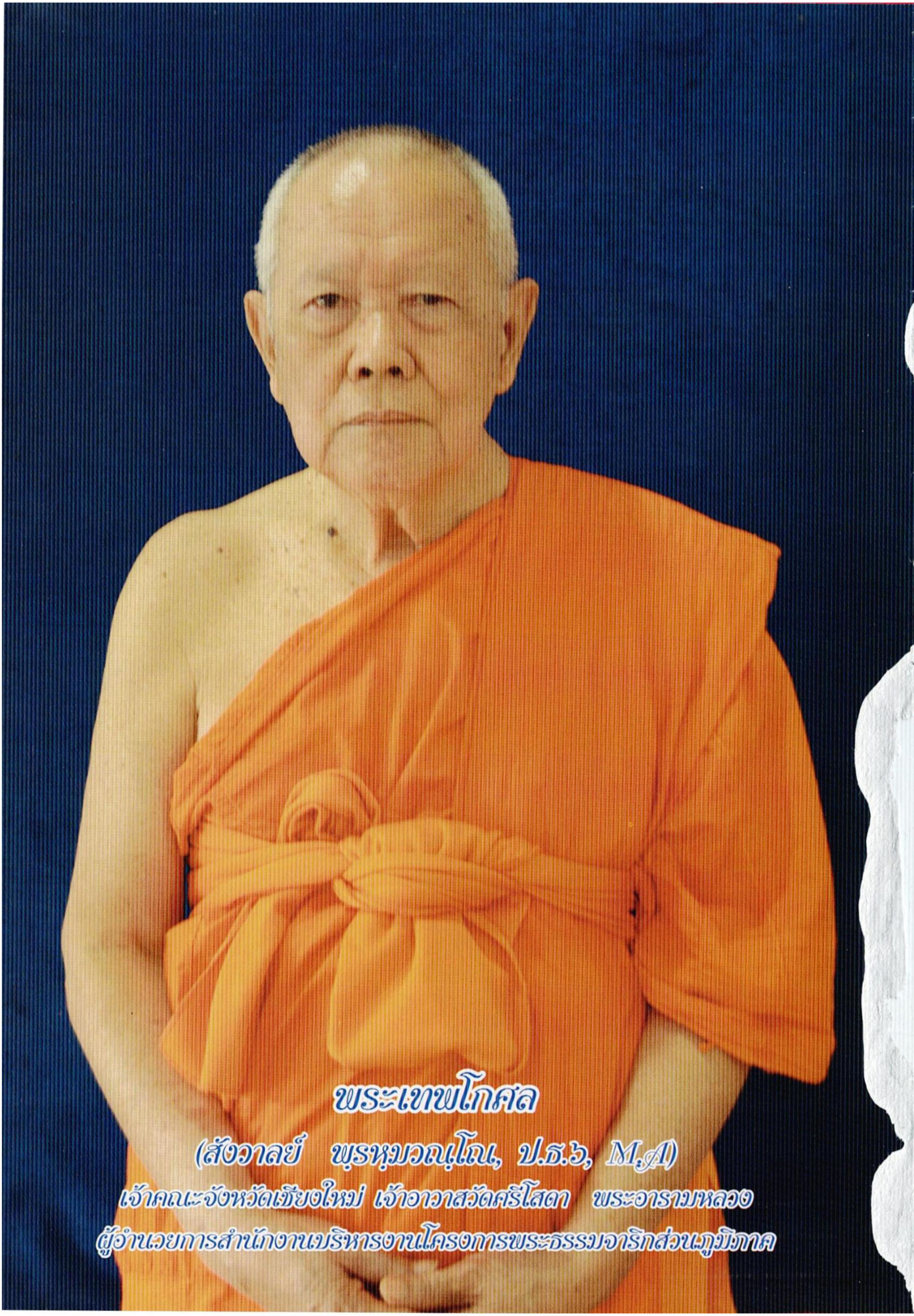
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

(ช่วง วรปุญฺญมหาเถร ป.ธ.๙)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

พระครูบาศรีวิชัย
องค์ปฐมเจ้าอาวาสผู้สถาปนาวัดศรีโสดา

พระเทพโกศล

(สังวาลย์ พฺรหฺมวณฺโณ, ป.ธ.๖, M.A)

เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ เจ้าอาวาสวัดศรีโสดา พระอารามหลวง

ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค

คำปรารภ

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๕ สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลื่อนและตั้งสมณศักดิ์ พระธรรมจาริกวัดศรีโสดา จำนวน ๓ รูป คือ

๑. พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร) ป.ธ.๕, ปว.ค., พธ.บ., ศษ.ม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ พระปริยัตินิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ พระจริยานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เลขานุการมูลนิธิวัดศรีโสดา ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนามที่ **พระวิมลมุนี**

๒. พระครูวินัยธรสุริยะ สุริยะคุโณ น.ธ.เอก, ค.บ., ศษ.ม. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง รองผู้อำนวยการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ พระธรรมจาริกศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรชาวเขา วัดศรีโสดา และได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้เป็นหัวหน้าปกครองคณะ ๕ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโทที่ **"พระครูโอภาสกิจจานุวัตร ผจล.ชท."**

๓. พระครูมนูญกิจจานุกิจ น.ธ.เอก, พธ.บ. พธ.ม.(กิตต์) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค และกรรมการมูลนิธิวัดศรีโสดา ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร **ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ผจล.ชอ.**

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ ถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาวัดศรีโสดา การสนองงานคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้มีความตั้งใจจริงในการทำงาน เอาใจใส่ในภารกิจต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา เห็นได้จากตำแหน่งที่รับภารธุระอยู่ เช่น เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ พระปริยัตินิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ พระจริยานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ และเลขานุการมูลนิธิวัดศรีโสดา นับเป็นภาระที่หนัก เนื่องจาก

ต้องวางแผน จัดการอย่างเป็นระบบ ทุกหน้าที่ท่านได้สนองงานอย่างเต็มสติปัญญา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความมุ่งมั่น ไม่ท้อแท้ท้อถอย ตั้งใจจริง ด้วยความสุขุมรอบคอบ ท่าน ยังเป็นกำลังสำคัญในการจัดประชุม สัมมนาต่าง ๆ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๕ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน เพื่อดำเนินนโยบายพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

วัดศรีโสดา เป็นที่อยู่อาศัยพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก จำต้องได้รับความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด กำลังปัญญาจากหลายฝ่ายเป็นอย่างมาก ท่านมีสิ่งเหล่านี้ให้กับส่วนรวม ท่านเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างหลากหลาย แม้งานจะเร่งรัดรุมเร้าก็สามารถทำได้สำเร็จลุล่วง เรียบร้อยด้วยดีตามที่ได้รับมอบหมายทุกประการ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อหมู่ต่อคณะ มีผลงานเป็นที่ปรากฏดังคำว่า **"หน้าตาบอกความดี หน้าที่บอกความสำคัญ"** ซึ่งในเรื่องนี้นับเป็นความสามารถเฉพาะบุคคล ที่ไม่อาจแสวงหาได้ในบุคคลทั่วไป ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่มีความสามารถพิเศษ จึงสมควรได้รับการยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และอุทิศตนทำงานไม่ว่าผู้ใดจะอยู่ที่ไหนก็ตามย่อมได้รับสิ่งที่เป็นมงคลแก่ชีวิต การสนับสนุน ส่งเสริม ความเอื้อเฟื้อจากหลวงพ่อเจ้าอาวาสและความดีของท่านร่วมกัน เป็นพลังบุญหนุนนำให้เมฆตั้งเค้าแล้วโปรยฝนลงมา ต้นไม้ต้นหญ้าเมื่อถูกฝนตกพรมย่อมสดชื่น เขียวสดงดงามไม่เหี่ยวเฉาโรยรา ทำความดีเพื่อความดี ย่อมได้รับความดีตอบแทนดังนี้

พระครูมนูญกิจจานุกิจ เป็นพระเถระที่มั่นคงในกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติ มีจริยาวัตรที่เรียบร้อย มีอัธยาศัยอ่อนน้อมถ่อมตน ตระหนักในหน้าที่เป็นอย่างดี พูดน้อยทำมากและทำจริงๆ เมื่อตกลงใจและตั้งใจจะทำสิ่งใดแล้วจะต้องทำให้สำเร็จ วันคืนที่ล่วงไปมิใช่ปัญหาที่จะต้องขบคิด บางครั้งอาจต้องข้ามวันข้ามคืนหากความสำเร็จยังไม่มาเยือน ก็ยังคงมุ่งมั่นวิริยะอุตสาหะทำไปจนกว่าจะสัมฤทธิ์ผล เช่น งานประชุมปฐมนิเทศพระธรรมจาริกประจำปี งานบวชชาวเขา หรืองานในเทศกาลพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยผู้มีฝีมือประดับตกแต่ง ท่านได้ร่วมกับพระภิกษุสามเณรพร้อมทั้งคนวัด ช่วยกันจัด ช่วยกันทำ จนสำเร็จลงเรียบร้อยสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ สมบูรณ์ทุกประการ เป็นที่รู้กันว่ากิจกรรมใดที่ท่านลงมือทำแล้วเป็นอันหาที่ติมิได้ ท่านรับผิดชอบการเงินโครงการพระธรรมจาริก ทำให้พระธรรมจาริก ๓๐๐ กว่ารูป ได้รับความสะดวกในการ

เบิกจ่ายเงิน และทุกรูปต่างก็ยอมรับในความละเอียดรอบคอบ ตรงไปตรงมา ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาดำเนินไปได้ด้วยดี ท่านยังมีความชำนาญพิเศษด้านนวัตกรรม และการสวดเบิกแบบล้านนานิยม ซึ่งเป็นที่ชื่นชม นิยมยกย่องและได้รับเมตตาจากพระเถรานุเถระในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และจังหวัดอื่นในภาคเหนือ อาราธนาไปสวดในพิธีต่างๆ ปีละจำนวนมาก ด้วยดีตลอดมา

พระครูวินัยธรสุริยะ สุริยะคุโณ เป็นพระเถระผู้สมถะเรียบง่าย มีความเอื้อเฟื้อแก่พระภิกษุสามเณรที่อยู่จำพรรษาในวัดศรีโสดา เป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ดูแลเกี่ยวกับการบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการสาธารณูปการ ด้วยความเรียบร้อย เพราะท่านได้ช่วยเหลือด้านการอุปมถัมภ์บำรุง ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ท่านเป็นพระธรรมจาริก ที่เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในถิ่นทุรกันดารหลายแห่ง สืบสานปฏิปทาเจตนารมณ์ **สมเด็จพระพุทธชินวงศ์** (สุวณฺณโชตมหาเถร) องค์ปฐมประธานคณะพระธรรมจาริก อย่างจริงจัง ด้วยดีตลอดมา

พระเถระ ๓ รูป เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสนองงานบริหารจัดการวัดศรีโสดา ซึ่งมี **พระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาไม่น้อยกว่าปีละ ๔๐๐รูป ต่อเนื่อง ๒๐ ปี** ให้เป็นดำเนินไปได้ด้วยดี การรักษาระดับแห่งความเป็นไปองค์กรทั้งการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปในลักษณะ **"เข้มด้วยคนข้นด้วยงาน"** และบังเกิดผลดี จำต้องอาศัยพลังแห่งความจริงใจ เต็มใจ มั่นใจ และน้ำใจที่เปี่ยมล้นด้วยเมตตาธรรมเป็นสำคัญดังพระบาลีว่า **"โลโก ปตฺถมฺภิตา เมตตา"** เมตตาธรรมค้ำจุนโลก ทุกสิ่งที่ทำ ทุกคำที่พูด ที่คิด ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ผู้คนทั้งสิ้น ได้รับภารธุระพระพุทธศาสนา สั่งสอนฝึกอบรมอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรเต็มกำลัง ความรู้ความสามารถ ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ตามพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้า ตรัสแก่พระสาวกรุ่นแรกที่ส่งไปประกาศพระศาสนา ว่า **"จรถ ภิกฺเว จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย ฯเปฯ เทเสถ ภิกฺขเว ธมฺมํ"** แปลความว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอจงจาริกท่องเที่ยวไป จงแสดงธรรม เพื่อเป็นประโยชน์ เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก" อย่างแท้จริง

เมื่อวันที่ฟ้าโปรยฝนลงที่วัดศรีโสดา ในพุทธศักราช ๒๕๕๕ นี้ ต่างก็ได้รับความชุ่มฉ่ำเบิกบานใจกันทั่ว กว่าจะถึงราชทินนามท่านเจ้าคุณ **"พระวิมลมุนี" "พระครูโอภาสกิจจานุวัตร"** และ **"พระครูมนูญกิจจานุกิจ ผจล.ชอ."** อันเป็นมงคลยิ่งนี้ต่างก็ได้สั่งสมกุศลบุญราศีบารมีธรรมเป็นที่ยิ่งเมื่อ **"บุญพอบารมีเต็ม"** จึงเป็นเหตุให้

ได้รับการยกย่องเชิดชู ประกาศเกียรติคุณ อย่างคู่ควรเหมาะสมกับปฏิปทาจริยาวัตรที่เต็มเปี่ยมด้วยวิริยะอุตสาหะโดยแท้ เป็นขวัญ กำลังใจ เป็นมงคล เป็นเกียรติประวัติอันสูงส่งของคณะพระธรรมจาริก พระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา และสาธุชนทั่วไปของวัดศรีโสดาอย่างที่สุด

ในอภิลิกขิตสมัยมหามงคลนี้มูลนิธิวัดศรีโสดา ได้จัดพิมพ์หนังสือ **"ธารธรรมทางสงบ"** ซึ่ง พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ ได้ออกอากาศทางสถานีวิทยุ รด.หนองฮ่อ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นมุทิตานุสรณ์ ถวายเป็นธรรมบรรณาการ เพื่อจักได้แจกจ่ายแก่ศิษยานุศิษย์ ท่านที่เคารพนับถือที่มาร่วมแสดงมุทิตาจิตสักการะในมงคลกาลนี้

ขอขอบคุณ อนุโมทนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ร่วมแสดงมุทิตาสักการะ ขอให้พระเถระทั้ง ๓ รูป และสาธุชนผู้อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา อยู่ร่มเย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรืองในพระศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาลเทอญ.

(พระเทพโกศล)

เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่

ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค

เจ้าอาวาสวัดศรีโสดา พระอารามหลวง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

พระวิมลมุนี

(นนทพันธ์ ปภสฺสโร)

ป.ธ.๕,ปว.ค.,พธ.บ.,ศษ.ม.

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

สังเขปประวัติ

พระวิมลมุนี
(นนทพันธ์ ปภสฺสโร)

ป.ธ.๕,ปว.ค.,พธ.บ.,ศษ.ม.

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อและสังกัด

พระวิมลมุนี อายุ ๔๖ ปี พรรษา ๒๕ ป.ธ.๕, น.ธ.เอก ปว.ค. วิทยฐานะ วุฒิปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วุฒิปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดศรีโสดา เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ พระปริยัตินิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ พระจริยานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค ผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ และเลขานุการมูลนิธิวัดศรีโสดา

สถานะเดิม

นามเดิม นนทพันธ์ นามสกุล สมเงิน เกิดวัน ๓ ฯ ๓ ๑๑ ค่ำ ปีมะเมีย วันที่ ๑ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๙ บิดา นายค่ายคำ มารดา นางเงา บ้านปูคา หมู่ที่ ๕ เลขที่ ๘๓ ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

บรรพชา

วัน ๒ ฯ ๙ ๗ ค่ำ ปี มะโรง วันที่ ๒๑ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ณ วัดปูคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พระอุปัชฌาย์ พระครูวงศ์ษาภิวัฒน์

อุปสมบท

วัน ๗ ฯ ๔ ค่ำ ปี เถาะ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๓๐ วัดเรืองยศสุทธาราม แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ พระอุปัชฌาย์ พระมงคลสุธี วัดไผ่เงินโชตนาราม แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

วิทยฐานะ

พ.ศ.๒๕๑๘	สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ วัดพญาภู อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
พ.ศ. ๒๕๒๓	สอบไล่ได้ น.ธ.เอกสำนักเรียนคณะจังหวัดน่าน สังกัดวัดปูคา ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
พ.ศ. ๒๕๓๐	สอบไล่ได้ ป.ธ.๕ สำนักเรียนวัดเบญจมบพิตร สังกัดวัดประสาทบุญญาวาส เขตดุสิต กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๓๖	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (บริหารรัฐกิจ) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๔๒	สำเร็จปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(ศษ.ม.) คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การศึกษาพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๒๕	สำเร็จหลักสูตรภาษาเมืองเหนือ ร.ร.ภาษาเมืองเหนือ วัดพญาภู อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
พ.ศ. ๒๕๒๙	สำเร็จหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษระดับกลาง ชมรมเผยแพร่ภาษาต่างประเทศแห่งประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๔๘	สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปวค.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

งานปกครอง

พ.ศ. ๒๕๓๙	เป็นเลขานุการพระวินยาธิการ และสังฆการจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๑	เป็นเลขานุการวัดศรีโสดา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๔	เป็นหัวหน้าปกครองคณะ ๗ วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๕	เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีโสดา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๖	เลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๗
พ.ศ. ๒๕๕๐	เป็น “พระคู่สวด” คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่

งานศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สำนักศาสนศึกษา วัดพญาภู พระอารามหลวง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นครูสอนแผนกธรรม วัดประสาทบุญญาวาส แขวงวชิระ แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นพระสงฆ์ช่วยสอนวิชาจริยศึกษาประถมศึกษาปีที่ ๕ – ๖ โรงเรียนวัดไทร แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดราชสิงขร สังกัดวัดเรืองยศสุทธาราม เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม – บาลี สามัญศึกษา โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดศรีโสดา เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกรรมการสนามหลวงแผนกธรรม คณะสงฆ์เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นผู้บรรยายวิชาแต่ง – แปลบาลี พระนิสิตชั้นปีที่ ๑ โครงการจัดการศึกษาภาคพิเศษแก่พระธรรมจาริก(กศ.พจ.) วัดศรีโสดา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นผู้บรรยายวิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย พระนิสิตชั้นปีที่ ๒ โครงการจัดการศึกษาแก่พระธรรมจาริก(กศ.พจ.) วัดศรีโสดา มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดศรีโสดา

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นคณะผู้แทนแม่กองธรรมสนามหลวง เยี่ยมสนามสอบในคณะสงฆ์ภาค ๗ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกรรมการสภานักธรรมจังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นพระจริยานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นคณะผู้แทนแม่กองธรรมสนามหลวง เยี่ยมสนามสอบคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน

พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นผู้จัดการโรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดศรีโสดา

พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นกรรมการที่ปรึกษาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา โรงเรียนศรีธนาพาณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชามนุษยสัมพันธ์กับการจัดการ พระนิสิตปีที่ ๔โครงการจัดศึกษาพระสังฆาธิการ(กศ.พส.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมพุทธศิลปกรรมในวัด สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๔	เป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เรื่อง“ผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์”ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๔	เป็นกรรมการจัดอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม คณะสงฆ์ภาค ๖, ๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๔	เป็นกรรมการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่สัดส่วนผู้ทรงคุณาวุฒิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

งานเผยแผ่

พ.ศ. ๒๕๓๕	เป็น**“พระธรรมจาริก”** ประจำศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาแก่ พระภิกษุสามเณรชาวเขา วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๓๖	กรรมการ “ศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาพระภิกษุสามเณรชาวเขา” วัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๔	ผ่านอบรมหลักสูตร“ฟื้นฟูสมรรถภาพจิตใจผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ติดยาเสพติด” ณ วัดเทพนิมิต นครปฐม โดย กรมการศาสนา
พ.ศ. ๒๕๔๕	สำเร็จหลักสูตรพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๔๖ ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต วัดกษัตราธิราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. ๒๕๔๖	เป็นเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๗ รับสนองงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ภาค ๗
พ.ศ. ๒๕๔๖	ได้รับแต่งตั้งเป็น “ผู้บรรยายธรรมทางอากาศ” ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดย เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๗	เป็น “กรรมการสภานักธรรมจังหวัดเชียงใหม่” ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดย ประธานสภานักธรรมจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๔๘	เป็นกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล(อ.ป.ต.) คณะสงฆ์ตำบลสุเทพเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๙	เป็นรองประธานกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) คณะสงฆ์ตำบลสุเทพเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๑	เป็นพระจริยานิเทศก์ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๑	เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริก ส่วนภูมิภาค วัดศรีโสดา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็น “กรรมการศูนย์เผยแผ่ธรรม” ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	กรรมการอบรมผู้บรรยายธรรมทางอากาศคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๕	เป็นพระปริยัตินิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๓๙	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา นมัสการปูชนียวัตถุสถาน ประเทศพม่า และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
พ.ศ. ๒๕๔๘	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา นมัสการสังเวชนียสถาน ณ ประเทศอินเดีย เนปาล ศรีลังกา พม่า กัมพูชา
พ.ศ. ๒๕๔๙	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ประเทศจีน ญี่ปุ่น
พ.ศ. ๒๕๕๐	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์
พ.ศ. ๒๕๕๒	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย
พ.ศ. ๒๕๕๓	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเทศสหรัฐอเมริกา
พ.ศ. ๒๕๕๔	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเขตปกครองพิเศษธิเบต ประเทศจีน
พ.ศ. ๒๕๕๕	เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเทศเกาหลีใต้

งานพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๕๑	เป็นกรรมการสภานักธรรมจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๑	เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร.ร.วัดวิเวกวนาราม
พ.ศ. ๒๕๕๑	กรรมการที่ปรึกษามูลนิธิเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ชนถิ่นกันดารพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนคิรินทราบรมราชชนนี
พ.ศ. ๒๕๕๑	เป็นกรรมการคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ระดับจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี ๒๕๕๒

พ.ศ. ๒๕๕๑	เป็นกรรมการอำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคณะสงฆ์ภาค ๗ (เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วข.เชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นกรรมการและเลขานุการมูลนิธิวัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นกรรมการนิธิสงฆ์อาพาธ คณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรมศูนย์วัฒนธรรมศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นกรรมการคัดเลือกผู้ทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๒	เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พุทธสมาคมจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นกรรมการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นกรรมการเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันอาทิตย์ เฉลิมพระเกียรติ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นกรรมการโครงการเข้าวัดวันอาทิตย์จิตแจ่มใส เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นกรรมการที่ปรึกษากลุ่มพญาภูสัมพันธ์ จังหวัดน่าน
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นกรรมการที่ปรึกษา โครงการพิทักษ์พระพุทธศาสนาตามแนวชายแดน ในความอุปถัมภ์ของมูลนิธิพิทักษ์ประชาชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๓	เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมชาวน่านจังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. ๒๕๕๔	อนุกรรมการพัฒนาสื่อปลอดภัยสร้างสรรค์จังหวัดเชียงใหม่

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๕๐	ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในราชทินนามที่ **"พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์"**
พ.ศ. ๒๕๕๒	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นพิเศษในราชทินนามเดิม
พ.ศ. ๒๕๕๕	ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนามที่ **"พระวิมลมุนี"**

สารบัญ

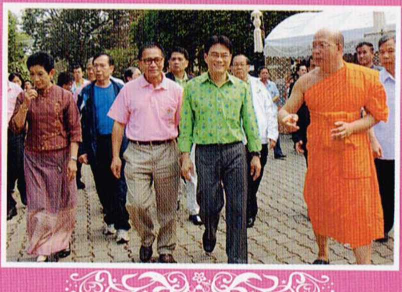

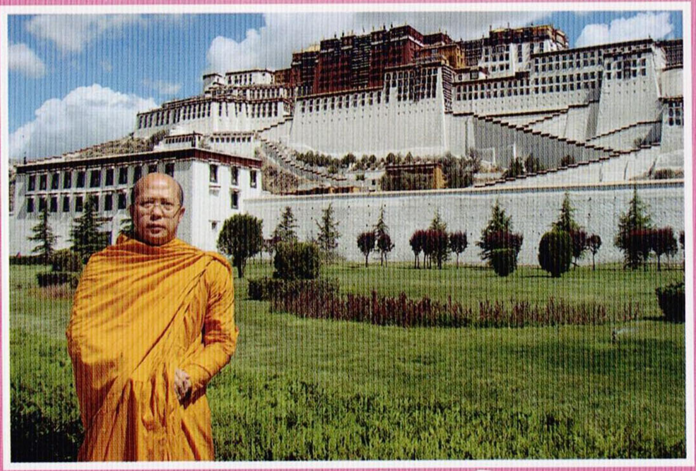

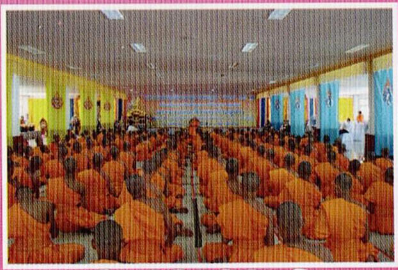

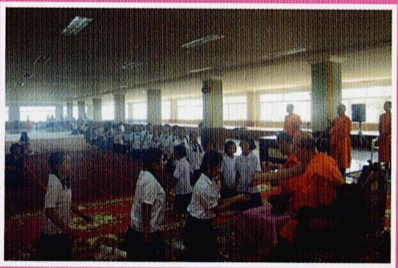

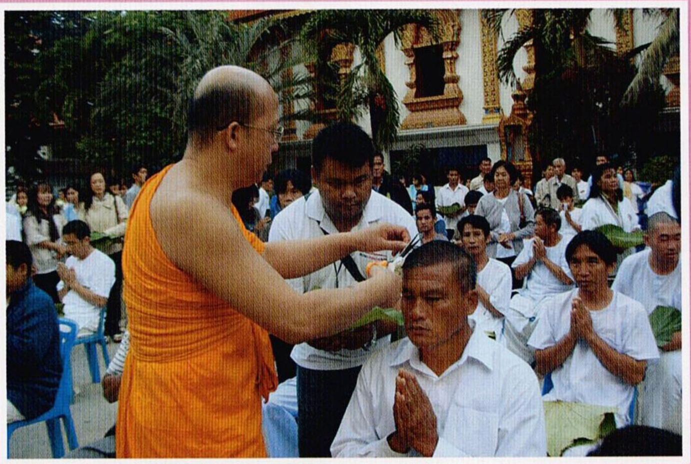

การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ
ระดับภาคคณะสงฆ์ ประจำปี ๒๕๕๔
ในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ วัดศรีโสดาพระอารามหลวง
ประจำปี ๒๕๕๕
จังหวัดเชียงใหม่

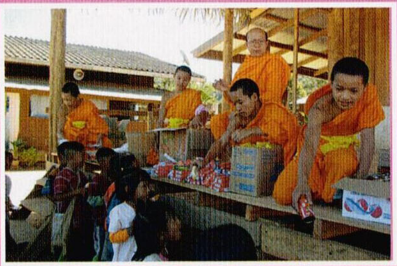

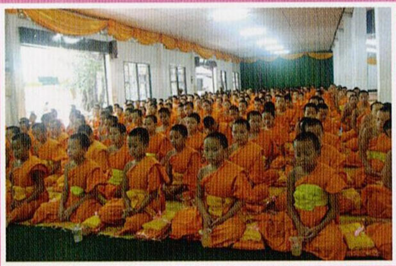

หน่วยรับบริจาค

ประเพณีการทำบุญวันเกิด, พระเสตังคมณี

พระครูสิริปริยัติยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕

สิ่งที่ทุกคนปารถนาในชีวิตคือการมีสุขภาพที่ดี ปราศจากโรคภัย มีอายุยืนยาว จึงทำให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นคำอวยพรที่ผู้สูงอายุอวยพรให้ลูกหลาน โดยมักกล่าวอวยพรไปว่า **"ขอให้มีอายุมั่นขวัญยืน"** เพราะถือว่าการเป็นคนมีอายุยืนกลายเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นคนมีวาสนาบารมี ในสมัยก่อนนั้นเมื่อเด็กมีอายุได้ ๓ วัน ญาติผู้ใหญ่ก็จะทำพิธีร่อนกระด้ง โดยพิธีนี้จะทำโดยนำเด็กใส่ไว้ในกระด้งแล้วหมุนไปมา โดยมีคำกล่าวในขณะทำพิธีการหมุนกระด้งว่า **"๓ วันลูกผี ๔ วันลูกคน ลูกของใครก็ให้มารับเอาไปเสีย"** จากนั้นก็ทิ้งกระด้งลงบนพื้นเบา ๆ เพื่อให้เด็กได้เกิดอาการตกใจ สะดุ้งเล็กน้อย จากนั้นก็ให้มีผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดกับตัวเด็กรับว่าเป็นลูกของตนเอง แล้วนำกระด้งนั้นไปประคองไว้ ถือกันว่าหากทำพิธีนี้เด็กที่เกิดออกมาก็จะแข็งแรง เป็นลูกของคน ผีจะมาเอาไปไม่ได้ ครั้นอายุครบ ๑ เดือน ก็มีพิธีการทำขวัญเดือนเพื่อเป็นการรับขวัญเด็กในขั้นต่อไป การที่เรามีอายุครบ ๑ ปี นั้นดูจะเป็นที่น่ายินดี จึงมีประเพณีการฉลองวันเกิดหรือฉลองอายุขึ้น ซึ่งแต่เดิมเป็นประเพณีปฏิบัติของประเทศจีน การทำบุญวันเกิดนี้มีมานานแล้วเรียกว่า **ทำบุญ** สามารถทำได้ทุกเพศทุกวัยโดยกำหนดเริ่มตั้งแต่อายุครบปีเรื่อยไป ส่วนการทำบุญวันเกิดของคนไทยในสมัยโบราณนั้นไม่มี และไม่นิยมทำกัน เพราะมีความเชื่อโดยส่วนมากว่าต้องปิดบังวันเดือนปีเกิดไม่ให้ใครรู้ เพราะคิดว่าคนที่เป็นศัตรูหรือผู้ที่ปองร้ายจะนำวันเดือนปีเกิดไปทำพิธีทางไสยศาสตร์ให้เป็นอันตรายแก่ตนเองได้ ประเพณีการทำบุญวันเกิดจึงเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือเรื่องการทำบุญวันเกิดไว้ว่า

"เห็นว่าการที่มีอายุบรรจบครบรอบปี โดยยังไม่ตายไปเสียก่อนถือว่าเป็นลาภอันอุดมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ควรยินดีเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้คนที่รู้จักมัก

คุ้นก็จะมายินดีเช่นกัน ดังนั้นก็ควรจะมีการบำเพ็ญกุศลที่นำมาซึ่งประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น สมกับที่มีความรัก ความปารถนาดี มีน้ำใจ มีความยินดีต่อกัน และควรทำใจให้เป็นที่ตั้งแห่งความไม่ประมาท ด้วยเราไม่ทราบว่าจะสามารถอยู่ไปจนบรรจบครบรอบปีอีกได้หรือไม่ การที่จะบำเพ็ญกุศล ประพฤติแบบสุจริตธรรมเมื่อครบรอบวันเกิดในปีหนึ่ง จึงเป็นเครื่องเตือนใจได้ครั้งหนึ่ง ให้ได้เตือนตนว่าอายุได้ก้าวสู่มรณกรรมอีกก้าวหนึ่ง เมื่อรู้สึกและมีเครื่องเตือนใจแบบนั้นก็จะได้บรรเทาความมัวเมาในชีวิต ลดละความยึดมั่นถือมั่นในตนเองซึ่งเป็นที่ตั้งของความไม่ประมาทอันเป็นอกุศลธรรม”

จากพระราชดำริเรื่องวันเกิดในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ ก็เป็นเค้าโครงของพระราชปรีดีในการเฉลิมพระชนมพรรษาของพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระราชินี ก็เริ่มขึ้นในราชการสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี แต่เป็นการทำกันภายในจวบจนกระทั่งปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกรุณาโปรดเกล้าจัดงานเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถอย่างยิ่งใหญ่มาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า **วันแม่แห่งชาติ** และประเพณีการทำบุญวันเกิดที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริขึ้นนี้ ไม่ได้ทำตามประเพณีของประเทศจีน หรือตามแบบยุโรปแต่อย่างใด

นอกจากการเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ในสมัยก่อนเจ้าขุนมูลนายก็นิยมทำบุญวันเกิดกันอย่างแพร่หลาย แต่ประชาชนในฐานะสามัญชนไม่มีความสนใจในการทำบุญวันเกิดสักเท่าไหร่ อย่างมีปรากฏในพระราชนิพนธ์ในหนังสือของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้เขียนไว้ว่า

“ การทำบุญวันเกิดในประเทศสยามนี้ ไม่ได้เอาแบบอย่างจากประเทศจีน หรือประเทศยุโรป และไม่มีใครสนใจจะทำบุญวันเกิดของตน โดยทั่วไปก็จะเงียบและปล่อยให้ผ่านไป ไม่มีการจัดพิธีใด ในสมัยก่อนนั้นบางคนที่เป็นเจ้านายก็มีการสมโภช แต่การสมโภชนั้น คนไทยนับถือกันตามจันทรคติ ซึ่งนับตามวันบรรจบครบรอบของนักษัตร แต่ก็ดูทำให้เด็กเท่านั้น เมื่อเติบโตขึ้นก็ไม่มีการทำเช่นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนธรรมดาจะไม่มีการจัดงานวันเกิดเลย มีแพร่หลาย

เฉพาะเจ้าขุนมูลนายเท่านั้น เป็นเพราะทำตามแบบสมเด็จเจ้าพระยามหาศรีสุริยวงศ์ ซึ่งมีอายุครบ ๕๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๐๐ คนจีนที่เข้ามาในสมัยนั้นก็พร้อมใจจัดงานแซยิดให้ท่านอย่างยิ่งใหญ่และสนุกสนาน หลังจากนั้นกิจกรรมก็แพร่หลายสู่สามัญชน การทำบุญวันเกิดก็เปลี่ยนจากการนับทางจันทรคติเป็นสุริยคติแทน" ตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมีการทำบุญอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการทำบุญวันเกิด คือกา รทำบุญอายุ โดยจะนิยมทำกันเมื่ออายุครบตามปีนักษัตร กล่าวคือวันเกิดที่เวียนมาครบรอบตรงกับปีเกิดซึ่งเป็นเวลา ๑๒ ปี จึงจะครบ ๑ รอบนั้น จึงเกิดมีการทำบุญอายุเมื่อครบ ๓ รอบ ๔ รอบ ๕ รอบ และ ๖ รอบขึ้น หรืออาจทำเมื่ออายุย่างเข้าเบญจเพส (๒๕ ปี) ซึ่งคนไทยถือว่าเป็นช่วงสำคัญของชีวิตที่จะเปลี่ยนจากวัยรุ่นสู่วัยผู้ใหญ่อย่างเต็มที่ และเป็นวัยซึ่งสมควรจะตั้งตัวมีหลักฐานมั่นคงได้แล้ว นอกจากนี้ผู้ที่มีอายุครบเบญจเพสบางคนอาจจะมีเคราะห์ร้าย ได้รับบาดเจ็บ หรืออันตรายถึงแก่ชีวิตก็มี ดังนั้นความเชื่อเรื่องการทำบุญอายุเมื่อใกล้ที่จะครบเบญจเพส เชื่อกันว่าเป็นการผ่อนหนักให้เป็นเบา และทำให้เจ้าของอายุนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง อีกประการที่จะมีการทำบุญคือเมื่อมีอายุครั้งสุดท้ายของผู้ที่เคารพนับถือ เช่น มารดาเสียชีวิตเมื่ออายุ ๖๕ ปี เมื่อตนเองมีอายุเท่ากับมารดาที่ได้เสียชีวิตไปแล้วก็ทำบุญอายุเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงมารดาผู้ให้ทุกอย่าง และเตือนใจไม่ให้ประมาทเพื่อจะได้ประกอบแต่คุณงามความดีไว้ให้กับตนเอง เป็นบุญบารมี

ในปัจจุบันการทำบุญวันเกิดนั้น สามารถทำได้หลายวิธี แต่ควรเน้นทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ และมุ่งบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม เช่นการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์จะเป็นจำนวนเท่าอายุหรือเกินกว่าก็แล้วแต่กำลังศรัทธา การบำเพ็ญกุศลอุทิศแก่บุพการีก็เป็นการทำกุศลในวันเกิดอีกประการหนึ่ง ทำบุญถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ถวายสังฆทาน ปล่อยชีวิตปลา นก สัตว์ ๒ เท้า สัตว์ ๔ เท้า เป็นต้น บางท่านก็นิยมทำบุญบำรุงแก่โรงพยาบาล เลี้ยงอาหารเด็กด้อยโอกาส เลี้ยงอาหารคนชรา หรือแม้กระทั่งการช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ นอกจากนี้อาจจะไม่มีการทำบุญ แต่กราบขอพรจากบุพการีได้ รักษาศีลก็ได้ ทั้งนี้ล้วนแล้วแต่กำลังทรัพย์ กำลังศรัทธาของแต่ละคน

หากการคิดเฉลิมฉลองวันเกิดของแต่ละคนที่จะจัดให้ยิ่งใหญ่ ก็ขอให้คิดว่ายังมีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากเราอยู่มาก เช่นผู้ที่ประสบความทุกข์จากอุทกภัย

ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงสมควรให้จัดแบบประหยัดตามกำลังทรัพย์ของแต่ละคน ไม่สุรุ่ยสุร่าย ทำในสิ่งที่ตนเองได้รับความสุขใจเพื่อให้จิตใจแจ่มใส เบิกบาน ในวันสำคัญของตนเอง

ชาวพุทธนั้นจะนิยมใส่บาตรตามประเพณีเป็นประจำ เช่น บางคนก็ทำบุญใส่บาตรตามวันที่เกิดทุก ๆ สัปดาห์ หรือการทำบุญใส่บาตรเมื่อถึงวันเกิดรอบปีก็มี บางครั้งก็ทำบุญใส่บาตรพระสงฆ์ตามจำนวนครบรอบอายุหรือมากกว่าอายุ ๑ รูป เช่นบางคนอายุ ๒๕ ปี ก็ทำบุญใส่บาตรพระสงฆ์ ๒๖ รูป เป็นต้น การทำบุญใส่บาตรประจำวันเกิด จะเป็นการสั่งสมบุญบารมี อันจะเป็นบุพเพกตปุญญตา ที่เป็นกุศลส่งให้การดำรงชีวิตเจริญยิ่งขึ้น เปรียบเสมือนการเติมน้ำมันเชื้อเพลิงให้ดวงประทีป เพื่อไม่ให้ดับไป และทำให้มีแสงสว่างลุกขึ้นสืบต่อไปได้ การทำบุญใส่บาตรนั้น อาการควรจะลงมือทำให้สดใหม่ด้วยตนเอง หรือเป็นอาหารที่สดใหม่ ดีต่อสุขภาพ เหมาะกับการบูชา หรือดีต่อพระสงฆ์ ดีต่อสุขภาพ

พระเสตังคมณี

จากหนังสือชื่อ พระพุทธรูปสำคัญ ซึ่งจัดพิมพ์โดยกรมศิลปากรเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่มีการรวบรวมองค์พระพุทธรูปทั่วประเทศมาจัดพิมพ์ในหน้า ๓๓๑ ได้ปรากฏเกี่ยวกับพระเสตังคมณีไว้ว่า **"พระเสตังคมณีเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระแก้วขาว ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ ณ วิหารวัดเชียงมั่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ ลักษณะเป็นศิลปะแบบปางมารวิชัย วัสดุที่ใช้จัดทำเป็นหินสีขาวใส หน้าตักกว้าง ๔ นิ้ว สูง ๖ นิ้ว ฐานสูงประมาณ ๓ คืบ ตามตำนานกล่าวไว้ว่าสร้างในสมัยพระเจ้ารามราชซึ่งเป็นเจ้ากรุงละโว้ กับพระกัสสัปปะเถระ เมื่อปีพุทธศักราช ๗๐๐ เมื่อพระนางเจ้าจามเทวี ราชธิดาของเจ้าจักรพรรดิราช เจ้าแห่งเมืองละโว้ ได้เสด็จมาครองเมืองหริภุญชัยเมื่อปี พ.ศ.๑๒๐๕ ก็ได้อัญเชิญพระเสตังคมณีไปเมืองหริภุญชัยด้วย จากนั้นก็ได้โปรดให้สร้างหอพระเพื่อประดิษฐานพระเสตังคมณีด้วยไม้สักทั้งหลังไว้ในเขตพระราชวัง"** ตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวว่า **"สมัยพระยายีบาครองเมืองหริภุญชัย เมื่อปี พ.ศ.๑๘๒๔ พระยามังรายก็ได้ยกกองทัพเข้าตีเมืองหริภุญชัย โดยมีทหารใช้ธนูไฟยิงบ้านเรือน วัดวาอาราม สิ่งปลูกสร้างต่างๆ รวมทั้งปราสาทราชวัง เมืองหริภุญชัยลุกไหม้ไปหมด เว้นแต่วัดพระธาตุ**

หลวง หรือวัดพระธาตุหริภุญชัยในปัจจุบัน รวมถึงหอไม้สักที่ประดิษฐานพระเสตังคมณี จากนั้นพระยามังรายก็เสด็จทอดพระเนตร รู้สึกเลื่อมใสยิ่งนัก จึงได้อาราธนาพระเสตังคมณีไปด้วยกับพระองค์ทุกแห่ง จนได้สร้างเมืองเชียงใหม่แล้วจึงยกที่ประทับเดิมให้เป็นที่ประดิษฐานพระเสตังคมณี และให้เป็นวัดชื่อ วัดเชียงมั่น ใน พ.ศ.๑๘๓๙

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๐๒๒ พระเจ้าติโลกราชก็ได้อาราธนาพระเสตังคมณีไปประดิษฐาน ณ อารามราชกุตตาคาร วัดเจดีย์หลวง และใน พ.ศ.๒๐๓๕ สมัยพระยอดเชียงราย พระภิกษุสุริยวงศ์ ก็ได้สมรู้ร่วมคิดกับท้าวเอื้อย ลักลอบนำเอาพระเสตังคมณีจากเมืองเชียงใหม่ไปไว้ที่กรุงศรีอยุธยา พอดีกับเจ้ายอดฟ้าเชียงรายได้สร้างวัดตโปธารามในปีนั้นพอดี และมีความประสงค์จะอัญเชิญพระเสตังคมณี มาประดิษฐานในพระอารามใหม่ ครั้นรู้ว่าพระเสตังคมณีหายไป ก็ได้แต่งพระราชสาส์น พร้อมทั้งเครื่องราชบรรณาการต่าง ๆ ไปถวายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา แต่กลับได้พระราชสาส์นตอบว่าสืบความไม่ได้ ไม่รู้ว่าผู้ใดนำมา พระยอดเชียงรายจึงยกกองทัพหลวงลงไปที่กรุงศรีอยุธยา และตั้งทัพอยู่เป็นเวลา ๑ เดือน เป็นการข่มขวัญเนื่องจากขอด้วยดีแล้วก็ไม่ประสบความสำเร็จและได้พระเสตังคมณี จึงประสบความสำเร็จได้พระเสตังคมณีคืน ครั้นจึงได้อัญเชิญพระเสตังคมณีกลับเมืองเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.๒๐๙๑ พระไชยเชษฐาก็ได้นำพระเสตังคมณีไปเมืองล้านช้าง แต่ต่อมาก็ได้กลับคืนสู่เมืองเชียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง และได้ประดิษฐาน ณ วัดเชียงมั่นสืบมาจนปัจจุบัน” และจะมีประเพณีพระเสตังคมณีประจำวันที่ ๑๓ เมษายน ของทุกปี เพื่อแห่สรงน้ำรอบเมืองเชียงใหม่นั่นเอง

วันออกพรรษา

พระครูสิริปริยัติยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

เป็นวันที่พ้นจากข้อกำหนดทางพระวินัย ที่เป็นพระบรมพุทธานุญาตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้กำหนดไว้ โดยต้องอยู่ประจำที่ คุ้มแดด คุ้มฝน ตลอดระยะเวลา ๓ เดือนในฤดูฝน กล่าวคือ เมื่อพระสงฆ์ได้อธิษฐานจำพรรษา แล้วก็จะจำพรรษาอยู่ ณ ที่นั้นเรื่อยไปจนสิ้นสุดในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เมื่อพ้นจากกำหนดดังกล่าวแล้วก็สามารถที่จะจาริกไปค้างแรมที่อื่นได้ วันออกพรรษาเรียกตามวินัยอีกอย่างหนึ่งว่า วันปวารณา หรือ วันมหาปวารณา ซึ่งเป็นวันที่พระสงฆ์จะปวารณา เป็นการเปิดโอกาสให้ภิกษุได้ว่ากล่าวตักเตือนกันโดยเมตตาจิตได้ เพื่อให้มีการแก้ไข ปรับปรุงไปสู่ทิศทางที่ดีต่อไป

สำหรับความสำคัญของวันออกพรรษานั้น มีความสำคัญหลายประการ เช่น

๑. พระสงฆ์ได้รับพุทธานุญาตให้ไปจาริกค้างแรมที่อื่นได้

๒. พระสงฆ์จะได้นำหลักธรรมคำสอนต่างๆ จากการอยู่พรรษานั้นไปเผยแพร่แก่ศรัทธาสาธุชน ได้

๓. ในวันออกพรรษานั้น พระสงฆ์จะทำการปวารณาให้เพื่อนภิกษุ สามเณรว่ากล่าวตักเตือนในเรื่องความประพฤติของตน เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ผุดผ่อง มีความเคารพนับถือ ความปารถนาดี ซึ่งเป็นการสรรค์สร้างความสามัคคีที่เกิดขึ้นในเรื่องของสังฆมณฑลต่อไป

๔. ศรัทธาสาธุชนสามารถตักเตือน นำไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองได้ดีต่อการสร้างสรรค์สังคมต่อไป

โดยทั่วไปมนุษย์จะมองเห็นแค่ความดีความชั่ว ความถูกต้องผิดพลาดแค่ของผู้อื่น แต่มักมองไม่เห็นของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า **"เส้นผมบังภูเขา"** เพราะฉะนั้นสามารถนำแบบอย่างการปวารณาไปปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์สังคมแห่งการพัฒนาตนเองได้ วันออกพรรษา ในส่วนของความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีประวัติความเป็นมาอยู่ว่า เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับจำพรรษาอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถี มีพระภิกษุอยู่กลุ่มหนึ่ง แยกย้ายกันจำพรรษาตามพระอารามรอบ ๆ นคร ที่คุ้มแดด คุ้มฝนได้ พระสงฆ์เหล่านั้นเกรงต่อการเกิดความขัดแย้ง ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งจะนำพาสู่การเกิดทะเลาะวิวาท การปะทะกัน จนอยู่ไม่ได้อย่างสงบสุขตลอดพรรษา จึงได้ตั้งกติกาว่าจะไม่พูดคุย สนทนากัน หรือเรียกว่า **"โมฆะวัตร"** ฉะนั้นเมื่อถึงเวลาเข้าพรรษาพระสงฆ์เหล่านั้นก็ได้ทำการเข้าเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร และกราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ทรงทราบ เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ทรงรับทราบ ก็ทำการตำหนิพระสงฆ์ที่อยู่รวมกันเหล่านั้นว่า อยู่กันเหมือนฝูงปศุสัตว์ แล้วจึงมีพระบรมพุทธานุญาตให้ภิกษุกระทำปวารณาต่อกัน ซึ่งการปวารณานี้ มีการกล่าวคำบาลีไว้ด้วย ซึ่งได้กล่าวเช่นเดียวกันไว้ว่า

"อนุชานามิ ภิกขะเว วัสสัง วุตถานัง ภิกขูนัง ตีหิ ฐาเนหิ ปะวาเรตุงทิฏเฐนะ วา สุเตนะ วา ปะริสังกายะ วา..." เป็นต้น หากแปลเป็นภาษาไทยคือ **"ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้จำพรรษาแล้วปวารณากัน ใน ๓ ลักษณะ คือ ด้วยการเห็นก็ดี ด้วยการได้ยินก็ดี ด้วยการสงสัยก็ดี กระทำได้เมื่อถึงวันออกพรรษา"**

สำหรับการถือปฏิบัติสำหรับวันออกพรรษาในประเทศไทยนั้น สำหรับพระสงฆ์ถือว่าเป็นวันปวารณา ที่จะต้องประชุมและปวารณากรรมแทนการทำอุโบสถกรรม สำหรับศรัทธา สาธุชน วันออกพรรษาก็เป็นวันพระที่สำคัญ โดยทั่วไปศรัทธา สาธุชนไทย จะนิยมไปทำบุญ ตักบาตร บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญสมาธิภาวนา ฟังธรรมเป็นกรณีพิเศษ

นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่เกี่ยวเนื่องกับวันออกพรรษา คือ **ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ** เป็นกิจกรรมการทำบุญตักบาตรในวันที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้า ทรงแสดงปาฏิหาริย์ ณ ต้นมะม่วงใกล้เมืองสาวัตถี เสด็จจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อแสดงพระอภิธรรมโปรดพุทธมารดาเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ครั้นออกพรรษาแล้วจึงเสด็จลงสู่มนุษย์โลกโดยบันไดพาดลงใกล้เมืองสังคัตสะ การเสด็จไปประกาศศาสนาในแคว้นชมพูทวีปคือประเทศอินเดียในปัจจุบันนี้ เริ่มตั้งแต่เมืองราชคฤห์ เมืองพาราณสี เมืองสาวัตถี ตลอดถึงเมืองกบิลพัสดุ์ เมืองกบิลพัสดุ์ถือเป็นราชปิตุภูมิ ทรงเทศนาโปรดพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดา พระนางประชาบดีโคตมี พระนางยโสธราพิมพา ตลอดถึงราหุลราชกุมารและประยูรญาติทั้งหลาย ให้บรรลุมรรคผลตามสมควรแก่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงรำลึกถึงพระนางสิริมหามายาซึ่งได้สิ้นพระชนม์หลังจากที่พระองค์ประสูติได้ ๗ วัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงดำริ ที่จะสนองคุณพุทธมารดาที่ทรงพิจารณาเห็นว่ามีพระคุณมากมายเหลือล้นเกินพรรณนาได้ สุดที่จะหาสิ่งใดเปรียบปราน เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยได้รอบคอบแล้ว จึงดำริว่ามีสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะสามารถสนองคุณพุทธมารดาสำหรับค่าน้ำนมที่คู่ควรกันได้นั่นก็คือ พระอภิธรรม ฉะนั้นในพรรษาที่ ๗ นับแต่ปีที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ พระพุทธองค์จึงได้เสด็จจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โปรดเทศนาพระอภิธรรมปิฎกโปรดพุทธมารดาอยู่ ๑ พรรษา ครั้นออกพรรษาถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาประทับ ณ เมืองสังกัสสนคร ซึ่งมีพุทธศาสนิกชน พุทธบริษัทเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อทำบุญตักบาตรอย่างหนาแน่น ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนิกชนจึงถือว่าวันแรม ๑ ค่ำ เป็นวันคล้ายวันที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จลงจากเทวโลกมาสู่เมืองมนุษย์ ก็มีการตักบาตรเป็นกรณีพิเศษที่สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่าการตักบาตรเทโวโรหณะ ข้อสังเกตของการตักบาตรเทโวโรหณะนั้นจะนิยมทำบุญตักบาตร ณ วัดที่อยู่บนภูเขาหลายที่หลายแห่ง เช่นในเชียงใหม่ก็จะมีการตักบาตรเทโวโรหนะที่ วัดฝายหิน วัดดอยสะเก็ด เป็นต้น

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวันออกพรรษา คือเรื่องอันเนื่องกับการปวารณา

การปวารณาถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเอง การปวารณาแบ่งบุคคลเป็น ๒ ฝ่ายคือ

๑. **ผู้ว่ากล่าว** ซึ่งจะต้องมีเมตตาเป็นที่ตั้ง มีความปารถนาดี

- เมตตากายกรรม คือ การมีเมตตาทางกาย
- เมตตาวจีกรรม คือ เมตตาทางการสนทนา การพูด
- เมตตามโนกรรม คือ ใจคิดเชิงบวก

๒. **ผู้ที่ถูกว่ากล่าว**

- มีใจกว้าง พร้อมและยอมรับฟังคำติชม
- มองเห็นความปารถนาดีของผู้ว่ากล่าวตักเตือน เปรียบเหมือนคนบอกขุมทรัพย์

ดังนั้นการปวารณาจึงเป็นคุณธรรมที่ช่วยสรรค์สร้างความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดมีขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังฆมณฑล ถ้าหากเป็นแง่ปกครองของพระสงฆ์ ถ้าหากว่ากล่าวตักเตือนกันไม่ได้ก็จะอยู่ร่วมกันลำบาก ถ้าหากหลักการนี้ปรับใช้ในสังคมระหว่างกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว สถานศึกษา สถานที่ทำงาน จะเป็นการดี เพราะเหนือสิ่งอื่นใดการยอมรับซึ่งกันและกันด้วยความปารถนาดี

วิธีปฏิบัติในวันออกพรรษา

กิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัว สามารถทำโดยทำความสะอาดบ้านเรือน ประดับธงชาติ ธงเสมาธรรมจักร การจัดแต่งบูชาพระพุทธรูปมีดอกไม้สด ธูปเทียนประดับ ศึกษาเอกสาร สนทนาปราศรัยเกี่ยวกับความสำคัญของวันออกพรรษา การปวารณานำมาเป็นแบบอย่างให้สมาชิกในครอบครัวปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาร่วมกัน และป้องกันการเกิดปัญหา นำลูกหลาน คนในครอบครัวไปบำเพ็ญทานการกุศล การทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา บริจาคถวายทาน รักษาศีลเจริญสมาธิภาวนา

สถานศึกษา ที่ทำงานก็เช่นกันต้องทำความสะอาดอาคารสถานที่ อาจมีการทำ ๕ ส. (สะสาง สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย สะดวก) รวมถึงเสื้อผ้า สิ่งของ เครื่องใช้

เมื่อทำความสะอาดด้านกายภาพแล้วก็ทำความสะอาดด้านจิตใจ โดยการปล่อยวาง ให้อภัยด้วยความเมตตา การสนทนาในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สะอาดตา สะอาดกาย เจริญใจ เจริญสุข หากจิตใจเกิดจากกิเลส ๓ ตัว คือความโลภ ความโกรธ ความหลง ถ้าเราไม่ขจัดปัดเป่า ชำระสะสาง หรือไม่ทำความสะอาด ก็จะเกิดการพอกพูนมากขึ้นเรื่อยๆ

กิจกรรมที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ทางภาคอีสานก็จะมีความเชื่อในเรื่องพญานาค การแห่ปราสาทผึ้งที่จังหวัดสกลนคร ที่วัดพระธาตุเชิงชุม และการไหลเรือไฟ ซึ่งเป็นการบูชารอยพระพุทธบาทที่ริมฝั่งแม่น้ำนามะทา และมีความเกี่ยวเนื่องกับลอยกระทงที่จัดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ และประเพณีไหลเรือไฟจะจัดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ สำหรับการบูชารอยพระพุทธบาทนั้น มีความเชื่ออยู่ว่า ครั้งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับแรม ณ ริมฝั่งแม่น้ำนามะทา เพื่อแสดงธรรมแก่เวไนยสัตว์นั้น ก็มีพญานาคตัวหนึ่งแปลงกายขึ้นเป็นมานพเข้าไปฟังธรรมจนเกิดความซาบซึ้ง จึงได้แสดงตนเป็นพญานาค ขอพระพุทธองค์ไปแสดงธรรมที่เมืองบาดาลเพื่อให้บริวารนาคทั้งหลายได้ฟังด้วย เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมให้เหล่านาคทั้งหลายแล้ว พญานาคจึงได้ขอให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระราชทานสิ่งแทนพระพุทธองค์ สิ่งที่เป็นเครื่องสักการบูชาแทนพระพุทธองค์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงประทับรอยพุทธบาทไว้ริมฝั่งแม่น้ำนามะทาเป็นสิ่งสักการะบูชาแทนพระพุทธองค์ จากนั้นพอใกล้ถึงวันคล้ายวันประทับรอยพระพุทธบาท พญานาค และสัตว์น้ำทั้งหลายจะมาชุมนุมกันเพื่อนมัสการถวายเป็นพุทธบูชาประจำทุก ๆ ปี ศรัทธาสาธุชนก็นำธูปเทียนไปบูชาเช่นกัน การบูชาจะทำในวันออกพรรษา และช่วงออกพรรษานี้น้ำก็มีมากพอสมควรจึงสามารถไหลเรือไฟได้ และในสถานที่อื่นก็สามารถปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวมาแล้วในตอนต้นได้เช่นกัน

การถาม-ตอบ

<u>ข้อที่ ๑</u>

ผู้ถาม : ผู้หญิงยกบาตรเป็นบาปหรือไม่

ผู้ตอบ : ไม่บาป เพราะการช่วยเหลือทั้งทางกาย วาจา ใจ ด้วยเจตนาที่ดีล้วนเป็นผลดีทั้งนั้น การทำความดีไม่จำกัดในเพศ วัย หรือแม้กระทั่งฐานะ สามารถประเคนได้

<u>ข้อที่ ๒</u>

ผู้ถาม : ผู้หญิงทำความสะอาดแท่นแก้วในการใช้บูชาเทียนดีหรือไม่

ผู้ตอบ : ดีอย่างยิ่ง เพราะนอกจากตนจะภูมิใจที่ได้ทำความดีลงไปแล้ว คนที่ผ่านมาพบเห็นว่ามีความสะอาดก็จะพลอยชื่นชมยินดีด้วย เกิดความเจริญหู เจริญตา หากต่างคนคิดไปว่า ธุระไม่ใช่ไปเสียหมดก็เกิดความเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส การกระทำดีๆเหล่านี้เป็นที่น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่งเลยทีเดียว บางครั้งศรัทธาสาธุชนอาจมีข้อจำกัดในการลงมือทำ ด้วยเพราะความนึกคิดที่ว่ากลัวความไม่ดี ไม่สมควร แต่การทำความดีนั้นไม่ต้องกลัว ทำได้ทันที

<u>ข้อที่ ๓</u>

ผู้ถาม : ผู้หญิงใส่ขันแก้วทั้ง ๓ ไม่ได้ หากไม่มีผู้ชายใส่ก่อนใช่หรือไม่

ผู้ตอบ : ไม่ผิด และไม่มีข้อกำหนดไว้เลย อาจเป็นแค่ความเชื่อ แต่การทำการถวายสักการะบูชานั้นถือเป็นเรื่องที่ดีทั้งนั้น

<u>ข้อที่ ๔</u>

ผู้ถาม : การทำบุญสลากจะรวบรวม ๔–๕ คน ในสลากชุดเดียวกันได้หรือไม่

ผู้ตอบ : สามารถทำได้ เพราะการทำบุญถวายทานพึงกระทำตามที่กำลังตนพึงมีทำได้

ความพอดี

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

ในเรื่องขององคุลิมาลที่ยังมีโอกาสสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ฉะนั้นศรัทธา สาธุชนทั้งหลายคนทำความผิด ไม่ว่าจะเกิดจากการการกิน การท่องเที่ยว การคบเพื่อน การเรียน ต้องให้โอกาส และการอภัย ค่อย ๆ พูดจากัน เพราะการให้นั้นเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แก้ไข ปรับปรุงสิ่งที่ผิดพลาด เป็นมัจฉิมาปฏิปทา บางคนที่ทำไม่ดีไม่งาม บางครั้งอาจไม่มีความต้องการที่แท้จริงที่จะทำผิด อาจเกิดจากการประชดประชัน คำพูดถือเป็นสิ่งที่สำคัญ จะต้องใช้เป็นปิยวาจา การมัจฉิมาปฏิปทานั้น จะต้องมี

๑. **สัณหะ** มีความอ่อนโยนเป็นที่ตั้ง ปกติจิตใจของเรานั้นอ่อนโยนด้วยความรัก ความปารถนาดี

๒. **สกิระ** มีความนุ่มนวล ฟังแล้วทำให้รู้สึกสบายใจ คือเป็นปิยวาจา คนพูดดีมีเสน่ห์ใครก็อยากอยู่ใกล้ คนเจรจาดีเช่น นิทานเรื่องโคนันทวิสาร เป็นต้น

๓. **บุพพาสี** มีการทักทาย สนทนาในสิ่งสร้างสรรค์ จำความดีของผู้อื่น ทำดีต่อกันไว้

๔. **อุตตานะมุตถี** มีหน้าตาเบิกบาน ยิ้มแย้มแช่มชื่น เก็บความทุกข์ไว้ “น้ำขุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก”

เหล่านี้คือหลักของทางสายกลาง หรือมัจฉิมาปฏิปาทา ทำอะไรแต่พอดีไม่ทรมานตนเอง ต้องทำดีพร้อมกับความพอดี ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป ไม่คิดฟุ้งซ่านไปจนเกินตัว ต้องรู้จักตนเป็นสิ่งสำคัญ ในชีวิตแต่ละวันอาจเจอเหตุการณ์ทั้งถูกใจและไม่ถูกใจ บางคนประสบแต่ความสำเร็จ บางคนก็ประสบทุกข์ ต้องใช้ปัญญาในการแยกแยะ ตั้งมั่นในคุณงามความดี มีความมานะที่จะพัฒนาชีวิต เช่นหลักการ ๗ น. ที่เป็นหลักการที่ดีประการหนึ่ง อันประกอบไปด้วย

๑. **น่ารัก** ทำตัวอารมณ์ดี จิตใจแจ่มใส ร่าเริง ไม่มากเรื่อง

๒. **นุ่มนวล** มีสัมมาคารวะ

๓. **นอบน้อม** อ่อนน้อมถ่อมตน มีความอ่อนหวาน อ่อนโยน

๔. **โน้มน้าว** ยอมรับและเห็นด้วยกับผู้อื่น เห็นชอบ เห็นสมควร

๕. **หนักแน่น** ยึดมั่นในหลักการของคุณงามความดี

๖. **แน่นอน** มีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลง

๗. **นิรันดร** ทุกอย่างที่ทำไปจากความดี ไม่ว่าทางกาย วาจา ใจ จะต้องเป็นการกระทำที่ก่อเกิดประโยชน์ มีคุณค่า

การต่อสู้กับชีวิต เพื่อให้เกิดความตั้งมั่นทางกาย วาจา และใจนั้น ในแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็มีคำกลอนสอนไว้ว่า

"เกิดเป็นคนควรหวังอย่ายั้งหยุด ใจจ่อจุดแน่วแน่ในแนวใหม่
หวังไว้เถิดหวังยั่งยืนอย่าคืนใคร ปราชญ์ทั้งหลายสมหวัง เพราะตั้งใจ"

หรืออีกกลอนที่มีประโยชน์อีกบทหนึ่งของสุนทรภู่ที่กล่าวไว้ว่า

"จับให้มั่นคั้นให้หมายให้วายวอด ช่วยให้รอดรักให้ชิดพิษมัย
ตัดให้ขาดปารถนาสิ่งใดๆ เพียรจงได้ดั่งประสงค์ที่จงดี"

ความสุข

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

ความสุขนั้น บางคนอาจเสียทรัพย์สิน เงินทอง เพื่อความสุขจอมปลอมที่ได้มาทางตา ทางหู ทางกลิ่น หรือแม้กระทั่งความสุขที่ได้สัมผัส ซึ่งเป็นความสุขเพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่เวลานั้นไม่เคยคอยใคร ผ่านไปอย่างรวดเร็วเหลือเกิน เราทุกคนต่างเดินคืบหน้าไปสู่อนิจจัง สุดท้ายก็ถึงแก่มรณกรรม จึงจำเป็นที่จะต้องทำให้ชีวิตเกิดรากฐานที่มั่นคง คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระสงฆ์ได้สั่งสอนสืบมานั้นมีมหาศาล สิ่งที่สำคัญคือความประพฤติ ไม่ใช่แค่เพียงการรักษาศีล ๕ เพียงเท่านั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสูตรขึ้นมาสูตรหนึ่ง เรียกว่า **"สิงคาลกสูตร"** คือหลักการประพฤติของคฤหัสถ์ ซึ่งประมวลเป็นข้อปฏิบัติไว้มากมาย บางคนก็เรียกว่าเป็นวินัยของคฤหัสถ์ สาเหตุของการไหว้ที่ถูกต้อง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงสูตรนี้แก่มานพ หรือชายหนุ่มคนหนึ่ง ชื่อว่าสิงคาระ เรื่องราวมีอยู่ว่า ในสมัยหนึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เสด็จจากเวฬุวันมหาวิหารเข้าไปบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ เมื่อผ่านไปใกล้เมืองก็ทอดพระเนตรเห็นมานพคนหนึ่ง นามว่า สิงคาระ ซึ่งตื่นแต่เช้าออกมานอกเมืองราชคฤห์ ลงอาบน้ำชำระร่างกาย ผม ผ้านุ่งห่ม จนเปียก ครั้นจึงยืนกลางแจ้ง และหันหน้าไปในทิศต่างๆ ไหว้ไปในทิศต่างๆ รวมทั้งหมด ๖ ทิศ (ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศใต้ ทิศเหนือ ทิศเบื้องล่าง ทิศเบื้องบน) องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงเสด็จเข้าไปทักทาย และสนทนา ทรงถามมานพนั้นว่า **"เป็นอย่างไรถึงต้องไหว้เช่นนั้น"** สิงคาระมานพก็ได้เล่าให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฟังว่า **"บิดาของข้าพเจ้าเมื่อครั้งนอนป่วยอยู่เพียงบนเตียงนอน เมื่อถึงแก่กรรมท่านได้สั่งไว้ว่า เมื่อบิดาเสียชีวิตไปแล้ว ขอให้ลูกปฏิบัติตามคำสอน ขอให้ลูกไหว้ทิศเป็นประจำ จะได้เกิดเป็นสิริมงคล เกิดความงอกงาม สมบูรณ์ ข้าพระพุทธเจ้าจึงปฏิบัติตามคำสอนของบิดา เพื่อจะได้เป็นบุตรที่ดี"** องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ตรัสตอบไปว่า **"การปฏิบัติตามคำสอนของบิดา มารดานั้น เป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะท่าน**

นั้นมีแต่ความหวังดี แต่การไหว้ทิศของเจ้านั้นยังไม่ถูกต้องตามอริยะวินัย หรือในระบบแบบแผนของอริยชน" สิงคาระมานพสงสัยก็ได้ถามกลับไปว่า **"อริยะวินัยนั้นเป็นอย่างไร"** องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้แสดงหลักธรรมคำสอนที่เรียกว่า สิงคาลกสูตร ในการไหว้ทิศในอริยะวินัยนั้นที่จะต้องทำเป็นขั้นตอน คือ

๑. **การรักษาชีวิตให้สะอาด** ซึ่งไม่ใช่อยู่ที่การอาบน้ำใช้สบู่ เครื่องหอมพอกกาย ประทินโฉม เหล่านี้เป็นแค่การชำระล้างสิ่งโสโครก ที่ทำให้ร่างกายผิวกายสกปรก ก็จึงทำความสะอาด ใช้น้ำชำระล้าง แต่ความชั่วในร่างกายมีทั้งหมดถึง ๑๔ อย่าง มีกรรมกิเลส ๔ อย่างที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง มีแต่การเบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน คือ

– **ปาณาธิบาต** การเบียดเบียนทำร้านชีวิตผู้อื่นให้หมดลมหายใจ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์

– **อทินนาทาน** การลักทรัพย์ ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นไม่ว่าทางกายหรือจิตใจ

– **กาเมสุมิจฉาจาร** การประพฤติผิดในกาม การละเมิดคู่ครองของผู้อื่นไม่ยินดีในสิ่งที่ตนมี

– **มุสาวาทะ** การพูดถ้อยคำที่เป็นเท็จ โกหก หลอกลวง เพ้อเจ้อ พูดคำหยาบ

สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกรรมที่ควรละเว้นไปเสีย เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสิ่งชั่วร้ายกับชีวิต และไปสู่ในขั้นตอนที่ ๒ เรียกว่า อคติ ๔ อันได้แก่

– **ฉันทาคติ** ลำเอียงเพราะความชอบ (ชอบเป็นเบื้องต้นอะไรจะเกิดขึ้นก็ถูกไปเสียทุกอย่าง)

– **โทสาคติ** ลำเอียงเพราะชัง (เป็นเพราะความไม่ชอบ ความไม่ถูกชะตา)

– **โมหาคติ** ลำเอียงเพราะความเขลา (ไม่รู้เลย ด้วยความไม่รู้เรื่องเพราะหลง)

– **พญาคติ** ลำเอียงเพราะความกลัว (กลัวก็ไม่ชอบสิ่งนั้น)

องค์สมเด็จพราสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ ให้เว้นจากความลำเอียงทั้ง ๔ ประการดังกล่าวแล้ว ซึ่งเป็นความประพฤติที่ผิดศีลธรรม ไม่ว่าจะด้วยความชอบ ความชัง

ความเขลา หรือแม้แต่ความกลัว แต่ให้ตั้งอยู่ในธรรม ความถูกต้องดีงาม สร้างความเที่ยงธรรมให้เกิดขึ้น รวมเป็น ๘ อย่าง และในขั้นที่ ๓ คืออบายมุข ที่เป็นทางของความเสื่อม เป็นช่องทางของความหมดเปลือง และสิ้นไปของทรัพย์สินเงินทองในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทุกคนต่างดิ้นรนทำงาน นำมาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง แต่ต้องมีการเก็บให้เป็น เก็บให้อยู่ เก็บให้ได้ บางคนมัวเมานำไปใช้จ่ายแต่ในทางอบายมุข ทรัพย์สินเงินทองเหล่านั้นก็จะหมดไปนอกจากจะทำให้เกิดความเสื่อมด้านทรัพย์ กะจะเกิดความเสื่อมด้านจิตใจตามมา จะขาดความมั่นคง มั่นใจ เนื่องมาจากประพฤติไม่ถูกต้อง ไม่ดีงาม เด็กเยาวชนก็จะเสียการเรียน เพราะมัวเมาหลงอยู่ในอบายมุข สุขภาพจะเสื่อมโทรมตาม ขาดสง่าราศี เป็นต้น

ดังนั้นควรจะละเว้นสิ่งที่เป็นอบายมุขที่เป็นทางเสื่อม ๖ ประการ คือ

- **การเป็นนักเลงสุรา** นักดื่ม ขึ้นชื่อว่าสิ่งเสพติดแล้ว ไม่ดีสักอย่างก่อให้เกิดความเสีย และหมดไปเพียงอย่างเดียว
- **การเป็นนักเที่ยว** เที่ยวเรื่อยเปื่อย การไม่อยู่กับที่มักก่อให้เกิดเรื่องมากมายโดยเฉพาะยามค่ำคืน
- **การเป็นนักบันเทิง** หมกมุ่นอยู่แต่ความสนุกสนาน บันเทิงเริงรมณ์เกินขอบเขต
- **การเป็นนักเลงพนัน** ผลาญทรัพย์ ดังกล่าวว่า “ไฟไหม้ยังดีกว่าการพนัน” หมดสิ้นทุกอย่าง
- **การคบคนชั่วเป็นมิตร** พึงคบบัณฑิตเพื่อเจริญ เพราะคนมักเป็นไปตามสิ่งแวดล้อมโดยส่วนใหญ่
- **การเกียจคร้านในการงาน** ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ ไม่เอาจริงเอาจัง

ทั้งหมดล้วนเป็นกิเลส ๑๔ อันประกอบด้วย กรรมกิเลส ๔ คืองดเว้นการเบียดเบียน การทำร้ายชีวิตผู้อื่น อคติ ๔ คือความลำเอียง และอบายมุข ๖ คือสิ่งที่ทำให้ชีวิตล้มเหลว ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งสกปรกที่ไม่ดีงาม หากไปเกี่ยวข้องหรือมีพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ก็จะเสียหาย เปรอะเปื้อนสกปรก ไม่ดีงามต่อชีวิต พึงที่จะต้องหลีก ต้องลด ต้องละ ต้องเลิก เพื่อชำระชีวิตให้สะอาด เบาสบาย สงบ นอกจากนี้การเป็นสมาชิกของสังคมไม่ว่าจะสถานะผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือใน

ครอบครัว เราจะสามารถดำเนินชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ได้ด้วยความสมัครสมานสามัคคีและด้วยความสันติสุขได้ การที่เราได้มีโอกาสเกิดเป็นชาวพุทธ หรือพุทธศาสนิกชน เราได้มีโอกาสศึกษา ได้ปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะการเจริญศีล สมาธิ ปัญญาด้วยแล้วตามแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งสมาถะกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานนั้นก็นับเป็นความโชคดีของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพราะโอกาสที่จะทำให้เรามีดวงตา มีปัญญา มีสัมมาทิฏฐิ ในโลกปัจจุบันนั้นดูน้อยลงไปเรื่อย ๆ เพราะมนุษย์ต้องทำงานแข่งกับเวลา การจะบำรุงร่างกายและชีวิตในแต่ละวันนั้นดูยากมากขึ้น ดังนั้นเราสมควรที่จะเร่งสร้างสติสัมปชัญญะ และปัญญาไว้ เมื่อเราเกิดศรัทธา สัมมาทิฏฐิ ที่ถูกต้องแล้ว พึงหมั่นเตือนสติตนเองอยู่เสมอว่าควรนำหลักการเหล่านี้มาปฏิบัติ พิสูจน์จิตตนเอง และมีความรู้ปัญญาควบคู่กันฝึกให้เป็นนิสัย ให้เป็นสิ่งที่เกิดอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไป

ชีวิตนั้นสั้นนัก ไม่รู้ว่าจะจากโลกไปเท่าไหร่ ล้วนเกิดจากบุญบารมีที่ได้ปฏิบัติธรรม หรือหากมีเสบียงชีวิต หรือบุญกุศลอยู่กับตนเองมาก ก็จะอยู่แบบมีการเดินทางที่มั่นคง การดำเนินชีวิตมีความมั่นใจ ทั้งกาย วาจา ใจ การดำเนินชีวิตไม่เบียดเบียนสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

การถาม-ตอบ

ผู้ถาม : อายุ ๕๐ กว่าไม่ถึง ๖๐ ไม่สามารถทอดกฐินได้ ใช่หรือไม่

ผู้ตอบ : ทำได้ การทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดี ไม่มีข้อจำกัดใด มีความพร้อมสามารถทำได้เลย คุณงามความดีทำได้ทุกอย่างไม่ต้องรออายุให้เกิดความอาวุโสใดๆ หากทำแล้วไม่ส่งผลให้ตนเองเดือดร้อนสามารถทำได้อย่างแน่นอน

เกรงความชั่ว กลัวผลบาป

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

ในชีวิตจริงของมนุษย์ทุกคน จะประสบกับเรื่องที่ถูกใจ และไม่ถูกใจปะปนกันไป เรียกว่า "อิฏฐารมณ์" และ "อนิษฐารมณ์" บางวันก็อารมณ์ดีไปเสียหมด ถูกอกถูกใจไปทุกอย่าง แต่กับบางวันทำอะไรก็ไม่ถูกใจ ไม่ชอบ ขาดเกินไปเสียหมด แทบจะเป็นปัญหาโลกแตกเลยทีเดียว เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับจิต คือการดูแลจิตใจของตนเอง ของภายนอกอย่างบ้าน หรือสิ่งของต่าง ๆ ยังคงอยู่เหมือนเดิม แต่จิตนั้นไม่นิ่งอยู่กับที่ เรียกว่าจิตนั้นดิ้นรน กวัดแกว่ง และรักษาได้ยากยิ่ง

ผันทะนัง	=	ดิ้นรน
จับปะรัง	=	หวั่นไหว
ทุรักขัง	=	รักษายาก
ทุนนิวารายัง	=	ห้ามยาก

จะเห็นว่าชีวิตนั้นไม่มีวันหยุด มีการเคลื่อนไหวไปเรื่อยๆ จนกว่าชีวิตจะหาไม่ การดิ้นรน การหวั่นไหว การรักษายาก การห้ามยากของจิต จะสิ้นสุดลงเมื่อหมดลมหายใจ จิตจะดิ้นรนหา รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่ดีที่สุด มาให้แก่ชีวิต จิตไม่สามารถที่จะหยุดอยู่ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน เพราะจิตนั้นมีความกวัดแกว่ง ฟุ้งซ่าน เช่น หากบางคนจมอยู่กับอดีตก็จะกลายเป็นโรคซึมเศร้าไปเสีย และหากหวังแต่ในสิ่งที่ยังมาไม่ถึงก็เรียกว่าความเพ้อฝัน หรือจิตไม่อยู่กับร่องกับรอย สนทนาแต่เรื่องเพ้อเจ้อก็เรียกว่าจิตฟุ้งซ่าน สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถที่จะรักษาได้ เพราะเป็นเรื่องที่ยาก ห้ามมิให้จิตคิดก็เป็นเรื่องยาก ดังนั้นเมื่อได้บำเพ็ญทานการกุศลในรูปแบบต่าง ๆ จะเป็นการฝึกจิตให้หนักแน่น มั่นคง หากมีเวลาก็พึงเพียรพยายามศึกษาหาความรู้ นำความเข้าใจมาสู่ชีวิต เปรียบเหมือนโอสถที่วิเศษมาบำรุงจิตใจ เพื่อปรับระดับความทุกข์ในตนเองให้น้อยลง ให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างคล่องแคล่ว สะดวก สู้ชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีคุณธรรม มีศีลธรรม และมีจริยธรรม เป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิต

หลักธรรมนั้นมีอยู่หลากหลายหมวดหมู่ แต่หลักธรรมที่จะนำมาใช้สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันให้เป็นไปด้วยความสุจริต เป็นไปด้วยกุศลจิตนั้น ต้องประกอบไปด้วย "หิริ" และ "โอตัปปะ" คือความละอายแก่ใจ และความเกรงกลัวต่อความชั่ว หากได้รับการฝึกฝนให้มีอยู่ในจิตใจแล้วก็จะสามารถ หลีก ลด ละ เลิกความชั่วต่าง ๆ ได้ เมื่อไม่ทำความชั่ว ก็ไม่มีความชั่วที่สะสมได้ เช่นเดียวกันหากใครทำแต่ความดีก็จะได้รับผลของความดีนั้น ดังเช่นคำกล่าว **"ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"**

หิริ คือความละอายแก่ใจ จะทำสิ่งใดก็ตามก็ละอายต่อความชั่ว แต่หากกลัวว่าการกระทำเป็นที่อับอาย จึงไปทำในที่ลับแทนไม่ถือเป็นหิริ เพราะทำชั่วอยู่ดี การมีหิรินั้นไม่คำนึงถึงว่าต่อหน้า หรือลับหลัง พึงระงับหากเป็นความชั่ว พึงละอายในทุกสถานการณ์ รู้จักความรับผิดชอบของตนเอง เป็นสมมุติฐาน เหตุแห่งความเกรงกลัวต่อบาป อุปมาดั่ง ชายหนุ่ม หญิงสาว ที่กำลังรักสวยรักงาม ได้มีโอกาสอาบน้ำชำระร่างกายผัดแป้ง นุ่งห่มด้วยเครื่องนุ่งห่มที่สะอาดเรียบร้อยฉันใด ความกลัวต่อบาป กลัวที่จะเปรอะเปื้อน กลัวและขยะแขยงต่อสิ่งโสโครกที่จะมาเปื้อนร่างกาย เปื้อนเครื่องนุ่งห่มฉันนั้น

โอตัปปะ เกรงต่อความชั่ว เกรงต่อความผิด เป็นคนที่ไม่กล้าทำความผิดนั่นเองเพราะมีความเกรงกลัวต่อการทำความผิดคิดชั่ว ผลของการทำความชั่วไม่ว่าจะเป็นการฆ่าสัตว์ก็ดี การทำให้ร่างกายทุพพลภาพก็ดี เมื่อรับรู้แล้วกลัวที่จะได้รับผลนั้นก็ไม่กล้าสร้างเหตุของความชั่ว กลัวผลของบาป คนที่ทำความชั่วโดยอาย แต่แอบทำในที่ลับ ก็ไม่ถือเป็นโอตัปปะ การคำนึงและกลัวที่จะทำผิดแบบแผน ความถูกต้อง แล้วไม่ทำจึงจะถือว่าเป็นโอตัปปะ ไม่ทำทั้งต่อหน้าและลับหลัง เปรียบไว้ว่า "ทุกคนต่างรักชีวิต มองเห็นอสรพิษร้ายเราก็กลัวมันจะเข้าใกล้ร่างกายเรา"

การเปรียบหิริโอตัปปะนั้นเหมือนมีเหล็กอยู่ ๒ ก้อน ก้อนหนึ่งเย็นแต่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล แต่อีกก้อนหนึ่งร้อน ทำให้บางคนไม่อยากจับก้อนที่เย็น เพราะเกลียดสิ่งปฏิกูลที่ติดอยู่ในก้อนที่เย็นนั้น ส่วนก้อนที่ร้อนก็กลัวว่าจะไหม้มือ คนที่ไม่ทำบาป ก็รู้เช่นในหิริโอตัปปะ พึงรู้ได้ว่าไม่จับก้อนเย็นที่น่ารังเกียจ มีแต่ความสกปรก และการไม่ทำบาปก็กลัวเช่นการจับก้อนไฟที่ร้อน

ในทางพุทธศาสนากล่าวว่า หิริ และโอตัปปะนั้นเป็นธรรมที่คุ้มครองโลก ถ้าทุกคนบนโลกที่รวมกันอยู่เป็นหมวดหมู่แบบครอบครัวขึ้นไป เป็นครอบครัวหนึ่ง นามสกุลหนึ่ง เป็นหมู่บ้านหนึ่ง ตำบลหนึ่ง จนกระทั่งเป็นประเทศหนึ่ง และโลกใบหนึ่ง ถ้าหากมีหิริโอตัปปะ คนก็จะกลัวต่อบาปมากขึ้น ปัจจุบันโลกเร่าร้อนด้วยความรุนแรง ถ้าหากทุกคนต่างมีหิริโอตัปปะ ก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยคุ้มครองโลกนี้ไว้ แต่ละคนจะมีอัธยาศัย แตกต่างกันไป กำลังก็ไม่เท่ากัน คนที่มีกำลังมากก็มักจะข่มคนที่มีกำลังน้อย เรียกว่า อยู่ไม่สุข สันติภาพก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากโลกมีแต่การเบียดเบียนกัน มีการประทุษร้าย กัน ในทางพุทธศาสนาหากไม่มีหลักธรรม ๒ อย่างนี้ โลกอาจวิบัติล่มจมได้ อย่างเช่น กฎหมายที่ถูกตราขึ้นไม่ให้คนทำความผิดนั่นเอง อีกทั้งวางโทษแก่ผู้ละเมิดเพื่อคุ้มครอง โลกไว้ แต่การมีกฎหมายก็ยังไม่เพียงพอต่อผู้ที่ดื้อรั้นอยากกระทำชั่ว ไม่เกรงกลัวต่อ การกระทำผิด และผลของการกระทำความผิด

หิริโอตัปปะจึงเป็นเครื่องกล่อมเกลาจิตใจให้ประณีต ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม คุณ งามความดี จิตไม่ทำความชั่วไม่ว่ามากน้อย หรือในที่ลับหรือที่แจ้ง หิริโอตัปปะก็คือตัว ห้ามไม่ให้คนทำชั่ว มีความละอายแก่ใจ หิริโอตัปปะจึงเป็นธรรมคุ้มครองโลกนั่นเอง นอกจากนั้นก็มีอีก ๒ หลักธรรม คือ

๑. ขันติ คือ ความอดทน
๒. โสรัจจะ คือ ความสงบเสงี่ยม

เป็นธรรมที่ ทำให้งาม ทั้งงามภายนอก และงามภายใน ความงามของรูปร่าง หน้าตาซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกนั้นเป็นธรรมดาอย่างหนึ่ง บางคนงามไม่เท่าผู้อื่นก็หา เครื่องประดับมาตกแต่งให้สวยงามทัดเทียมผู้อื่นเหล่านี้ทำได้ ส่วนความงามภายในนั้น คือความงามของจิตใจ คือหากมีสิ่งกระทบจิตใจ ไม่ว่าลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ทุกข์ ก็ทนได้ ไม่แสดงอาการผิดเพี้ยนทางกาย วาจา ใจ ให้ปรากฏชัด (วิกาละ) ควบคุมได้ ข่มได้ ยับยั้งได้ ความงามของจิตใจเป็นที่น่ายกย่อง ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ส่วนความงามภายนอกนั้นองค์สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้าไม่ได้สรรเสริญ เพราะว่า ไม่เป็นของจีรังยั่งยืน ดังนั้นขันติ และโสรัจจะจึงเป็นสิ่งที่มีแล้วทำให้เกิดความงามภายในได้

ขันตินั้นแบ่งออกได้อีกเป็น ๓ อย่างคือ

ทนลำบาก ทนต่อความทุกข์เวทนา เช่นการมีโรคประจำตัว ซึ่งต้องทำให้เป็นเรื่องธรรมดา ไม่แสดงอาการทุรนทุราย เพราะทุกคนต่างประสบกับโรคภัยไข้เจ็บ เป็นธรรมชาติของชีวิต

ทนตรากตรำ ทนต่อความร้อนของแสงแดด ยุง เหลือบ ริ้นไร ไม่หวั่นกลัวต่ออะไรทั้งนั้น

ทนเจ็บใจ อดทนต่อการหมิ่นประมาท โดนติฉินนินทา เป็นการสร้างวิริยะอุตสาหะให้ตนเอง

การฝึกจิตด้วยขันติ คนที่มีความอดทนจะสงบเสงี่ยม แช่มชื่น ซึ่งเป็น โสรัจจะที่เป็นลักษณะธรรมข้อหนึ่ง ไม่แสดงอาการโกรธออกมา ทนไม่ได้ โสรัจจะจึงเป็นธรรมที่อุดหนุนขันติให้เต็ม ดังนั้นทั้งขันติและโสรัจจะจึงเป็นธรรมที่เกื้อกูลกัน เป็นเรื่องที่ทำให้มองเห็นความเป็นจริงของชีวิต ทุกสิ่งล้วนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเองไม่ว่าในอดีตชาติ หรือปัจจุบัน บางคนที่ไม่ถูกคนอื่นชอบพอ ถูกอกถูกใจ อาจเพราะในอดีตเคยยุยงให้คนแตกกันโดยการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ทำทุจริตทางวาจา ผลคือได้รับสิ่งไม่ดีในปัจจุบัน เมื่อรู้ว่าผลที่ได้รับนั้นเพราะเหตุใด ก็สามารถระงับเหตุที่จะทำให้เกิดความเร่าร้อนนั้นได้ เรียกว่า กระทบเมื่อไหร่ก็ให้คิดได้

บางครั้งธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ เช่นให้เล่าเรียนก็ยังมีความเจ็บใจอยู่ ถูกดูหมิ่นก็ทนไม่ได้ ปราศจากขันติที่เป็นความอดทน ถ้าหากมีความอดทนปัญญาก็เกิดขึ้นตามรู้ก็ดี ตามกระทบก็ดี ตามกระทำก็ดี จะไม่ถูกแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ดังนั้นผู้ที่ได้ฝึกอบรมจิตใจถือเป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะความงามเกิดจากธรรมะคือขันติ และโสรัจจะ ควรมีความสุขุมคัมภีรภาพ (ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง) ทำให้ชีวิตปลอดโปร่งปลอดภัย บวกกับการมีหิริโอตัปปะก็ยิ่งประเสริฐ การทำความดีนั้นไม่ยากเพียงให้รู้ว่าอะไรเป็นของดี และอะไรเป็นของไม่ดี บางคนไม่ได้รับการพร่ำสอนทำแต่ความชั่ว โดยหลงว่าความชั่วที่ตนทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะไม่หาความรู้เสียก่อน ดังนั้นการกระทำอะไรต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล เมื่อรู้แล้วจะทำให้ดำเนินชีวิตแบบสุขุมคัมภีรภาพ มีความสังวรระวังในการดำเนินชีวิต ไม่มีใครเป็นทุกข์ และไม่มีใครถูกสรรเสริญเป็นสุขตลอดไป ชีวิตจะคละเคล้าเช่นนี้เรื่อยไป

ชีวิตความเป็นอยู่นั้นเป็นไปตามการกระทำ เนื่องจากเป็นการกระทำจากภายในจิตใจ รักษาจิตให้มีศีลธรรม เช่น การรักษาศีล ๕ รักษาศีลได้เป็นบุคคลผู้มีกุศลจิต บุญกุศลจะผลักดันให้เจอสิ่งที่ดีขึ้น เหมือนบาลีว่า "ธัมโม หะเว รักขติ ธรรม จารี" ธรรมะย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรม และหมั่นมีเมตตา คุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน เฉกเช่นน้ำ แม้จะใส สะอาดเพียงใด ย่อมมีการเหือดหายได้เหมือนกันหมด แต่น้ำใจคือสิ่งที่สร้างขึ้นจากภายในได้เรื่อยๆ คนมีน้ำใจใครก็รัก เป็นที่ไว้วางใจ มีเสน่ห์ อย่าด่วนรีบตัดสินคนอื่น พึงวัดจิตใจของตนเอง เมื่อต้องการความสุขก็พึงสร้างเหตุแห่งความสุขให้ชีวิต และไม่ต้องการความทุกข์ก็ไม่สร้างเหตุ พึงปฏิบัติตามหลักการ แบบแผนของพุทธศาสนา ก็จะสามารถประสบความสำเร็จ ความไพบูลย์นี้ได้อย่างแน่นอน

คนที่มีบารมีแต่อดีตชาติ เรียกว่าวาสนา แต่หากไม่มีก็พึงบำเพ็ญบารมีได้เช่นกัน ทั้งนี้ต้องประกอบไปด้วยความมีวิริยะ ความมีอุตสาหะ ไม่ย่อท้อ ไม่มีความเฉื่อยชา ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความเกียจคร้าน จะต้องอบรมบารมี ซึ่งบารมีนั้นมีอยู่ ๑๐ ประการ เช่น เมตตาบารมี ขันติบารมี โสรัจจะบารมี ทานบารมี เนกขัมบารมี เป็นต้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บำเพ็ญมาแล้ว เป็นปัจเจกก็ตาม พุทธทะก็ตาม สาวกก็ตาม ก็ได้บำเพ็ญมาแล้วเช่นกัน เราทั้งหลายแม้ไม่ใช่พระอรหันต์ ก็จำเป็นจะต้องบำเพ็ญบารมีโดยสมควรแก่ฐานะของตน เปรียบดั่งการสร้างรากฐานให้ก้าวหน้าสู่ความสุข เพื่อให้จิตใจ ร่างกายไกลเสียจากความทุกข์ เพราะทุกข์ย่อมถึงที่สุดของทุกข์ได้ เช่นในเรื่องของเมตตาบารมี แค่มีเมตตาก็เกื้อกูลโลกได้ เพราะเมตตาบารมีคือการเกื้อกูลความสุขให้ผู้อื่น ทุกชีวิตไม่ว่าคนหรือสัตว์ ต่างปรารถนาความสุขด้วยกันหมด มีฉันทะ อัธยาศัย ปารถนาสุขด้วยกันทั้งนั้น เสมอเหมือนกันไม่มีความแตกต่างทุกชีวิต การหวังความสุขของตนเองเพียงฝ่ายเดียวเรียกว่าไม่เป็นธรรม ต้องคำนึงว่าเราสุขแบบนั้นก็ให้ผู้อื่นสุขแบบนั้น ให้ผู้อื่นมีความสุขเสมอตนเอง รู้จักเผื่อแผ่ เฉลี่ยความสุขแก่ผู้อื่น ทั้งแบบเจาะจงและไม่เจาะจง ให้คนทั่วๆไปได้มีความสุขจากความเมตตาของตนเองหมดทุกคนนั้นเอง

ทุกข์ ๑๐ ประการ

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

บทเรียนจากอดีตทำให้เกิดประสบการณ์ อีกทั้งสังคมปัจจุบันนั้นค่อนข้างจะอยู่ยากขึ้นไปเรื่อยๆ พึงที่ต้องมีการบริหารในการเปลี่ยนแปลงไปไม่สิ้นสุด ชีวิตอยู่ได้เพราะเราบริหารชีวิต แต่ชีวิตมักไม่ซื่อสัตย์ เพราะไม่มีความคงที่เลย อาจรุดหน้าและเจริญไปสู่ความเสื่อม การเจริญไปสู่ความเสื่อมไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่ศรีษะลงไปจนถึงเท้าย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ผมอาจมีหงอก ผิวหนังอาจเหี่ยวย่น บางคนใช้ไม้ประคับประคองก็มี (กรรมชรูป) คือรูปที่เกิดขึ้นจากกรรม ไม่มีอะไรยั่งยืน หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกรรมของแต่ละคน จิตใจก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน จิตใจไม่เที่ยงแท้เพราะตกอยู่ในสภาพอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีความผันผวนปรวนแปรตลอด ละครชีวิตมักมีฉากสุข ทุกข์ เข้าออกสลับหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป จนกว่าชีวิตจะหมดลมหายใจไป หากมีบุญวาสนาก็อาจเวียนว่ายตายเกิดมาใช้ชีวิตอีก

การดำรงชีวิตนั้นเป็นทุกข์ ทุกข์ที่ไม่ชอบอย่างไรก็หนีไม่พ้น สมควรต้องเผชิญความทุกข์ของชีวิตที่เป็นความจริง ทุกข์เป็นอนิจจัง บังคับบัญชาความทุกข์ไม่ได้ ทุกชีวิตมีทุกข์ที่เป็นธรรมดาไม่มีข้อยกเว้นองค์สมเด็จ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติความทุกข์ไว้ทั้งหมด ๑๐ ประการ คือ

๑. **นิพัทธทุกข์** ทุกข์ที่เกิดขึ้นจากดิน ฟ้า อากาศ เช่นความร้อน ความหนาว บางคนหากร่างกายไม่แข็งแรงกับจิตใจที่ไม่แข็งแกร่งก็อาจไม่สบายได้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลง อะไรที่มากเกินไปก็อาจทำลายสุขภาพได้ ฉะนั้นต้องบรรเทาหาอุปกรณ์ช่วยผ่อนคลาย เช่นพัดลมคลายความร้อน เป็นต้น

๒. **พยาธิทุกข์** ทุกข์เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ บางท่านมีโรคเจ็บปวดจนทนไม่ได้กลายเป็นความทรมาน ขัดข้องไม่สะดวกจากความเสื่อมของอวัยวะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าร่างกายทุกอวัยวะเป็นรังของโรค สามารถประสบโรคภัยไข้เจ็บได้ ผู้ใดไม่มีโรคเบียดเบียนถือเป็นลาภอันประเสริฐ

๓. **อาหารปริเยฏฐิทุกข์** ทุกข์ที่เกิดจากความลำบากในการหาเลี้ยงชีพ ทุกชีวิตต้องดิ้นรนหาปัจจัย ๔ มาบำรุงร่างกาย เลี้ยงดูทั้งตนเอง และบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ แต่ทุกอย่างไม่ได้มาโดยง่าย ต้องใช้กาย ใจ แลกมาทั้งหมดทั้งสิ้น บางครั้งกายสู้ไม่ไหว แต่ขอให้ใจตั้งมั่น

๔. **สภาวทุกข์** ทุกข์ที่เกิดจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย เมื่อเกิดขึ้นมามีชีวิตแล้วย่อมหนีไม่พ้น เราต่างรุกคืบสู่ความตายทุกคน เป็นสิ่งที่ไม่มีใครแสวงหาแต่ต้องได้มาทุกๆคนอย่างหลีกหนีไม่พ้น ฉะนั้นพึงรักษาคุณงามความดีไว้ประทับในโลกหลังการดับไป ส่วนความเกิดที่เป็นทุกข์นั้นบางคนอยากได้ลูกเป็นอย่างมากก็ไม่ได้ ด้วยการเกิดนั้นก็เป็นการเริ่มต้นของความทุกข์ทั้งหมดทั้งสิ้นเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไป ตามลักษณะชีวิตเมื่อเกิดมาแล้ว

๕. **สันตาปทุกข์** ทุกข์ทางใจเมื่อถูกไฟกิเลสครอบงำ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นดั่งไฟเผาทุกข์อย่างไม่ว่างเว้น เมื่อใดกิเลสมีกำลังมากก็ร้อนรนเผาผลาญ ทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง เช่นอยากได้สิ่งของชิ้นใดมากๆ ก็จะกระวนกระวายในจิตใจตามความต้องการ ไม่สมปารถนาก็มีความทุกข์อย่างยิ่งยวดขึ้นไปอีกอย่างมหาศาล ทั้งนี้มีไฟมาจากความหลงผิดแล้วต้องการก็เป็นทุกข์ ส่อให้เกิดโลภที่ทุกข์อย่างยิ่ง

๖. **วิปากทุกข์** ทุกข์แต่อดีต เป็นวิบาก สร้างเหตุในอดีตส่งผลปรากฏในปัจจุบันชาติ สิ่งที่ทำนั้นเรียกว่ากรรม รวมกันแล้วคือวิบากกรรม ที่กระทบคือวิบากที่กระทำคือกรรม วิบากให้ผลแล้วคือผล แต่สิ่งที่กระทำต่อเป็นกรรมสะสมไว้ไปเรื่อยๆ ทำดีได้ดี ทำชั่วย่อมเป็นวิบากในอนาคต พึงสรรสร้างเหตุใหม่ที่ดีงาม ให้ได้ผลดีในอนาคต เราลบล้างอดีตชาติไม่ได้ ต้องทำดีในวันนี้อย่างดีที่สุด

๗. **วิวาทมูลกทุกข์** ทุกข์ที่เกิดเพราะขัดแย้ง แม้นมีทรัพย์มากมายมหาศาลด้วยความโลภอาจก่อเกิดความขัดแย้งเกิดขึ้น บางครั้งความโกรธ ความหลงเข้าครอบงำเสริมเข้าไป เหตุที่คนอยู่ร่วมกันย่อมมีการขัดแย้ง การสนทนาเป็นไปไม่ตรงกัน เมื่อเจอความขัดแย้งเจรจาไม่ลงตัวก็จะเกิดทะเลาะวิวาท ไม่มีความสบายใจ ดังนั้นควรรู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ให้เกิดทะเลาะวิวาทจะดียิ่ง ปลงเสียว่าคนเราไม่เหมือนกัน นานาจิตตัง เป็นธรรมดาของโลก

๘. **สหคตทุกข์** ความทุกข์เพราะโลกเปลี่ยนแปลงไป เป็นโลกธรรม ๘ ประการ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่าชีวิตมนุษย์เปรียบช้างที่เข้าสู่สงคราม ธรรมดาช้างในสงครามย่อมต้องอดทนต่อลูกศรที่ข้าศึกยิงมาทั้ง ๔ ทิศ ดั่งชีวิตมนุษย์ที่มีโลกธรรม ๘ เป็นลูกศร คือเมื่อสุขก็ทุกข์ เป็นธรรมดาของโลก ต้องรับสภาพได้

๙. **ปกิณณกทุกข์** ทุกข์ที่เกิดจากการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ย่อมเป็นความทุกข์ เศร้าสลดในใจ ไม่เสียวันนี้ก็เสียวันหน้า จากกันยังไงต้องจากไม่ช้าก็เร็ว

๑๐. **ทุกขขันธ์** ทุกข์เพราะขันธ์ ๕ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์พบปะได้ทุกคนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า พาราหะเวปัญจขันธา ขันธ์ ๕ เป็นของหนัก พาราหะโรจปุคโล บุคคลเป็นผู้แบกของหนักพาไป หากเราแบกไว้มันก็หนัก ต้องรู้จักอยู่เบาไปเบา แบกลาภยศ ไว้ตลอดก็หนัก ไม่ปล่อยวางก็ทุกข์

จะเห็นว่าทุกชีวิตล้วนเกี่ยวแต่ความทุกข์ ทุกข์ในอารมณ์หนึ่ง สภาพนั้นแตกต่างกัน บางคนทุกข์เพราะมีมากเกินไป บางคนทุกข์เพราะไม่มี การที่ได้บำเพ็ญ รักษาศีล ภาวนา เพื่อให้มีความสุข ทำความรู้ให้ถูกต้อง แยกแยะได้แล้วจะมีสติมาต่อต้านความรู้สึก อยู่กับปัจจุบัน รู้ในการกระทำ เมื่อรู้แล้วว่าชีวิตเป็นเรื่องใหญ่ ต้องฝึกชีวิตตามพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องราวต่างๆจะจบลงด้วยความเรียบร้อยดีงาม ประคับประคองชีวิตให้ปราศจากทุกข์ไป มีชีวิตที่คำนึงถึงชีวิตปัจจุบันให้เป็นเกราะคุ้มภัยที่ดีที่สุดนั่นเอง

สุขภาพ

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

ในสังคมการดูแลสุขภาพสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สุขภาพนั้นแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สุขภาพกาย

๒. สุขภาพจิต

กายกับจิตต้องดำเนินด้วยกัน กายเป็นรังของโลก อาการปวดจะดึงจิตให้ไปจดจ่อกับการเจ็บปวดนั้น ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดจิตที่ดี บางคนวิตกกังวล เครียดก็ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้อีก จิตกับกายจึงผูกติดกันไปเสมอ ฉะนั้นการดูแลสุขภาพทั้ง ๓ อย่างต้องทำให้สอดคล้องร่วมกันไป สิ่งไม่เกิดประโยชน์ก็ไม่ยุ่งเกี่ยว

ร่างกายนั้นก็ต้องการสารอาหารต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ ทำให้เกิดความแข็งแรง มีพลังงาน ทั้งโปรตีน วิตามิน เกลือแร่ คาร์โบไฮเดรต และน้ำ เหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ส่วนด้านสุขภาพจิต จะต้องรู้จักสารวจจิต ซึ่งเป็นตัวควบคุมความสำนึกคิด ความรู้ สติ ซึ่งต้องทำงานตลอดไม่ได้หยุด จิตควบคุมหายใจเข้า ออก เป็นไปโดยระบบอัตโนมัติ ควบคุมการทำงานของร่างกาย จิตฺตวิสุทธิ คือจิตสมบูรณ์หมดจากกิเลสเศร้าหมอง จิตเสื่อม เมื่อมีอารมณ์กระทบ ก็ควบคุมไม่ได้ บางคนเพลิดเพลินไปกับอารมณ์ไม่นิ่ง ไม่สามารถควบคุมจนทำผิดคิดชั่วได้ง่าย หากปล่อยกิเลสชักจูง จิตก็เสียศูนย์ พึงตรวจสอบสภาพจิตด้วยความสม่ำเสมอ โดยมีหลักการตรวจสอบอยู่ ๖ ข้อ คือ

๑. ให้รู้ว่าจิตมีความกลัวหรือไม่ ขึ้นชื่อว่ากลัวไม่ว่าจะมากหรือน้อยเรียกว่าจิตเสื่อม หวาดระแวง ประคับประคองจิตใจไม่ได้ ตกอยู่ในอิทธิพลของความกลัว

๒. ดูว่าจิตมีอารมณ์โกรธหรือไม่ ปุถุชนย่อมมีกิเลส แต่ต้องตัดความโกรธ ดังคำกล่าวว่า “โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ” ฆ่าความโกรธได้เป็นสุข อย่าให้จิตป่วย กระทบกระทั่งใจต้องหักใจได้

๓. ดูความโลภ ทุกคนต่างมีเหมือนกัน อยากได้แบบนั้น แบบนี้ ปารถนาเสมอ จิตบกพร่องขาดความสมบูรณ์ ไม่รู้จักพอ เติมเท่าไหร่ก็ไม่พอ ดังคำบาลีว่า "นัตถิ ตัณหา สมานธิ" แม่น้ำเสมอด้วยตัณหา สิ่งเหล่านี้ดับได้เมื่อหมดลมหายใจ

๔. มีความยินดีอยู่หรือไม่ บางคนติดอยู่กับอิทธิพล ในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่ทำให้พร่อง

๕. สังเกตว่าจิตมีอารมณ์ยึดติดสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่ ไม่สุดโต่งจนเกินไป ไม่ติดกับบุคคล หรือวัตถุ เป็นกิเลสติดอยู่กับความชินชา จิตติดอยู่กับที่ เหมือนพิการ

๖. ให้สังเกตจิตว่ามีอารมณ์ต้องการความรักจากผู้อื่นอยู่หรือไม่ อยากได้ความรัก การเอาใจจากผู้อื่น ยังเป็นคนจิตป่วย ไม่อาจเป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้ ต้องการได้มาซึ่งความรักไม่มีความรู้จักพอ จิตจึงเสื่อม บกพร่อง อ่อนแอ ไม่เต็มเปี่ยม

หากไม่มียึดติดกับเหล่านี้ เรียกจิตตวิสุทธิ เราต่างต้องฝึกฝนพัฒนาตนเอง เพื่อแก้ไขจิต พึงมีความเพียรพยายาม อาศัยจากธรรมมะ ชำระจิตใจให้ไกลจากกิเลส เมื่อไม่มีการปรับปรุงแก้ไขจิตก็จะทรุด มีมากไปก็บ้าเกินพอดี ไม่ควบคุมก็บ้า จิตสูญเสียความสมบูรณ์ ยารักษาจิตคือธรรม หมั่นสอนใจ ฝึกจิต ผลิตปัญญา สอนใจตนเองให้เกิดความถูกต้อง คลายความผูกพัน ยึดติดกับสิ่งรอบข้าง มองโลกเป็นของสมมุติ ทุกอย่างไม่ใช่ของของเรา หมั่นแก้ไขจิตใจให้ดีเป็นสุขอยู่เสมอ ของเก่าไปตามเวลาฉันใด จิตก็ต้องแก้ไขตราบเท่าที่มีชีวิตอยู่ฉันนั้น แก้ทุกข์ได้ก็ปลงได้ ต้องสอนใจตนเองเสมอ หากไม่ชำระล้างจิตใจ ปราศจากเศร้าหมองก็เป็นการทำร้ายตนเองที่ร้ายแรงมาก

เมื่อฝึกจิตก็ผลิตปัญญา คือการสร้างบารมีให้เกิดขึ้น การมีอำนาจใจ สร้างความหนักแน่นมั่นคง ปลดระวางสิ่งเกิดทุกข์ กิเลส ตัณหา ต่างๆ เป็นต้น บางคนต้องการบารมีมากก็ทำมาก สิ่งที่ทำให้เกิดจิต ฝึกจิตให้เกิดบารมีนั้นคือ

๑. ทาน การให้ การบริจาค ทั้งนามธรรมรูปธรรม ผู้ให้มีอำนาจเหนือการรับ ไม่ยึดติดเหนือกิเลส

๒. ศีล งดประพฤติชั่วโดยเด็ดขาด ศีล ๕ ก็จรรโลงโลกได้ มีอำนาจเหนือใจ ไม่ไหลไปตามน้ำ

๓. เนกขัมมะ ละอารมณ์ความกำหนัด ไม่อ่อนข้อต่อตัณหา

๔. ปัญญา ความรู้ที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริง ชอบด้วยศีลธรรม ชอบด้วยกฎหมาย

๕. วิริยะ ทำทุกอย่างด้วยความเพียร ไม่ท้อแท้ ท้อถอย

๖. ขันติ มีความอดทน ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ นึกถึงขุนเขาที่ไม่หวั่นไหวต่อสายลมและแสงแดด หนักแน่นมั่นคง ทระนง องอาจ

๗. สัจจะ มีการพูดแต่สิ่งสร้างสรรค์ เป็นความจริง รักษาสัตย์

๘. อธิษฐาน ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ตั้งใจทำ มีเวลาทำเลยอย่าลังเล

๙. เมตตา มีความปารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งมวล

๑๐. อุเบกขา ความสงบเสงี่ยมของจิต พลอยยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จ มั่นคงกับสติ ไม่หวั่นไปกับโลกธรรม ๘ ประการ

หลักการของธรรมโอสถ ที่จะสามารถทำให้เจริญไปสู่เป้าหมายได้ คือ

๑. สุขภาพดี อายุยืน พึ่งพาตนเองได้
๒. สุขภาพจิตดี มีหลักยึดเหนี่ยวใจ มีความภูมิใจในชีวิตที่สะอาด
๓. มีความอิ่มใจ ในชีวิตที่มีคุณค่าในการทำประโยชน์
๔. มั่นใจในการแก้ไขปัญหา ใช้ปัญญานำทาง
๕. มีความโล่งใจ มั่นใจมีทุนประกันในภพใหม่
๖. ไม่หวั่นไหว มีจิตมั่นคงในธรรมมะ ไม่ผิดหวังโศกเศร้า มีความสดชื่นผ่องใส

การมองจิตและฝึกจิตที่ถูกต้องนั้น ถือเป็นบัณฑิตที่ประเสริฐ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีของประเทศชาติต่อไป

การพัฒนา

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

การพัฒนา หมายถึงการปฏิรูปในทางที่ดีขึ้น ทุกคนต่างต้องการการพัฒนาให้สำเร็จลุล่วง แม้นแต่พระสงฆ์ก็เน้นในการพัฒนา ความเจริญไปในทางที่ดี บางคนไม่รู้ว่าตนต้องพัฒนาอย่างไร ได้แต่หวังแต่ไม่ทำ อยากได้อย่างเดียวย่อมไม่เกิดผลสำเร็จ บางครั้งต้องพึ่งพาผู้นำในการพัฒนาเพื่อความเจริญ เป็นการพัฒนาแบบสังคมรวม กระบวนการที่จะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งตน สังคมคงไม่พ้นการพัฒนาให้สมยุคสมสมัย

การพัฒนาตนเองก็คือการพัฒนาจิตใจ บางคนดิ้นรนไขว่คว้าแต่เรื่องต่างๆ จนลืมพัฒนาตนเองไปก็มี การพัฒนาทางวัตถุนั้นไม่ว่าจะดีขนาดไหน ก็สู้การพัฒนาที่จิตใจตนเองก่อนไม่ได้ แต่ต้องยอมรับว่าการพัฒนาบางทีก็นำมาซึ่งความเสื่อม เช่นสถานที่ท่องเที่ยวเมื่อพัฒนา มีชื่อเสียงก็อาจนำมาซึ่งความเสื่อม ต้องมีความยืดหยุ่นในการพัฒนา การพัฒนาอีกความหมายหนึ่งคือการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น เช่น พระสงฆ์กล่าว อายุวัฒโก ธนวัฒโก เป็นต้น เป็นการให้มีอายุยืนยาวยั่งยืนต่อไป ในกิจการก็มีอยู่แล้วแต่ให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ปรับปรุงสิ่งที่ไม่ดีให้ดีขึ้นไปอีก ปรับปรุงทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด บางครั้งการคอยตำหนิผู้อื่นไม่ใช่สาเหตุที่จะพัฒนา ต้องสามัคคีกันเมื่ออยู่ในสังคม

"อัตตา หิ อัตตโน นาโถ" แม้นโยบายชาติจะดีเท่าไหร่ ก็ไม่สำเร็จหากคนไม่เริ่มพัฒนาที่ตนก่อนเป็นอันดับแรก มีนโยบายแต่คนไม่ทำก็ไม่เกิดประโยชน์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับประเทศ คือปฏิรูปเทส การพัฒนาตนเอง อัตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ

หลักการพัฒนาตามพุทธศาสนา อีก ๗ ประการคือ

๑. **อายุวัฑฒะโก** อายุ พัฒนาสุขภาพอนามัย โรคที่เกิดเพราะเรานำเข้าไปเอง ต้องรู้จักพัฒนา รักษาตนเอง ตามหลักสร้างเสริมสุขภาพ สุขภาพต้องมาเป็นอันดับหนึ่งเสมอ เพื่อเตรียมรับที่จะพัฒนาในส่วนอื่นๆตามมา สิ่งใดบั่นทอน ตัดรอนอายุก็พึงปรับปรุงแก้ไขให้ถูกหลัก

๒. **ธะนะวัฑฒะโก** ทรัพย์ สมบัติ อยากได้อยากมีแต่ไม่ทำงานก็ย่อมไม่มี ต้องหมั่นเพียร ขยันทำมาหากิน สำรวจรายรับ รายจ่าย ให้สมดุลกันเสมอ อย่าใช้จ่ายเกินความจำเป็น ไม่เลียนแบบการใช้จ่ายของคนที่สุรุ่ยสุร่าย ฝึกหัดเอาชนะใจตนเอง ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านเลยไปว่างเปล่า

๓. **สิริวัฑฒะโก** สิริมงคล มิ่งขวัญกำลังใจ การพัฒนาจิตใจทางศีลธรรม บางคนจิตใจเศร้าหมอง ก็หาทางเจริญให้จิตใจตนเอง สำรวจความนึกคิด ความเชื่อให้เป็นตามหลักเพื่อเกิดความสงบ ไม่หลงงมงาย ลุ่มหลงกับเรื่องไร้สาระ ฝึกจิตใจให้แน่วแน่มีความมั่นคง ก็จะเกิดมงคลแก่จิตใจ

๔. **ยะสะวัฑฒะโก** ความดีเด่นเกียรติยศ เกียรติยศ บริวารยศ อิศริยยศ ต้องสำรวจดูยศทั้งสามนี้มีอยู่หรือไม่ หากไม่มีเพราะอะไร และพึงปรับปรุงแก้ไข พัฒนาตนเองอยู่เสมอ คนเรามีเกียรติในชีวิตตนเอง ต้องรักษาความดี ความมีเกียรติที่ดีงามไว้ ให้เจริญยิ่งขึ้นไป

๕. **พะละวัฑฒะโก** กำลัง ธรรมดาคนเราต้องมีกำลังจึงจะพัฒนาได้สำเร็จ มีกำลังความรู้ มีกำลังแห่งความสามารถ ขาดกำลังสิ่งใดก็เร่งพัฒนา เช่น ขาดกำลังความรู้ ก็เล่าเรียนขยันหมั่นพียร ก็จะเพิ่มความรู้ให้ตนเอง อีกทั้งพลังภายนอก กลุ่มชนต่างๆ ก็ต้องสมัครสมานสามัคคีทำเรื่องที่ดี เพื่อให้เป็นกลุ่มกำลังที่มีความมั่นคงถาวร

๖. **วัณณะวัฑฒะโก** ผิวพรรณ ความสะอาด การปรับปรุงในส่วนที่เห็นด้วยตา การชำระร่างกาย การแต่งตัว ให้สะอาด เรียบร้อย ไปที่ไหนก็มีคนชื่นชอบ พร้อมกับมีกิริยามารยาทที่ดี การสนทนาปราศรัยก็ให้มีความอ่อนน้อม เป็นที่น่าเลื่อมใส ไม่เสียดแทงผู้อื่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติเสขิยวัตร ให้ภิกษุสามเณรปฏิบัติ เน้นหนักในการพัฒนาด้านจิตใจภายนอกเห็นที่ใดไม่สะอาดก็ปรับปรุงตนเองเสมอ

๗. **สุขวัฑฒะโก** ความสุข การพัฒนาความสุข เริ่มทำความสะดวกสบายให้ตนเอง จัดหาของอำนวยความสะดวกตามความจำเป็น สมควรแก่ฐานานุรูป ถึงจะเก่าจะขาดขอให้สะอาดเป็นดี

เป็นสิ่งสำคัญ ๗ อย่างที่คนมักอวยพรให้แก่กัน ให้มีความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไป แต่พึงพิจารณาอยู่เสมอว่า หากได้รับคำอวยพรแล้วไม่คิดลงมือปฏิบัติ หรือทำการพัฒนาด้วยตนเองก็ไม่เกิดผล คนที่มีความเพียร ขยันหมั่นเพียร ก็จะประสบกับความสุข ความสำเร็จ และความดีงามยิ่งขึ้นไป

สมณศักดิ์ (ยศ)

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๒๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖

ยศ คือภาวะที่คนจะสักการบูชา เป็นกิริยาที่มีในตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ยศนั้นมีอยู่ ๓ อย่าง

๑. **อิศริยยศ** ความเป็นใหญ่ เช่นรัฐมนตรี เสนาบดี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน

๒. **เกียรติยศ** ชื่อเสียง คุณงามความดีของคนที่ประพฤติ ปฏิบัติดี ไปที่ใดก็มีคนสรรเสริญ

๓. **บริวารยศ** มีข้อปฏิบัติที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจ มาเป็นพรรคพวก มีคนเคารพ นับถือมากมาย บางคนอาจคิดว่า ยศ บรรดาศักดิ์ ไม่เหมาะสมกับพระสงฆ์ที่พึงตัดแล้วซึ่งกิเลส เว้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง

ในความเป็นจริงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้ปฏิเสธ หรือทรงห้ามให้พระสงฆ์รับยศ หรือสมณศักดิ์ ที่คนอื่นพึงหยิบยื่นให้ เพียงแต่ไม่ให้ลืมตน หลงตน ดูหมิ่นผู้อื่นแม้แต่พ่อแม่ ครูอาจารย์ จนขาดสัมมาคาราวะ ไม่เคารพบุคคลที่ควรเคารพ มัวเมาแต่ยศ อ้างไปต่างๆนานา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงสรรเสริญยศนั้นเป็นผลของคุณงามความดี ดังบาลีว่า "ยโส ลัทธา น มัชเชย ยะ"(ได้ดี มียศพึงงดเมา)

"เมื่อได้ยศอย่าผยองทำพองขน ลำพองตนลุ่มหลงลืมพงษ์เผ่า
อวดยิ่งใหญ่หลงปลื้มทำลืมเงา แล้วจะเศร้าโศกสรรในบั้นปลาย
เมื่อเมาเหล้าเช้าสายก็หายขาด เมาอำนาจวาสนาพาชิบหาย
หลงลืมตนลืมตัวลืมกลัวตาย ลืมความอายความดีเด่นความเป็นคน"

การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทำบุญกุศลเกิดประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น ก็จะเกิดผลแห่งการทำความดี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า **"ผลย่อมเกิดจากเหตุ"** ทำเหตุดีย่อมได้รับผลที่ดี ทำเหตุชั่วย่อมได้รับผลชั่วและความทุกข์ พระสงฆ์

เมื่อทำความดีจะรับสมณสารูปอันสมควรแก่สมนภาวะของตนย่อมเป็นไปได้ เป็นสัมฤทธิผลของความดี ความชอบของแต่ละคน เมื่อทำความดีผลของความดีก็จะส่งผลเป็นยศถาบรรดาศักดิ์ต่างๆ ผลของความดีที่ปรากฏเป็นสิทธิอันชอบธรรมของผู้กระทำความดี แต่เมื่อได้รับแล้วต้องไม่มัวเมา ไม่ประมาท พึงสำนึกเสมอว่า ยศก็ดี ตำแหน่งก็ดี หรือแม้กระทั่งชีวิตไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน สิ่งทั้งหลายในโลกล้วนไม่แน่นอน ผันแปรตลอดเวลา จะมัวเมาหลงยึดถือไม่ได้ คนที่มีปัญญาฉลาดต้องนิ่งเหมือนภูเขาไม่ว่าจะประสบภัยทางสิ่งแวดล้อมใดก็มิอาจหวั่นไหว เช่นธรรมดาของบัณฑิตย่อมไม่หวั่นไหวต่อสิ่งใดจนเสียคนไป ความดีของตนเองต้องให้ผู้อื่นตัดสิน ไม่ใช่การสรรเสริญตัวเองเพียงอย่างเดียว คนที่ไม่เคยขัดเกลาตนเองก็จะหลงยินดีในคำสรรเสริญ และเสียใจในคำนินทาต่างๆ พึงสังเกตจิตใจเป็นหลัก สังเกตตนเองเมื่อได้รับคำนินทา ไม่ให้หวั่นไหว ให้มีใจหนักแน่น ทั้งนี้คำสรรเสริญน่ากลัวกว่าคำนินทานัก มักทำให้ตัวลอย หลงมัวเมา สูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างได้ การประพฤติในทางที่ดีที่ชอบ ย่อมได้รับผลแห่งการทำความดี พระสงฆ์ได้รับยศถาบรรดาศักดิ์ก็เพราะความอุตสาหะในการบำเพ็ญคุณงามความดีเพื่อจะได้พัฒนาให้ทวีคูณยิ่งขึ้นไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กำหนดหลักการไว้สำหรับผู้ที่ควรได้รับยศตำแหน่งไว้ ๗ ประการ ดังนี้

๑. **อุฏฐานวโต** คือถึงพร้อมด้วยความหมั่น คนจะประสบความสำเร็จต้องขยัน ไม่เพียงแต่คิดได้ยศแต่ต้องลงมือปฏิบัติ ขยันหมั่นเพียร คนไม่ทำตามหน้าที่เกิดความเสียหายต่อ กิจการก็เสื่อมยศ หากขยันก็จะทำให้เจริญได้รัยยศ บันดาลสิ่งที่ต้องการให้ได้

๒. **สติมโต** คือผู้มีสติ ไม่หุนหันพลันแล่น ไม่ขาดสติ “นิสสัมมะกะระนัง เสยโย” (ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ) ลาภ ยศ สรรเสริญก็จะตามมาโดยง่าย

๓. **สุจิกัมมัสส** คือผู้มีการงานอันสะอาด ไม่ทำเรื่องมีโทษ ต้องโปร่งใส การประพฤติผิดทางกาย วาจา ใจ เป็นความไม่สะอาด สกปรก การงานที่สะอาดต้องไม่อากูล มีอะไรก็ทำ ให้สำเร็จ คิดเพียงจะทำแล้วไม่ลงมือก็คั่งค้าง ไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้สำเร็จ ตามฐานะแก่การงาน กำหนดไว้ก็ให้เสร็จตามนั้น และเป็นการงานที่เป็นสุจริตธรรม ทำดีทั้งทางกาย วาจา ใจ

๔. **นิสสัมมะกะระณัง เสยโย** คือบุคคลที่พิจารณาก่อนแล้วจึงทำ ใช้ปัญญามีเหตุมีผล ให้เอาความถูกต้องนำความถูกใจ ใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำตัดสินไม่ใช่อคติ ๔ ไม่ใช้แค่เพียงอารมณ์ เพราะโอกาสจะเกิดความเสียหายเพราะขาดความรอบคอบนั้นเป็นไปได้สูง

"ขอให้รอบรู้ปัญหาสารพัด ขอให้รวดเร็วรวบรัดงานทั้งหลาย
ขอให้ริเริ่มหลายแบบทั้งใจกาย ขอให้รอบคอบคำสุดท้ายอย่าลืมเลือน"

๕. **สัญญะตัสสะ** คือการเป็นผู้มีความสำรวมกาย วาจา ใจ ในอินทรีย์(ตา หู ลิ้น จมูก กาย ใจ) อายตนะภายใน และอายตนะภายนอก อินทรีย์ล้วนเป็นใหญ่ จึงพึงสำรวมอินทรีย์ ไม่ให้เกิดความยินดียินร้าย สำรวมไม่ให้รักให้ชัง ให้มีใจหนักแน่นไม่หวั่นไหวในโลกธรรม สำรวมไม่ได้เกิดโทษเป็นราคะ โทสะ โมหะ

๖. **ธัมมะชีวิโน** คือเป็นอยู่โดยธรรม ยึดศีล ยึดธรรม ซึ่งถูกต้องดีงามเป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน จะทำอะไรก็ยึดถือศีลธรรม เป็นเครื่องกำกับ

๗. **อัปมัสตัสสะ** คือเป็นผู้ที่ไม่ประมาท พึงมีสติ รื่นเริงเกินตัวก็ให้แต่โทษต้องระวัง เช่นสุราที่ทำลายชีวิตของผู้ที่เสพเข้าไปทุกคน แม้ธรรมกี่ประการก็พ่ายแพ้ถ้าคนนั้นประมาท ปราศจากสติ ความตายนั้นไม่มีนิมิตหมายไม่แน่ ไม่เที่ยงแท้ ต้องระวังไว้ เตือนตนเองไว้ตลอดเวลา เมื่อมีโอกาสทำความดีต้องรีบทำ

การทำความดี ชำระจิตใจให้ปราศจากมลทินความเศร้าหมอง พึงปฏิบัติ โอกาสนั้นมีน้อย เวลามีไม่มาก หากมีโอกาสก็รีบทำความดี และตั้งสติอยู่เสมอไม่ประมาท เพียงเท่านี้ก็จะทำให้ชีวิตนั้นมีความสุข ประสบผลสำเร็จกับทุกๆอย่าง โดยเป็นไปโดยถูกต้องอย่างแน่นอน

พระธรรม วันครู

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

ความสุขในแง่ความเป็นจริง แม้ว่าชีวิตจะอยู่ในโลกเพิ่มขึ้น แต่ชีวิตที่ใกล้ดับอายุขัยก็ใกล้ขึ้นยิ่งขึ้นไป ความสุขในแต่ละวัยก็เป็นไปตามช่วงอายุ เด็กก็มีความสุขในจินตนาการ วัยผู้ใหญ่ก็เป็นอีกแบบหนึ่ง วัยชราก็แบบหนึ่ง ไม่สลับกัน เป็นธรรมดาตามวัย ธรรมดาตามโลก ความสุขที่จะได้รับในทุกวัย เป็นสิ่งประเสริฐที่มนุษย์พึงมีในชาติหนึ่งคือการมีจิตใจสงบ เป็นไปตามหลักธรรม คุณงามความดีตามพุทธศาสนา ใช้ธรรมะเป็นเครื่องดับไฟกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ธรรมมะเสมือนน้ำไว้ดับไฟ ไฟกิเลสที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การเป็นคนต้องเผชิญทุกข์ต่างๆ ให้ทดสอบความเป็นคน

การเกิดเป็นมนุษย์เพื่อดับไฟกิเลส ไม่ใช่ให้กิเลสเผาตนเอง หากเผากิเลสได้ก็จะมีสุขภาพจิตที่ดี เยือกเย็น มีความสุขสงบร่มเย็น หากถูกกิเลสครอบงำก็ไม่สามารถหาสิ่งต่างๆมาสนองต่อตัณหาได้หมด เกิดแต่ความทุกข์ ทำลายจิตใจตนเอง อย่าให้ยักษ์ที่ร้ายกาจครอบงำตัวเรา หากเราทำดีก็เหมือนฆ่ายักษ์ในตัวเราไม่ให้มีความทุกข์ทรมานอีกต่อไป พระธรรมเท่านั้นที่จะตอบปัญหาของยักษ์ที่กลืนกินเวลาของเราทำให้ใจเราไม่สงบ พระธรรมเท่านั้นที่จะทำให้สดชื่น แจ่มใส บริหารสุขภาพจิต ทำให้ทุกคน ทุกเพศทุกวัย มีความสุขสงบร่มเย็น สมกับวัยของตน แม้นในการประกอบสัมมาอาชีพไม่ว่าจะเป็นอาชีพใด ก็ต้องพึงอาศัยพระธรรม แม้นองค์สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้าก็ทรงใช้พระธรรม ในการช่วยบริหารตนเอง จนบรรลุสำเร็จเป็นพระอนุตตรสัมโพธิญาณ ตรัสรู้ชอบได้ด้วยตนเอง แม้นพระองค์ตรัสรู้แล้วไม่เคารพใคร แต่ก็ทรงเคารพในพระธรรมเสมอ เรามนุษย์ต้องพึงหันหน้าเขาหาพระธรรม ซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่ดับไฟกิเลส ไฟทุกข์จากคนและสัตว์ไม่มีเว้น โลกจะผันแปรไปเช่นใดก็ตาม พระธรรมเท่านั้นจะยังเป็นที่พึ่งได้ และเป็นที่พึ่งตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลง พึงแสวงหาธรรมะมาบำรุงจิตใจ เสมือนหนึ่ง

แสวงหาปัจจัย ๔ มาให้แก่ชีวิต หากแสวงหาความสุขภายนอกจนลืมแสวงหาความสงบให้จิตใจตนเองแล้วก็จะเกิดทุกข์ในภายหน้า

การปฏิบัติสติปัฏฐาน ๔ ก็ทำได้โดยง่าย อยู่ที่ไหนก็ปฏิบัติได้ สิ่งที่สามารถทำได้โดยง่าย ก็ยกตัวอย่าง เช่น

๑. เดินจงกลม กำหนดสมาธิ

๒. นั่งกำหนดลมหายใจ ยุบหนอ พองหนอ

๓. ภาวนาถึงอาการเจ็บปวด ปวดหนอ เจ็บหนอ ท่องตามอาการของเวทนา ใจคิดใจโรธ ก็ให้ภาวนากำหนดไปจนกว่าอาการนั้นจะหยุดและหมดสิ้นไป เป็นการใช้สติกำกับ แม้นอนก็กำหนดสติที่ท้อง ทำใจสบายๆ นอนกำหนดลมหายใจจนหลับไปก็ได้ บางครั้งหากจิตใจสบายโลกภัยไข้เจ็บก็อาจหายตาม อยู่ที่ศรัทธา กำหนดปฏิบัติอย่างสมบูรณ์แบบ

สำหรับเยาวชน เป็นพื้นฐานของความมั่นคงของชาติ เป็นวัยที่มีพลัง หากใช้เวลาในการประพฤติปฏิบัติตนดี มีความขยัน ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อผู้อื่น ประเทศชาติก็จะเจริญ เด็กหรือเยาวชนคืออนาคตของประเทศชาติ พึงที่จะพร่ำสอน ตักเตือนอย่างเหมาะสมตามวัยของเด็ก ในทางพุทธศาสนาก็กล่าวไว้ถึงการเป็นศิษย์ของเด็กที่พึงกระทำ ตามจริยธรรมของนักเรียน คือ

๑. สุ ฟังไม่ฟังเฉยให้ตั้งจิตกำหนดจำ

๒. จิ อุตสาหะเอาจิตพินิจจำ

๓. ปุ ฉงนใดให้เร่งถาม

๔. ลิ ให้เอาจิตลิขิตเขียน

ในฐานะที่เป็นศิษย์ ทุกคนต้องมีครูบา อาจารย์ พึงเคารพนับถือครู อาจารย์ ผู้อยู่ในทิศเบื้องขวาอันสำคัญต่อชีวิต ข้อควรปฏิบัติต่อท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาเมื่อได้พบเจอท่านนั้น คือ

๑. ลุกขึ้นต้อนรับแสดงความเคารพ

๒. เข้าไปหา สนทนาอย่างความเคารพ

๓. ปรนนิบัติช่วยบริการ

วันครู

ครุ แปลว่า หนัก ครูหมายถึงผู้สั่งสอน พึงจะต้องสุขุม เยือกเย็นเสมอ วันครูเกิดขึ้นครั้งแรกใน เดือนมกราคม ๒๕๐๐ โดยที่กระทรวงศึกษานั้นมีหน้าที่ในเรื่องสถาบันวิชาชีพครู ในวันครูก็จึงเป็นวันสำคัญ พึงไปสักการะครูเพื่อรำลึกพระคุณ การแสดงออกซึ่งเครื่องสักการะครูนั้น ก็จะประสบแต่ความสุขความเจริญ ครูนั้นเป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่มหาศาล ในทางพุทธศาสนาก็บัญญัติจริยธรรมของผู้เป็นครูไว้ทั้งหมด ๗ ประการ ดังนี้

๑. **ปิโย** ทำตนให้เป็นที่รัก เด็กนั้นต้องการคนให้ความรักก่อนความรู้ จะพร้อมที่ศึกษาเล่าเรียน และไว้วางใจต่อครู มีความผูกพันต่อกัน

๒. **ครุ** ทำตนให้เป็นที่น่ายำเกรง ครูต้องมีหูที่ใหญ่ ฟังหลายความคิดเห็นแล้วประยุกต์ ปรับปรุงใช้ในการดำเนินชีวิต และสั่งสอนแก่เด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ และมีความหนักแน่น ไม่โลเล ทำให้ศิษย์เกิดความศัทธาได้

๓. **ภาวนีโย** ทำตนให้เชี่ยวชาญขึ้น หากรู้แต่ไม่พัฒนาไม่เกิดความเจริญ และไม่เกิดความเชี่ยวชาญที่เป็นความสามารถ ให้มีความรู้เลิศในแต่ละด้าน

๔. **วัตตา** จะ พร่ำสอนโดยไม่ท้อแท้ อดทนอดกลั้น ทำหน้าที่ให้ดีที่สุดอย่างสม่ำเสมอ

๕. **วจนักขโม** อดทนต่อถ้อยคำ ติฉินนินทา พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด พูดเท็จ ต้องมีความอดทน เราอยู่ร่วมกับคน สามารถพูดได้หมด เราต้องพึงอดทนต่อถ้อยคำ และเว้นที่จะพูดไม่ดีแบบนั้น ไม่พูดให้ใครเสียใจ เสียความรู้สึก เสียหน้า

๖. **คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา** แถลงถ้อยคำให้แจ่มแจ้ง ด้วยความอดทน ผู้ที่ไม่รู้ก็สั่งสอน ขยายความให้แจ่มแจ้ง ชัดเจน

๗. **โน จัฏฐาเน นิโยชเน** ไม่ชักจูงไปในทางที่ผิด ต้องแนะนำสิ่งที่เกิดประโยชน์เท่านั้น แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดีงามอยู่เสมอ

ทั้งหมดเป็นการอนุเคราะห์ลูกศิษย์ ในฐานะครูผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ พึงปฏิบัติตนเป็นคนดี มีศีลธรรมในตนเองอยู่เสมอ เพื่อการถ่ายทอดทั้งความรู้ และอบรม สั่งสอนลูกศิษย์ เป็นคนดี ดำเนินชีวิตให้มีความเจริญ เป็นอนาคตที่ดีของชาติต่อไป

พระธรรมจาริก (การเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง)

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๒๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

หลังจากพระสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ก็ทรงมีเมตตาคุณ พระกรุณาธิคุณต่อมวลสัตว์โลก อยากให้มนุษย์ทั้งโลกได้พบสัจธรรม บรรลุอย่างแท้จริง อย่างน้อยที่สุดให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ไม่เกิดความเดือดร้อน สงบร่มเย็น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงให้มีตัวแทนของพระองค์ ค้นพบหลักธรรมตามพระองค์ แม้ว่าพระองค์จะบรรลุหลักธรรมอันสูงสุดแล้ว แต่ก็ยังมีคนที่จะเข้าใจได้อีก ตรัสรู้ธรรมได้เช่นเดียวกะพระพุทธองค์ โดยมีปัจจวัคคีย์ทั้ง ๕ เป็นกลุ่มแรก พระพุทธองค์ทรงตรัสเป็นพุทธองค์การแก่พระสาวก ว่า " **จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํ.**" แปลเป็นใจความว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จงจาริกไปแสดงธรรมะที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก" เนื่องจากครั้งนั้นสาวกยังมีจำนวนน้อย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงขอให้จาริกไปรูปเดียว อย่าไปด้วยกัน ๒ รูป หรือในทิศทางเดียวกัน ณ จุดนี้เองวงล้อของพระพุทธศาสนา (ธรรมจักร) ก็ได้หมุนไปในทิศทางต่างๆ ทั่วแคว้นต่างๆ จนแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป อีกทั้งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็แผ่ขยายไปในประเทศต่างๆ ในดินแดนสุวรรณภูมิรวมถึงประเทศไทยด้วย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนให้มนุษย์คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สัจธรรมที่เห็นได้เอง เป็นความเป็นจริง การที่มนุษย์จะรู้ซึ้งแก่ใจเพราะคุณธรรมเฉพาะตน ทำเช่นใดก็ได้รับผลเช่นนั้น โดยเฉพาะหลักธรรมที่ดีงามในเบื้องต้นคือ ศีล ๕ ทำให้จิตใจสงบในเบื้องต้น ในจิตใจก็ศึกษาความเป็นไปในด้านร่างกาย (กรรมฐาน) การเผยแพร่ศาสนาในสังฆปริมณฑลมีมานานมากแล้ว

ในปัจจุบันการเผยแผ่ศาสนาในภาคเหนือที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ **พระธรรมจาริก** ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาให้ชาวไทยต่างวัฒนธรรม(ชาวเขา) เน้นหนักให้พี่

น้องชนเผ่าต่างๆ และชนกลุ่มน้อย ที่กระจายตัวในพื้นที่สูงทั่วไป ในความเป็นจริงพี่น้องชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมที่ต่างกันไป แบ่งเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ คือ

๑. **ชาวถิ่นเดิม** ได้แก่ กะเหรี่ยง ลั๊วะ ไทยใหญ่ ขมุ ถิ่น

๒. **ชาวเขา** ได้แก่ ม้ง เย้า ลาหู่ ลีซอ อาข่า

๓. **ชาวไทยภูเขา** ได้แก่ คนไทยพื้นราบประกอบอาชีพบนภูเขา

๔. **จีนฮ่อ** ได้แก่ จีนยูนนาน จีน KMT

ปัญหาที่พบได้จากการออกจาริกของชนกลุ่มต่างๆที่พบได้นั้น คือ

๑. ปัญหาจากการเพิ่มประชากร
๒. ความยากจน
๓. การอพยพเคลื่อนย้าย
๔. การเสพยาเสพติด
๕. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
๖. การด้อยโอกาสทางการศึกษา
๗. การสาธารณสุข
๘. ความมั่นคงปลอดภัยตามแนวชายแดน

การเผยแผ่มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการประชุม การอบรม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะ ความชำนาญ สมรรถภาพในการทำงานแก่พระธรรมจาริก เพื่ออบรมพี่น้องชาวเขา โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา ให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และได้อนุเคราะห์ตามสมควรไม่ว่าจะเป็นการบริการที่รัฐยังเข้าไปไม่ถึง เช่นการให้การศึกษา การสอนให้รักษาป่า ต้นน้ำลำธาร เลิกจากการเสพสิ่งเสพติดต่างๆ มีความจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ภารกิจของพระธรรมจาริกนั้น คือ

๑. แสดงธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

๒. จัดศาสนพิธีในวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าได้

๓. ปฏิบัติกิจของสงฆ์ ทำวัตร สวดมนต์ บิณฑบาตร จัดอาศรมให้เป็นที่น่าศรัทธา

๔. สร้างแกนนำพุทธศาสนาในหมู่บ้าน

๕. บรรยายธรรมทางเสียงตามสายในเวลาเช้า และเย็น
๖. ฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน
๗. สอนจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ
๘. สอนภาษาไทยแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา
๙. นำพัฒนา
๑๐. ส่งเสริมด้านสาธารณสุข
๑๑. และรายงานผลการปฏิบัติงานตามนโยบาย รวบรวม จัดประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา ประยุกต์ให้เข้ากับพื้นที่ ที่สงฆ์ได้จาริกอยู่

ทำให้พี่น้องชาวเขามีความสุขตามอัตภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อุทิศตนปฏิบัติงานด้วยความอดทน สงฆ์ต้องเสียสละประโยชน์สุขส่วนตน เพื่อส่วนรวม ต้องทำให้พี่น้องชาวเขามีพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว มีจิตสำนักเป็นหนึ่งเดียวกับคนไทย ร่วมมือในนโยบายของชาติ พี่น้องชาวเขาจะรู้สึกรัก หวงแหนในแผ่นดิน ไม่ละเมิดศีลธรรมอันดีงาม และไม่ทำผิดกฎหมาย อีกทั้งจะช่วยรักษาชายแดนของประเทศไทย

ปัญหาของพระธรรมจาริกที่เกิดขึ้นนั้นก็มีเช่นเดียวกับงานอื่น ที่ต้องพิจารณาแก้ไขกันต่อไป นั้นคือ

๑. พี่น้องชาวเขาจะขัดสนด้วยปัจจัย ๔ ต้องอาศัยกำลังจากชนพื้นราบคอยช่วยเหลือ
๒. ความทารุณของลมฟ้าอากาศ ร้อนก็ร้อนจัด หนาวก็หนาวจัด เป็นต้น
๓. การขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ข้อมูลข่าวสารไปถึงได้โดยยาก
๔. การสนับสนุนไม่ทันการ การจะขอสนับสนุนลำบาก เพราะอยู่ห่างไกล
๕. พระสงฆ์มีความรู้สึกว้าเหว่ ไม่มีขวัญกำลังใจ เหมือนถูกตัดขาดจากโลกภายนอก

งานพระธรรมจาริกนั้นค่อนข้างยาก และเกิดความลำบาก แต่เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ต้องอาศัยผู้ที่มีความเสียสละ สนับสนุนให้กองทัพธรรมเข้มแข็ง มีกำลังใจจะต่อสู้กับปัญหา อุปสรรคต่างๆ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กระจาย สร้างความสงบสุขแก่ทุกคนบนผืนแผ่นดินไทย ไม่ว่าจะเชื้อชาติ วัฒนธรรมใดก็ตาม

อริยทรัพย์

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๗

ศีลธรรมเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิต เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมทางกายในเบื้องต้น และมีการพัฒนาในขั้นต่อไป เศรษฐกิจจะดีหรือไม่ก็เพราะประชากรมีคุณภาพที่จะประกอบอาชีพ กอรปกับมีทรัพยากรธรรมชาติเพียงพอ มีทุน มีความรู้ในการพัฒนา แต่ในทุกปัจจัยก็เริ่มจากคน เมื่อเป็นคนต้องมีความรู้ถึงจะพัฒนาเศรษฐกิจได้ การพัฒนาเศรษฐกิจในพุทธศาสนาต้องเริ่มที่คนก่อน หลักธรรมที่เป็นเหตุช่วยพัฒนาเศรษฐกิจก็เริ่มจากที่คนมีคุณภาพก่อน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ โดยเรียกว่า อริยทรัพย์ ๗ ประการ คือ

๑. **ศรัทธา** อยากเป็นเช่นใดต้องศรัทธาก่อน มีความเชื่อว่าจะเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของตนเชื่ออย่างมีเหตุผล ศรัทธาต้องคู่ไปด้วยปัญญา ไม่คลั่งไม่งมงายลืมแยกแยะผิดชอบชั่วดี

๒. **ศีล** รักษากาย วาจา ใจ ให้สุจริต

๓. **หิริ** ความละอายใจต่อบาป ทุจริต ไม่เกี่ยวกับกิเลส ๓ ตัว คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง

๔. **โอตัปปะ** เกรงกลัวบาป กลัวโทษ กลัวความผิด

๕. **พหุสัจจะ** ได้ยินได้ฟังมาก รู้มาก เป็นพหูสูต นำเรื่องที่รู้มาชั่งน้ำหนักว่าสมควรหรือไม่สมควร ความรู้หากถ่ายทอดก็นำมาซึ่งความชำนาญ เกิดสัมฤทธิผลที่เหมาะสมเป็นเกจิ

๖. **จาคะ** เสียสละ บำเพ็ญทานบารมี เป็นผู้ให้ตามโอกาส ให้ผู้ที่ควรให้ หากคิดแต่อยากได้ก็ไม่มีความสุขไม่เป็นกุศล เป็นทุกข์ อยู่เบาไปเบา ไม่มีพันธะ ไม่แบกเกียรติ ยศ ตำแหน่งใดไว้ให้ทุกข์

๗. **ปัญญา** รู้จักทางเจริญทางเสื่อม เก่งแล้วต้องฟังคนอื่นด้วยไม่เอาตนเองเป็นใหญ่ ไม่หลงตน

พึงที่จะพึ่งตนเอง อยู่ได้ด้วยตนเอง (อัตตา หิ อัตตโน นาโถ) ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารนั้นมีมากยิ่ง คนจะเข้าใจข้อมูลข่าวสารได้ตรงกันยาก อาจนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งกันได้โดยง่าย บางเรื่องกลัวกันมากไปกลายเป็นวิตกจริตก็มี การสงสัยในบางเรื่องที่ฟังไม่จบก็ไม่ดี ผิดไปจากความจริง

กาลามสูตร

๑. ฟังเรื่องที่เล่ามา ข่าวสาร ให้มีความชัดเจนแล้วจึงเชื่อ รับรู้ความจริงที่ถูกต้องด้วยตนเอง

๒. อย่าได้เชื่อถือตามคำที่เล่าสืบต่อกันมา ซึ่งจะมีความผิดเพี้ยนไปจากเดิมสูงมาก

๓. อย่าได้เชื่อถือตามข่าวหากยังไม่ชัดเจน

๔. อย่าได้เชื่อถือด้วยอ้างในตำรา ผิดถูกย่อมคู่กัน ต้องวิเคราะห์ ทดลองด้วยตนเอง

๕. อย่าได้เชื่อถือด้วยการเดาเอาเอง

๖. อย่าได้เชื่อถือด้วยการคะเน

๗. อย่าได้เชื่อถือด้วยการตรึกตามอาการ ต้องใจเย็น มีสติ

๘. อย่าได้เชื่อถือด้วยเหตุชอบใจว่าต้องกันกับทิฏฐิของตน คิดแต่เพียงความชอบอยู่ที่ความพอใจ

๙. อย่าได้เชื่อว่าคนพูดจะเชื่อได้ต้องฟังหลักฐาน

๑๐. อย่าได้เชื่อเพียงเพราะเป็นครูของเรา

การสื่อสารสำคัญมาก ฟังให้ดี เคารพให้เกียรติกัน ลดการทะเลาะเบาะแว้งต้องเชื่อตามหลักของกรรม "กัมมุนา วัตตตี โลโก" ทำกรรมใดไว้ก็จะได้กรรมนั้นคืน ทุกอย่างเป็นกรรม กายก็ดี วาจาก็ดี การนึกคิดก็ดี พึงให้เป็นไปอย่างสุจริต อีกประการคือเชื่อผล ผลที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ผลของกรรม หว่านพืชเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้นอีกทั้งสัตว์ต่างๆมีกรรมของตนเอง ไม่สามารถมาทดแทนกันได้ ต้องเสวยวิบากไปตามกรรมแต่ละคน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวไว้อีกประการหนึ่งว่า "ตถาคตโพธิสัทธา" เชื่อการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นประโยชน์ที่มีความทันสมัย จีรังยั่งยืนตลอดกาล ศรัทธาแบบมีเหตุผล อย่าให้ศรัทธาขาดปัญญา เพียงเท่านี้ก็จะสามารถดำรงชีวิตได้ไปในทางที่ดี ไม่ถือมงคลตื่นข่าว มีความแน่วแน่ มั่นคงในตนเอง ให้เป็นผู้มีศรัทธาคู่ปัญญาตลอดไป

ความรัก

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๗

ชีวิตนั้นมีความสุขก็เพราะได้รับความรัก ความปารถนาดีจากคนร่วมโลก รักมีทั้งกิเลส และคุณธรรม รักที่แท้หรือรักคุณธรรมคือการสละไม่หวังผลตอบแทน เช่น แม่รักลูก อย่างในเวสสันดรชาดกก็เป็นการรักแบบคุณธรรม ทำให้โลกดำรงอยู่ได้ เป็นรักที่สละ เอื้อเฟื้อ การสละเป็นเครื่องสมาน เยียวยาสังคม ไม่ให้เกิดช่องว่าง บางคนมีจนเหลือก็แบ่งปัน ไม่ริษยา ทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าใครก็ต้องการการเสียสละ การสละจึงเปรียบเหมือนยารักษาความป่วยไข้ของสังคม แต่คนมักไม่ทำ เพราะคิดว่าการสละคือการเสียเปรียบ ซึ่งเป็นความคิดที่ผิดอย่างยิ่ง ส่วนวิธีที่จะทำให้มนุษย์รู้สึกอยากเสียสละโดยไม่เป็นการเสียเปรียบ นั่นก็คือ ความรัก เพราะว่าความรัก ปารถนาดีต่อกัน จะทำให้เกิดความอยากช่วยเหลือ ประคับประคอง ทำให้บุคคลที่เรารักมีความสุข มีหลักธรรมพรหมวิหาร ๔

ส่วนความรักที่เป็นกิเลส มีทั้งสุขและทุกข์ปนกันไป เป็นราคะบ้าง กามะราคะบ้าง เป็นความรักมุ่งเอาเปรียบ เหนือกว่าก็สะใจ เป็นสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น วันใดไม่ได้ดั่งใจก็เกิดปัญหา ความรักไม่ราบรื่น มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ เมื่อทั้งหมดกลายเป็นทุกข์ ก่อจะเป็นเหตุก่อปัญหา

ดังนั้นควรให้โอกาสการเกิดความรักแก่ตน เช่น ทหารมีความรักต่อแผ่นดินและพึงรักษาเอกราชไว้ แลกด้วยชีวิต และจิตวิญญาณ ประชาชนไทยก็รักเคารพในรัฐธรรมนูญ ศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โทษของการขาดความรักก็จะเกิดความแตกแยกเกิดปัญหา ต้องรักตน รักคน รักของ รักสถาบัน

๑. **รักตน** ให้ปราศจากสิ่งชั่วร้ายต้องละความชั่ว ประพฤติชอบ ยึดมั่นในคุณงามความดี ประกอบแต่ความดีงามอยู่อย่างสม่ำเสมอ สรรค์สร้างแต่ความดี ละชั่ว ประพฤติชอบ ประกอบความดี

๒. **รักคน** ต้องรู้จักรักผู้อื่น เช่น รักลูก ยอมเสียสละความสุขทุกอย่างเพื่อลูก

ได้ รู้จักยกย่อง ชื่นชม ขอบคุณผู้อื่นด้วย สรรเสริญยินดีผู้ที่ประพฤติดี ต้องห่วงใย ให้เกียรติร่วมอยู่ด้วย เสียสละ ยกย่อง ห่วงใย ให้เกียรติ

๓. **รักของ** รักสิ่งของเครื่องใช้ รู้จักทนุถนอม ไม่ให้เกิดการสึกหรอ พึงบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ แม้กระทั่งสิ่งของสาธารณะก็ต้องรัก บำรุงรักษา แม้นไม่ใช่ของตนคนเดียว แต่ก็ต้องรักษา ไม่คิดทำลาย เช่นตู้โทรศัพท์ที่มีการทุบ ทำลาย ต้องรู้จักสำนึก ไม่ทำลาย และรักษาไว้ให้คงอยู่ ดูแลเอาใจใส่ร่วมกัน ต้องรู้จักใช้ และไม่ทำลาย

๔. **รักสถาบัน** ต้องปกป้องคุ้มครอง ไม่ให้ใครมาแบ่งแยก บรรพบุรุษปกป้องคุ้มครองจึงอยู่มาได้ถึงปัจจุบัน อย่าคิดแต่ว่าธุระไม่ใช่ ต้องสมัครสมานสามัคคี ปกป้อง หวงแหนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยินดีที่จะเสียสละช่วยเหลือ สิ่งใดก่อประโยชน์แก่คนทุกหมู่เหล่า ทุกชั้นวรรณะ ก็พึงทำ และเชิดชูสถาบัน

กุลสตรี

เรือน ๓ น้ำ ๔ เป็นสำนวนที่บ่งบอกคุณสมบัติของสตรี ดังแยกออกเป็นหมวดดังนี้

<u>**เรือน ๓**</u>

๑. **เรือนพักอาศัย** การบ้านการเรือน ดูแลบ้านเรือน รวมถึงการหุงหาอาหาร หญิงที่ดีต้องรู้จักรักษาที่อาศัยให้สะอาด ไม่รกรุงรัง แม้บ้านจะใหญ่จะเล็ก แม่ศรีเรือนก็ต้องดูแลให้สะอาดเป็นเบื้องต้น

๒. **เรือนใจ** แม่บ้านที่ดีต้องมีใจที่งดงาม ใจอบอุ่น เป็นที่พึ่งแก่สามี ลูกหลาน ให้คอยปรึกษาได้ ครอบครัวมีปัญหาก็สามารถร่วมเป็นที่ปรึกษาได้ แม่ศรีเรือนต้องร่วมฟังปัญหาและแก้ไข

๓. **เรือนผม** แม่บ้านต้องมีงานตลอด ดูแลทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ต้องไม่ปล่อยเนื้อ ปล่อยตัว พิถีพิถันดูแลไม่ให้สกปรก

<u>น้ำ ๔</u>

๑. **น้ำกิน** แสดงถึงความมีน้ำใจ ต้องสะอาด ไม่เหือดแห้ง พร้อมจะให้บริการ ไม่บกพร่อง

๒. **น้ำใจ** ต้องเอื้ออาทรแก่ผู้อยู่ในบ้าน ตลอดถึงบ้านใกล้เรือนเคียง ก่อให้เกิดความอบอุ่น ครอบครัวก็อบอุ่น ส่งผลถึงชุมชนก็สร้างความเข้มแข็ง ประเทศก็เจริญ

๓. **น้ำคำ** สนทนาให้ดี งดหลีกเลี่ยงที่จะพูดเสียๆ ต้องรู้จักกล่าวคำหวานที่ลื่นหู ไม่ปากจัด พูดสิ่งที่สร้างสรรค์ ต้องไตร่ตรอง แล้วค่อยพูดออกมา

๔. **น้ำปูน** คนสมัยก่อนจะกินหมาก น้ำปูนเพื่อกินหมากจะต้องพร้อมเสมอ

คำถาม–ตอบ

ผู้ถาม : ฝากปัจจัยให้ผู้อื่นถวายแทน แล้วกรวดน้ำอยู่ที่บ้านอุทิศให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว การกระทำเช่นนี้จะส่งผลบุญถึงผู้ที่ต้องการอุทิศให้หรือไม่ ?

ผู้ตอบ : อยู่ที่เจตนา "บุพเพ วทานา สุพันโน" ก่อนให้จิตใจยินดี ได้ประโยชน์แน่นอน เราเน้นหนักที่คนให้ ใจเป็นกุศลก็ถือว่าได้ "นทัง จิตตัง ปสาทะเย" ขณะให้ก็เลื่อมใส "ทัตวา อตมโน โหติ" ผ่านไปแล้วไม่เสียดายก็เป็นการดีเช่นกัน

การนำเสนอ การเจรจา

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)
วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

การนำเสนอ บางเรื่องเป็นเรื่องที่ดี หากการนำเสนอไม่ดีก็มีปัญหา มีคำกล่าวว่า **"ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี"** การสนทนาวาทะการปากนั้นเป็นอวัยวะที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำคัญที่สุดคือการสนทนา ปราศรัย โลกหรือสังคมมนุษย์จะดี หรือเสื่อมมักอยู่ที่การเจรจา ปากนั้นก็เป็นสื่อสัมพันธ์สมานไมตรีให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อย และเกิดสันติสุข สันติภาพขึ้นในสังคม ดังที่ว่า พูดดีเป็นศรีแก่ปาก

องค์ของทูต

การทูตเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน ในทางพุทธศาสนามีเรื่ององค์ของฑูตเช่นกัน คือการใช้ปากเป็นสื่อสำคัญในการเจรจาปราศรัย การพูด ทำความเข้าใจเป็นแนวเดียวกัน การพูดนั้นไม่ได้เป็นศาสตร์ เป็นศิลปะ หรือทักษะเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นทั้ง ๓ อย่างรวมกัน

- **ความเป็นศาสตร์** คือการพูดที่ต้องกำหนดกฎเกณฑ์ มีระเบียบ แบบแผน กติกา
- **ความเป็นศิลปะ** คือความสามารถเฉพาะบุคคล แม้นจะพยายามเลียนแบบก็ไม่มีทางเหมือนกันได้ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของพรสวรรค์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล
- **ความเป็นทักษะ** คือต้องมีการฝึกฝน เป็นวิชาที่เมื่อพูดแล้ว ก็ค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมต่ออีก ยิ่งเรียนรู้ยิ่งชำนาญ คล่องแคล่ว จำได้แล้วใส่ทักษะเพิ่ม

ฉะนั้นการพูดที่ถูกวิธีนั้นจึงจะได้ผล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงถึงความสำคัญของการพูดไว้ในที่หลายแห่ง ทั้งระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ ความสำคัญนั้นปรากฏในศีล ๕ ในข้อที่ ๔ อันกล่าวไว้ว่า "มุสาวาทา เวระมณีสิกขา

ปทังสัมมา ทิยา มิ” พึงงดเว้นจากการพูดเท็จ การดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นโดยทางวาจา วาจาที่เป็นเท็จ หลอกลวงอันจะทำลายประโยชน์ของผู้อื่น ทำให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เสียหน้า เสียความรู้สึก

วัตถุประสงค์ ๖ ประการในเรื่องการสนทนา คือ

๑. เพื่อให้โลกและสังคมมีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจ ไว้วางใจกันได้

๒. เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ บางคนเพราะคำพูดทำให้คนรักหรือเกลียดกันก็ได้ ถือคำพูดนั้น “หยุดแม่น้ำได้ทั้งสาย ย้ายภูเขาได้ทั้งลูก” เช่น ครูบาเจ้าศรีวิชัย ในการพูดให้คนช่วยระดมกันทำงาน ทำถนนขึ้นสู่ดอยสุเทพ

๓. เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของกันและกันไว้ ทั้งในแง่ของประโยชน์ส่วนตนและของผู้อื่นร่วมด้วย

๔ ประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายกันด้วยคำพูด เสียก็เสียทั้งคู่ ได้ก็ได้ทั้งคู่ เอาถูกใจไม่คำนึงถูกต้องปัญหาก็เกิดไม่มีสิ้นสุด อยู่แบบพอมีพอเพียง พอเหมาะพอควร มีการยืดหยุ่นและยอมซึ่งกันและกัน

๕. เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข พูดที่สร้างสรรค์เสมอ เลี่ยงการทะเลาะวิวาท ต่างคนต่างพูดก็ไม่มีทางจบสิ้น ตีความกันไม่มีที่สิ้นสุด บางเรื่องอาจเข้าใจไม่ตรงกันก็เจรจาเพื่อให้เกิดความสงบ

๖. เพื่อกำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต หากงดพูดส่อเสียดก็ไม่เกิดภัย

ในพระสูตรที่ว่าด้วยมงคล ๓๘ ก็กล่าวไว้ว่าการพูดด้วยวาจาสุภาษิตก็เป็นเช่นมงคลชนิดหนึ่ง คือสิ่งที่ดี สิ่งที่งาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ แม้แต่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ก็กล่าวไว้ว่าคนที่จะบรรลุอรหันต์ก็จะต้องประกอบด้วยสัมมาวาจา การพูดนั้นมีประโยชน์ทุกอย่าง จนไม่สามารถจะพรรณนาได้ทั้งหมด เหมือนคำกล่าวว่า “อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก เพียงลมปากหวานหูไม่รู้หาย” แต่ถ้าจะให้เป็นประโยชน์ที่สำคัญมากเป็นพิเศษสำหรับผู้ที่เป็นผู้นำ ผู้ปกครอง นักบริหารชั้นสูง การพูดก็เป็นบุคลิกภาพที่สำคัญยิ่งในบรรดาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงบุคลิกภาพการพูดที่ดีอยู่เสมอ คนพูดดีแม้ไม่เห็นหน้าตาก็มีความสุขอยู่เสมอ

การพูดยังถือเป็นสิ่งแสดงภาวะผู้นำอันยอดเยี่ยม ดังคำกล่าวว่า "ก่อนพูดเราเป็นนายมัน หลังพูดมันเป็นนายเรา" พอพูดไปแล้วแก้ไขไม่ได้ บางครั้งใส่อารมณ์ร่วมไปด้วยก็เกิดการทะเลาะกัน คิดดีแต่พูดนำเสนอไม่ดีก็ไม่เกิดประโยชน์ มีปัญหา การพูดนั้นไม่ยาก แต่การพูดแล้วให้เกิดการยอมรับนั้นเป็นสิ่งที่ยาก คนฟังแล้วสบายยอมรับด้วยเหตุด้วยผลยิ่งยาก การพูดเป็นประตูสวรรค์ของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นส่วนหัวใจของการทูต การพูดเป็นการนำเสนอทั้งภูมิธรรม ภูมิปัญญา

การพูดเป็นเสรีภาพ แต่ต้องเป็นภาวะเชิงสร้างสรรค์ เสรีภาพเปรียบเหมือนอากาศ หรืออาหารที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ฉันใด การพูดก็มีความสำคัญเช่นนั้น แต่ในนั้นต้องมีขอบเขต เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ประเพณีของสังคมนั้นๆ

ทูต หมายถึงผู้ติดต่อสัมพันธ์ต่อกัน โดยให้เกิดสันติวิธี ต้องสุภาพและนุ่มนวล จะต้องใช้ปัญญา มีวาทศิลป์ หลักการทูตที่นิยมมี ๔ ประการคือ

๑. การสัมผัส มีการจับมือ นั่งรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น

๒. การปฏิเสธ จะต้องมีความนุ่มนวลถึงขั้นไม่มีใครรู้ว่าเราปฏิเสธ เรียกว่า "ไม่หักด้ามพร้าด้วยเข่า"

๓. วิธีการ

๔. ความนุ่มเนียน

ทั้ง ๔ ประการเป็นหลักทางการทูตที่ดี ที่ปฏิบัติกันมาในปัจจุบัน แม้ในสมัยพุทธกาลในขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัณมหาวิหาร พระเทวทัตมีความคิดที่จะปกครองพระสงฆ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วถวายบังคมพระพุทธองค์ซึ่งกำลังทรงแสดงธรรมแก่บริษัท พร้อมด้วยพระราชา โดยกราบเรียนว่า "พระพุทธเจ้าข้า บัดนี้พระองค์ก็ถึงแก่ชราแล้ว ขอให้พระองค์จงเป็นคนผู้มีความขวนขวายน้อย ทรงประกอบเนืองๆ ซึ่งธรรมเป็นเครื่องอยู่สบายในทิฐธรรมเถิด หม่อมฉันจักปกครองคณะสงฆ์เอง ขอพระองค์ได้มอบภิกษุสงฆ์แก่หม่อมฉันเถิด" เมื่อนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จงห้ามเสีย พระเทวทัตไม่พอใจจึงได้ผูกอาฆาต และเสนอข้อปริวรรดิ ๕ ประการ คือ

๑. ให้ภิกษุทั้งหลายอยู่ป่าตลอดชีวิต หากว่าเข้าสู่บ้านนั้นมีโทษ

๒. ให้ถือบิณฑบาตตลอดชีวิต หากรับนิมนต์มีโทษ

๓. ถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต หากรับของญาติโยมถวายมีโทษ

๔. อยู่โคนต้นไม้ตลอดชีวิต หากเข้าสู่ที่คุ้มแดด คุ้มฝน มีโทษ

๕. ห้ามฉันเนื้อตลอดชีวิต หากฉันเนื้อมีโทษ

ปรากฏว่าขณะนั้นมีภิกษุชาววัชชีบุตรซึ่งบวชใหม่ ๕๐๐ รูป คิดว่าข้อเสนอแนะที่พระเทวทัตเสนอนั้นดี จึงได้ติดตามไปอยู่ ณ คยาสีสะประเทศ ต่อมาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสเรียกพระอัครสาวกทั้งสอง คือพระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ เพื่อนำภิกษุที่หลงผิดตามพระเทวทัตกลับมาเหมือนเดิม เหตุที่ไปอาจเพราะหูเบา จะต้องหูหนัก หูกว้าง ฟังหลายส่วน อย่าฟังใครคนใดคนหนึ่งแล้วตัดสิน ต้องฟังให้หลายเสียง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ตรัสว่าภิกษุจะต้องประกอบด้วยองค์ ๘ ในการทำหน้าที่ทูต คือ

๑. ต้องมีการรับฟัง เพราะการรับฟังนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ ได้ฟังมากศึกษามากก็เป็นพหูสูต ถ้าฟังเป็นก็ได้อานิสงฆ์ของการฟังอีก ๕ ประการ คือ

๑.๑ ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

๑.๒ สิ่งที่ฟังแล้ว เมื่อฟังซ้ำอีกก็จะชัดเจนขึ้น

๑.๓ กำจัดความสงสัยเสียได้

๑.๔ ทำความคิดเห็นให้ถูกต้อง ชอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม ประเพณีต่างๆ

๑.๕ จิตใจผ่องใส

๒. เมื่อฟังแล้วให้ผู้อื่นฟังเราบ้าง

๓. รู้จักกำหนดเนื้อหาสาระ จับประเด็นให้ได้

๔. ทรงจำ

๕. เข้าใจความ

๖. ให้ผู้อื่นเข้าใจความ บางครั้งสื่อสารอาจไม่ดี แต่ทำเอกสารแจกอาจ

๗. เข้าใจ

๘. ฉลาดต่อประโยชน์ และไม่ใช่ประโยชน์

๙. ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท

นี่คือองค์ทูต ๘ ประการ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสต่อพระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ เหล่านี้หากนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ก็จะเกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพในสังคมอย่างสงบ และเกิดสันติ เช่นคำกล่าวว่า “ยาใช้ถูกโรคฉันใด การนำธรรมานุสติมาแก้ไขชีวิตก็ดีฉันนั้น”

การอยู่ร่วมกันในสังคม

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

คนเรานั้นนิยมอยู่กันเป็นหมู่คณะ สังคม และประกอบไปด้วยความแตกต่างของสมาชิกทุกเพศ ทุกวัย ด้านฐานะหน้าที่การงาน อุปนิสัยใจคอ ความรู้ความประพฤติ จึงมีทั้งคนดีและคนเลว มีทั้งคนแข็งแรง คนอ่อนแอ หากไม่มีการปกครอง ไม่มีผู้มีอำนาจที่จะปกครอง สังคมก็จะเกิดความวุ่นวาย ไม่มีระเบียบวินัยเกิดปัญหาการกดขี่ซึ่งกันและกัน มีการทำร้ายเอารัดเอาเปรียบกัน เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการปกครอง เพื่อเป็นกติการะเบียบข้อบังคับในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทำให้เกิดความสงบสุข

การที่จะทำให้เกิดความสงบสุขนั้น ประการแรกต้องรู้จักยอมรับซึ่งกันและกันเคารพ ให้เกียรติ รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการปกครองที่ดีนั้นต้องปกครองด้วยธรรมะซึ่งจะเป็นการปกครองที่สร้างความเป็นธรรมในสังคม การปกครองที่ทำลายกันนั้นคงจะเป็นการปกครองที่ดีไปไม่ได้ ในทางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมอันจะนำไปสู่ความสงบ สันติไว้หลายประการ

<u>พรหมวิหาร ๔</u>

พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระธรรมวโรดม เจ้าคณะภาค ๖ ได้กล่าวคำหนึ่งว่า “ผู้ปกครองคนทุกระชั้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีพรหมวิหาร ๔ หากขาดข้อใดข้อหนึ่งไปก็จะมีปัญหา”

พรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมเป็นที่อยู่ของธรรม เป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐมีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. **เมตตา** คือความรักใคร่ ปารถณาให้ผู้อื่นเป็นสุข แม้นแตกต่างกันไม่ว่าเรื่องอันใด แต่ก็ให้มีความคิดให้ประสบประโยชน์แก่ทุกคน เกิดความสุขโดยทั่วกัน จุดสำคัญของความเมตตานั้นอยู่ที่การฝึกอบรมจิตใจเป็นสำคัญ ฝึกจิตใจให้เยือกเย็น มีความอารีต่อสรรพสัตว์ทั่วหน้าเพราะสัตว์ทุก

ประเภทก็มีความรักในชีวิตเหมือน ๆ กัน วิธีปลูกฝังเมตตาประการแรก ปฏิบัติปกติ คือการแผ่เมตตาอยู่เป็นนิจย์ กระจายความหวังดีให้กว้างขวางแผ่ไพศาลออกไป (อโนทิ สะ พะระ นา) หวังให้สัพสัตว์มีความสุข โดยไม่มีขอบเขต และไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ปฏิบัติจนเป็นอุปนิสัย จิตสำนึก ดังนั้นการแผ่เมตตาต้องฝึกทุกวันก่อนทำสมาธิ กล่าวคือการตั้งใจให้ทุกสรรพสัตว์มีความสุขโดยทั่วกัน วิธีการปลูกฝังเมตตาประการที่สองคือการปฏิบัติอย่างเป็นพิธีการ ตามแบบที่สอนไว้ มีระเบียบว่าหลังจากไหว้พระสวดมนต์ก็แผ่เมตตา เช่นในทางภาคเหนือหลังการทำบุญแล้วก็แผ่เมตตา การแผ่เมตตาจะต้องกระทำโดยไม่เฉพาะเจาะจงให้คนใดคนหนึ่ง จึงกล่าวว่า โอทิสะภาวนา อานิสงส์ของการแผ่เมตตานั้นจะปรุงจิตใจให้สงบเยือกเย็น คลายความเหี้ยมโหดของจิตใจผู้ที่จะทำร้ายตัวเราออกไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงกล่าวถึงอานิสงฆ์ของการแผ่เมตตาไว้ทั้งหมด ๑๑ ประการ ดังนี้

๑. หลับสบาย
๒. ตื่นก็สบาย
๓. ไม่ฝันร้าย
๔. คนรัก คนชอบ
๕. อมนุษย์ก็รัก
๖. เทวดารักษา
๗. พ้นจากอันตราย
๘. จิตตั้งมั่น
๙. ผิวพรรณผ่องใส
๑๐. ไม่ตายอย่างหลงใหล
๑๑. ถ้ายังไม่บรรลุนิพพานจะไปอยู่ในพรหมโลก

ความเมตตาจึงเป็นความรักที่สูงส่ง โดยไม่มีการหวังสิ่งตอบแทนอันใดทั้งสิ้น บุคคลที่เป็นใหญ่ เป็นผู้ปกครอง ย่อมต้องเป็นผู้เมตตา มีความรักต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ที่ต่ำกว่าตน เมื่อมีจิตใจเมตตาแล้วการแสดงออกทางการกระทำ กาย วาจา และใจ ก็จะมีการแสดงความอนุเคราะห์ด้วยใจที่ดีเลิศอย่างเต็มที่ มีบทสวดหนึ่งที่แสดงถึง

ความเมตตาว่า กรณียเมตตาสูตร "มารดาผู้ถนอมบุตรคนเดียว ผู้เกิดในตนแม้ด้วยชีวิตฉันใด บุคคลพึงเจริญเมตตาจิต ไม่มีขอบเขตในสรรพสัตว์แม้ฉันนั้น" ความสงบสุขสันติภาพ จะก่อเกิดจากความรักความเมตตาที่ไม่หวังผลตอบแทน เมตตาทำให้เกิดสำนึกในคุณค่าของชีวิต มองเห็นความสำคัญของชีวิต ตลอดจนรู้คุณค่าของชีวิตให้ความเคารพชีวิต เมื่อมีความเมตตาคุณธรรมต่าง ๆ ก็จะเกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ

๒. **กรุณา** คือความสงสาร การคิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ใส่ใจที่จะบำบัดความทุกข์ยากของคนและสรรพสัตว์ทั้งมวล เริ่มแรกจากการปลูกฝังความสงสารผู้ที่ได้รับความลำบากให้เกิดขึ้นในใจ และเมื่อมีความกรุณาเกิดในใจ การแสดงออกก็จะเกิดผลดีต่อเหตุการณ์นั้น ๆ เช่นเมื่อพบเห็นคนประสบอุบัติเหตุตามท้องถนนก็มีคนช่วยเหลือนำส่งโรงพยาบาล เหมือนคำกล่าวที่ว่า "อันเมตตา กรุณา และปราณี จะมีใครบังคับก็หาไม่ หลั่งมาเองเหมือนดั่งฝนอันชื่นใจ จากฟากฟ้าสุลาลัยสู่แดนดิน ความกรุณาจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความเสียสละ

๓. **มุทิตา** คือความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้มีจิตใจกว้างขวางยินดีต่อการประสบความสำเร็จต่อผู้อื่น นับได้ว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง เช่นนักกีฬา เมื่อพบว่าอีกฝ่ายหนึ่งชนะกู้แสดงออกซึ่งความยินดีโดยไม่อิจฉาริษยา หรือกลั่นแกล้ง มุทิตายังหมายรวมถึงการสนับสนุนผู้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่เกิดประโยชน์แก่สังคม

๔. **อุเบกขา** คือความวางใจเป็นกลาง หรือการวางเฉย มีแต่ความปรารถนาดี ในข้อเท็จจริงแล้วเราก็เกี่ยวข้องกับคนเป็นสังคม การตัดสินพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ก็ตัดสินจากปัญหา มีเหตุผลที่ถูกต้อง ตัดสินด้วยความเที่ยงธรรม สามารถใช้สติปัญญาพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง และปฏิบัติด้วยความสุขุมเยือกเย็น รอบคอบ เพื่อดำรงมั่นรักษาความถูกต้อง ความยุติธรรมของสังคมให้ได้

พรหมวิหารทั้ง ๔ นี้จึงเป็นธรรมที่ประเสริฐ จึงเป็นหลักธรรมประจำใจ หากผู้ปกครองมีหลักพรหมวิหาร ๔ ประจำใจทั้งหมด ก็จะไม่เกิดการทะเลาะ ฝึกฝนให้ทุกคนในสังคมเกิดความรักความเมตตา ย่อมจะได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริงตามหลักธรรมของพุทธศาสนาที่ว่า "พึงแผ่เมตตาให้แม้กระทั่งโจรที่กำลังเลื่อยตัดเอาอวัยวะ เช่น

แขน ขาของตน” ใครมีความโกรธต่อการกระทำของโจรเช่นนั้น ก็ถือว่าไม่ใช่สาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตัวอย่างเรื่องนี้ คือมีภิกษุสงฆ์ ที่ได้ศึกษากรรมฐานกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจำนวน ๕๐๐ รูป ในสมัยพุทธกาล แล้วเดินทางไปจำพรรษาอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง พวกรุกขเทวดาที่สิงอยู่ตามต้นไม้ก็คิดว่าจะอยู่บนต้นไม้เหนือผู้มีศีลก็หาดีไม่ จึงพากันนั่งอยู่ตามพื้นดินด้วยคิดว่าพระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นคงพักอยู่เป็นเวลาไม่นาน แต่ปรากฏว่าพระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นจำพรรษาอยู่ ณ ที่นั่นที่เดียว รุกขเทวดาจึงไม่มีที่อยู่ และคิดว่าคงลำบากอย่างแน่นอน ควรสำแดงตนให้พระภิกษุหวาดกลัวเพื่อจะทำให้หลีกหนีไปเสีย จึงได้แสดงตนเป็นร่างผีหัวขาดบ้าง แสดงเสียงอันน่าหวาดกลัวบ้าง พระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นก็เกิดความหวาดกลัว ไม่มีกำลังใจในการบำเพียรสมณะธรรม จึงได้พากันออกจากที่นั้นเข้าเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบแล้วจึงประทานบทสวดมนต์ที่เป็นการเจริญเมตตาแก่สรรพสัตว์ ไม่จำกัดทั้งรุกขเทวดา ปรากฏว่ารุกขเทวดาเหล่านั้นก็มีจิตใจเมตตาไม่หลอกหลอนอีกต่อไป พร้อมกับการป้องกันอารักขาไม่ให้เกิดภยันตราย บทแผ่เมตตานั้นเป็นกรณียเมตตาสูตร

กล่าวโดยสรุป ของการมีเมตตาและการปฏิบัติต่อผู้อื่นนั้น คือ
มองผู้อื่นในแง่ดี ตั้งความปารถนาดีแก่คนทั่วไป

๑. แผ่เมตตา

๒. ขวนขวายให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้อื่น

๓. สนับสนุนและเข้าร่วมในงานสาธารณะประโยชน์

๔. ไม่เย้ยหยันรังแก อิจฉาริษยาผู้อื่น

๕. แสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ วางใจเป็นกลาง

๖. มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

กล่าวคือในความเมตตานั้นให้มีอยู่เจริญปฏิบัติติดตัวอยู่เสมอ กรุณาควรเจริญปฏิบัติเมื่อผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ส่วนมุทิตาควรเจริญปฏิบัติเมื่อคนอื่นได้ดี ประสบความสำเร็จ และสุดท้ายอุเบกขาควรเจริญปฏิบัติเมื่อคนอื่นถึงความวิบัติ หรือหมดหนทาง เช่นคุณธรรมของครูบาอาจารย์ที่กล่าวไว้ ๑๐ ประการ ว่า

๑. เป็นผู้มีจรรยา

๒. มีเมตตาต่อศิษย์

๓. ไม่สอนผิดหลักวิชา

๔. มุ่งค้นคว้าอยู่เสมอ

๕. ไม่พลั้งเผลอประพฤติผิด

๖. รักศิษย์ไม่ลำเอียง

๗. ไม่คิดเกี่ยงการงาน

๘. คิดบริการสังคม

๙. นิยมความเป็นบัณฑิต

๑๐. พูด ทำ คิดแต่สิ่งที่ดี

ส่วนคุณธรรมของผู้นำคือ มีเมตตา รักษาไมตรี เสียสละ ลดละความขัดแย้ง แบ่งปันลาภผล ทำตนให้เป็นที่ชื่นชมและสำหรับเยาวชนที่จะเป็นต้นแบบนั้น จะต้องรู้จักรักมั่นกตัญญู ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความเพียรสม่ำเสมอ ไม่เผลอใจใฝ่ต่ำ เชื่อฟังคำผู้ใหญ่ รักไทยดำรงไทย ใส่ใจในโลกกว้าง ยึดแบบอย่างที่ดีคือเมตตา รู้รักสามัคคีตลอดเวลา

จะเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นคุณธรรมอันใด ก็จะเกี่ยวกับเมตตาทั้งสิ้น การเจริญเมตตาจึงกล่าวได้ว่าเป็นธรรมของพรหม หรือเรียกว่า พรหมวิหารธรรม และการเจริญแผ่เมตตาไปโดยไม่จำเพาะเจาะจง เรียกว่า อัปมันยา คือมีลักษณะเป็นสากล ต้องเข้าใจว่าการเมตตานั้น จะต้องมีกรอบของเหตุผลที่สมควร หากไม่มีหรอบเหตุผลก็จะเป็นเช่นชาวนากับงูเห่า เกิดจากความประมาท ขาดความรอบคอบ ระมัดระวัง อาจเกิดเป็นปัญหา ธรรมดาสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันต้องมีเครื่องหลักธรรมเป็นตัวประสาน เอื้อเฟื้อด้วยความรักความปารถนาดี เกิดการยืดหยุ่นต่อกัน ไม่ทะเลาะ ไม่มีปัญหาต่อกัน เกิดความเสียสละ เพราะฉะนั้นพรหมวิหารธรรม จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ และเป็นเลิศต่อสังคมต่อไป

มิตรแท้ มิตรเทียม

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๓๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

การอยู่ร่วมกันของมวลมนุษยชาตินั้นเริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัว แต่ละคนก็มีความสัมพันธ์กัน เป็นพ่อ แม่ บุตร ธิดา ญาติมิตร เป็นผู้ร่วมงาน นายจ้างลูกจ้าง หรือแม้แต่ผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อแต่ละคนเกี่ยวข้องกันก็ย่อมต่างต้องการความร่วมมือ การประสานประโยชน์โดยถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และไม่ประสงค์ให้เกิดความขัดแย้งแตกแยกกัน เพราะความขัดแย้งนั้นเป็นมูลเหตุให้เกิดความอันตรายที่จะสร้างความเดือดร้อน มนุษยสัมพันธ์ที่มีต่อกันจะเป็นสายใยสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน

มิตรแท้ มิตรเทียม

การคบมิตรเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะสังคมมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นพวก มีคำกล่าวว่า "นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้" ไม่ว่าที่ไหนทุกที่ ทุกองค์กร ทุกหนแห่งก็มีเพื่อน มีกลุ่ม มิตรหรือเพื่อนเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมที่สำคัญ อีกทั้งมิตรหรือเพื่อนนั้น ก็เป็นตัวแปรสำคัญของการดำเนินชีวิตทั้งด้านความเสื่อม ความเจริญ ดังนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงจำแนกลักษณะของมิตรไว้คือ

๑. **คนที่คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว** คือมุ่งแต่หาผลประโยชน์ ขอของเพื่อน ต้องการที่จะได้ของเพื่อนทั้งนั้น
๒. **เสียแต่น้อย แต่จะได้เยอะ** เพื่อนบางคนเมื่อถึงคราวเสียแล้วขอให้เสียน้อยที่สุด วางเงื่อนไขให้ตนเองนั้นเสียน้อย แต่ประโยชน์นั้นขอให้ได้มาก เรียกว่าลงทุน ๑ บาท อยากได้ ๑๐๐
๓. **เมื่อมีภัยแก่ตนจึงช่วยทำกิจให้** เพราะรู้ว่าหากไม่ทำตนก็จะเดือดร้อน
๔. **เพราะเห็นประโยชน์ของตน** มุ่งประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง หากไม่มีประโยชน์ไม่ทำ

ส่วนลักษณะของคนและคำพูดนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสจำแนกไว้ดังนี้

๑. **ค้นเรื่องเก่ามาพูด** เก็บเอาสิ่งที่ล่วงแล้วมาปราศรัย เพื่อนประเภทนี้จะชอบพูดเรื่องที่ไม่มีผลในปัจจุบัน นำเอาเรื่องที่แล้วมา มาพูดคุย เช่นใน

สมัยอดีตที่ผ่านมาเป็นแบบนั้นแบบนี้ ทักท้วงทวงบุญคุณ เคยช่วยคนนั้นไว้แบบนั้น ช่วยคนนี้ไว้แบบนี้ เป็นต้น เพื่อโน้มน้าวให้เพื่อนเห็นว่าตนมีความสามารถ เก่งกล้า แต่ว่าเรื่องเหล่านี้นั้นล้วนผ่านไปแล้ว จบไปแล้วไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

๒. **อ้างเอาสิ่งที่ยังไม่เคยมีมาปราศรัย** เรียกว่าพูดโม้ เป็นลักษณะของการเพ้อฝัน เช่นคุยโม้ว่าต้องการเป็นเศรษฐี ต้องทำแบบนั้น แบบนี้แล้วจะรวย ทั้งๆที่ตนเองก็ไม่ได้รวย ไม่มีทรัพย์สินอันใดเลย และข้อเสนอนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ เป็นต้น

๓. **คนที่สงเคราะห์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ไม่ได้** ของที่ดีที่เราต้องการไม่สามารถให้เราได้ จะสงเคราะห์เฉพาะของที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อผู้รับ เช่น บางคนมีสิ่งของอยู่มากมายแล้ว ก็เอามาสงเคราะห์อีก ก็เกินความจำเป็นมากมายเกินไป ไม่เกิดประโยชน์ สิ่งที่ต้องการไม่ให้ ให้ในสิ่งที่ไม่ต้องการเหล่านี้ไม่เกิดประโยชน์

๔. **เมื่อมีกิจเกิดขึ้น พึ่งอาศัยไม่ได้** คนเราจะเห็นน้ำใจกันนั้นอยู่ ๓ ยาม คือ ยามจน ยามเจ็บ และยามจาก บางคนหลีกเลี่ยง อ้างเหตุผลสารพัดแบบนี้ไม่ใช่เพื่อนแท้

๕. **คนหัวประจบ** องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสเกี่ยวกับลักษณะของคนหัวประจบไว้ ๔ ประการ คือ

๕.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม ให้การส่งเสริมโดยไม่ท้วงติง ประจบเพื่อประโยชน์ของตนแม้เป็นการทำผิดก็คล้อยตาม แต่เมื่อเดือดร้อนก็ไม่รับผิดชอบ เอาตัวรอดไปเสีย

๕.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม บางทีก็ยกยอจนออกนอกหน้าเพื่อผลประโยชน์ บางทีทำให้คนดีเสียคนเพราะหลงเช่นกัน

๕.๓ ต่อหน้าว่าสรรเสริญ ต่อหน้ายกย่องเชิดชูให้ได้ยินสารพัดอย่างทำให้ลืมตัวได้เช่นกัน

๕.๔ ลับหลังนินทา คนบางพวกนั้นมีกิจวัตรขี้นินทา ตื่นขึ้นมาล้างหน้าล้างตาก็หาเรื่องตำหนิ นินทาผู้อื่น คนประเภทนี้ต่อหน้าจะพูดอย่างหนึ่ง ลับหลังจะพูดอย่างหนึ่ง มีคำกล่าวว่า "ยออาจารย์ให้ย่อต่อหน้า ยอขี้ข้าเมื่อเสร็จกิจ ยอมิตรเวลาลับหลัง" ปลงเสียแล้วเรียก "นัตถิ โลเก อนินทิโต" คนไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก ใครก็สามารถโดนนินทาได้ทั้งนั้น ไม่ว่ามากหรือ

น้อยเป็นปกติธรรมดา หากเราโกรธ นินทาตอบก็จะเผาผลาญตัวเรายิ่งขึ้นไป ฉะนั้นเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร

๕.๔ คนชักชวนในทางฉิบหาย เช่น ชักชวนให้กินเหล้าเมายา ชักชวนให้เที่ยวกลางคืน ชักชวนให้มัวเมาในการเล่นสนุกมากมายเกินไปเสียเวลา ชักชวนให้เล่นการพนัน เหล่านี้เป็นความเสื่อม

ส่วนในทางของมิตรแท้ หรือกัลยาณมิตรนั้น มีอยู่ ๔ ประเภท คือ

๑. มิตรมีอุปการะ คือ

๑.๑ รักษาเพื่อนผู้ประมาทแล้ว เมื่อเพื่อนมัวเมาในอบายมุข มัวเมาทิ้งการงาน ก็เตือนสติให้เพื่อนระลึกได้ เตือนด้วยความหวังดีปารถนาให้เพื่อนอยู่ในความไม่ประมาท

๑.๒ รักษาสมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว เมื่อเพื่อนใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายโดยความประมาทเกินจำเป็นก็ตักเตือนสติ ชี้แจงให้เห็นถึงเหตุและผลชัดเจน

๑.๓ เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งได้

๑.๔ เมื่อมีธุรกิจช่วยลงเงินทอง มากกว่ารอแต่จะขอ

๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข

๒.๑ บอกความลับของตนแก่เพื่อน มีความจริงใจต่อกัน บางเรื่องเก็บไว้กับตนกดดัน เก็บกด การบอกหมายถึงการระบาย ไว้เนื้อเชื่อใจเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

๒.๒ ปกปิดความลับของเพื่อน รักษาความลับของกันและกัน ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า

๒.๓ ไม่ละทิ้งในคราวมีอันตราย ลำบากประการใดต้องไม่ทอดทิ้งกัน หนีก็หนีด้วยกัน สู้ก็สู้ด้วยกัน

๒.๔ แม้ชีวิตก็อาจให้ได้ สละได้ทุกอย่าง แม้พระอานนท์ก็สละชีวิตแทนพระพุทธองค์ได้ ในคราวเทวทัตได้สมคบกับนายควาญช้างของพระเจ้าอชาตศัตรูปล่อยช้างชื่อนาราคีรีมาทำลายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ช้างนาราคีรีก็วิ่งด้วยอำนาจของความเมาสุราตรงเข้าหาพระพุทธองค์ พระอานนท์จึงได้ยืนขวางไว้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสถามเกี่ยวกับการกระทำของพระอานนท์ พระ

อานนท์จึงตอบว่า “ขอยอมสละชีวิตเพื่อรักษาชีวิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ เพราะชีวิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทำประโยชน์แก่ชาวโลกได้มากกว่าตนเอง” แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบอกให้กลับมานั่งตรงที่เดิม พระอานนท์ก็ยืนยันในการกระทำขอยอมตายแทนพระพุทธองค์

๓. มิตรแนะประโยชน์

๓.๑ ห้ามปรามไม่ให้ทำความชั่ว เมื่อเพื่อนถูกชักชวนไปในทางชั่ว เพื่อนก็จะทักท้วง ชี้แจง ตักเตือน ให้รู้แจ่มแจ้งก่อนจะมีการตัดสินใจทำไม่ดี บางครั้งอาจเกิดความไม่พอใจซึ่งกันและกัน แต่ก็ทำเพื่อไม่ให้ประสบกับความเดือดร้อนในภายหลัง เพื่อนจะเชื่อหรือไม่ตัดสินใจเอง

๓.๒ ให้ทำความดี บำเพ็ญสาธาณประโยชน์ ชี้แจงวิธีการที่จะทำความดี

๓.๓ แนะนำสิ่งที่ให้ได้ยินได้ฟังสิ่งที่ดี เช่นธรรมะ สิ่งที่ดีต่างๆ

๓.๔ บอกทางสวรรค์ ความสุข ความเจริญ ซึ่งเป็นพื้นฐานจากการประพฤติดี ประพฤติชอบ ให้เกิดความสุขที่เป็นเลิศ

๔. มิตรมีใจเอ็นดู รักใคร่

๔.๑ เวลาทุกข์ก็ทุกข์ด้วย พร้อมเผชิญไปด้วยกัน

๔.๒ สุขก็สุขร่วมกัน เสมอต้นเสมอปลาย เมื่อเพื่อนได้รับทุกข์ยินดีแก้ไขร่วมกัน

๔.๓ โต้เถียงคนที่พูดติเตียนเพื่อน ไม่ให้เกิดความเดือดร้อน ทำให้เกิดการลงตัว ไม่ปกป้องเกินเหตุ ชี้แจงด้วยความถูกต้อง

๔.๔ รับรองคนที่กล่าวสรรเสริญเพื่อน พิจารณาด้วยเหตุปัจจัยแห่งความดีที่เป็นจริง ไม่วจีทุจริต

เหล่านี้หากมีการแนะนำบอกกล่าว ก็จะเกิดการปฏิบัติที่ดี เกิดความสุขสนุกสนาน และเกิดเป็นธรรมชาติพร่ำสอนที่ถูกต้อง ดีงามต่อไป อีกทั้งเป็นความสุขจากการให้ความรัก ความเข้าใจนั่นเอง

ปีใหม่ เด็กจะมีความรู้สึกได้ ผู้ใหญ่จะมีความรู้สึกเสีย

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๗

กล่าวคือเด็กนั้น จะได้ขึ้นชั้นใหม่ พบเจอกับเรื่องราวใหม่ ได้มีชีวิตใหม่อีกปี ส่วนผู้ใหญ่พอล่วงเข้าวัยกลางคนจะรู้สึกเสีย คือเสียความเป็นหนุ่มสาว เป็นไม้ใกล้ฝั่งยิ่งขึ้นไป เมื่อสิ้นปีหนึ่งไป สิ่งที่เราได้เพิ่มขึ้นมาคืออายุ แต่อายุที่เพิ่มขึ้นนั้นแท้จริงเป็นการขยับชีวิตให้ใกล้ความสิ้นสุดไปทุกขณะ ฉะนั้นเป็นโอกาสที่จะได้ตรวจสอบ ในทางภาษาบัญชีเรียกว่าการตรวจสอบบัญชีงบดุล เปรียบกับชีวิตก็คืองบดุลของชีวิตว่าใน ๑ ปีผ่านมานั้นชีวิตของเราเป็นเช่นไร สุขหรือทุกข์ เสื่อมหรือเจริญ ขาดทุนหรือกำไร ราบรื่นหรือขลุขละ เป็นโอกาสอย่างยิ่งที่จะได้ตรวจสอบชีวิต เมื่อพบสิ่งผิดพลาดก็จะได้หาทางแก้ไข ก็เป็นวงจรของวันเวลาที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปและกลืนกินสัพสัตว์ต่างๆ ให้หายไปในเวลาเดียวกัน

กิจกรรมอย่างหนึ่งในปีใหม่ที่ปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ คือการไปหาผู้ใหญ่แล้วขอพรให้เกิดสิ่งที่ดีงาม พรนั้น แปลว่าประเสริฐ ดี ล้ำเลิศ สำเร็จ พรนั้นก็มีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. **พรสวรรค์** ร่างกายที่สมประกอบนั้นคือพรสวรรค์อันประเสริฐ แต่บางคนเอาไปใช้แล้วไม่สัมฤทธิ์ผลก็เพราะใช้ไม่ถูกทาง เช่นปากที่ไว้สนทนาปราศรัยอ่อนน้อม สรรเสริญคนที่น่ายกย่อง แบบนี้เป็นที่รักของคนทั่วไป แม้ร่างกายส่วนอื่นก็เช่นกัน หากใช้ให้เกิดประโยชน์ก็เป็นพรสวรรค์ที่ประเสริฐ ใช้ไม่เกิดประโยชน์ก็เป็นโทษ เราไม่ควรนึกว่าเราไม่มีพรสวรรค์ เพราะพรสวรรค์นั้นมีกันอยู่ทุกคน แต่พรสวรรค์ที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความพากเพียรพยายาม อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ นี่เป็นพรสวรรค์ที่จะบันดาลความสำเร็จโดยแท้

๒. **พรแสวง** บางคนเกิดมาหน้าตาไม่ดี รูปไม่งาม เสียงไม่ดี อาจไม่มีพรสวรรค์ ต้องอาศัยพรแสวง แม้ไม่มีทุนเดิมก็ต้องสร้างทุนใหม่ขึ้นมา เช่นอยากให้รูปร่างสง่า ร่างกายดี ก็เล่นกายบริหาร อยากมีเสียงดีก็ไปฝึก ไปหัด เช่น

นักร้อง ดารา ก็มีการฝึกหัด อบรมหลักสูตร หรือในบางคนที่อยากมีปัญญาดีก็ต้องหมั่นศึกษาเล่าเรียน เหล่านี้คือพรแสวงทั้งนั้น

ที่ทุกท่านได้ขอพรนั้นก็แบ่งอีกเป็น ๒ อย่างคือ

๑. พรทำ คือต้องลงมือทำ

๒. พรขอ ไม่ทำแต่ขออย่างเดียว

ขอให้จดจำไว้ว่า "พรใดๆ ก็ไร้ค่า ถ้าไม่ทำ" ลงมือทำนั้นดีกว่าเอาแต่ขอพร ทำดี ดีกว่าขอพรเพราะได้แน่นอน เช่นบางคนอยากรวย แต่ไม่ทำอะไรเอาแต่ขอพรไม่ทำอะไรเลยก็ไม่มีเหตุที่จะทำให้ร่ำรวย บางคนอยากสอบติดราชการ อยากสอบได้แต่ไม่ดูหนังสือก็ไม่สำเร็จ ไม่มีความขยันเอาแต่บนบานพอสอบตกก็โทษเหตุแห่งความไม่ศักดิ์สิทธิ์ เหล่านี้คือไม่ได้สร้างเหตุ ไม่ได้ลงมือทำอันใดเลยก็ไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จ พรขอต่างจากพรทำคือตรงที่ผู้ขอมีความโลภ ขอเกินประมาณไม่รู้จักจบสิ้น ถือว่าไม่สร้างองค์ประกอบให้สมดุลกัน

สำหรับการขอพรนั้น จะเป็นประเพณีตั้งแต่เมื่อใดนั้นก็ไม่ปรากฏให้ทราบได้ แต่ที่ปรากฏในพุทธประวัติจะเห็นว่าพระอานนท์ซึ่งเป็นพุทธอนุชา (น้องขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า) เป็นผู้หนึ่งที่เคยขอพรต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๘ ประการ เช่นขอว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าไปแสดงธรรมที่ไหน พระอานนท์ไม่มีโอกาสไปด้วย เมื่อกลับมาแล้วก็ให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมนั้นให้ฟังอย่างนี้ เป็นต้น จึงทำให้พระอานนท์เป็นพหูสูต แปลว่าผู้ได้ยินได้ฟังมามาก และทรงจำได้มาก ในการทำปฐมสังคายนาก็ต้องอาศัยพระอานนท์ซึ่งเป็นผู้ได้ใกล้ชิด ติดตามและได้ฟังมามาก

คนที่ขอมากหรือโลภมากนั้นบางทีก็ไม่ได้ นอกจากไม่ได้แล้วยังไม่เป็นที่รักของผู้ที่ถูกขอด้วย มีเรื่องเล่าอยู่ว่า สมัยหนึ่งพระพรหมได้สร้างโลกกว้างใหญ่ไพศาล เมื่อสร้างแล้วก็อยากให้มีผู้ดูแลจึงสร้างมนุษย์มาเกิด มีทั้งหญิง ชายมากมาย และสัตว์นานาชนิด เมื่อสร้างมาแล้วพระพรหมก็ส่งพระอินทร์ลงมาจากสวรรค์ เพื่อเป็นผู้ปกครองดูแลของเหล่าสัตว์ทั้งหมดทั้งมวล เมื่อนั้นพระอินทร์ก็เรียกสัตว์ทั้งหลายมาประชุมกัน ให้โอกาสว่าบรรดาสัตว์ทั้งหลายในโลกนั้นต้องการอะไร จะให้ช่วยเหลือประการใดก็ให้บอกได้ สัตว์นานาชนิดต่างจึงขอพร โดยนกขอเป็นอันดับแรก นกบอกว่า "ตัวของข้าพเจ้า

ใหญ่ แต่ขาของข้าพเจ้าลีบเล็ก ข้าพเจ้ามีปีก มีหางที่เชี่ยวชาญ ถนัดแต่ในทางบินที่สูง บนฟ้า บนอากาศ ก็ขอบินอยู่ที่สูง ทำมาหากินบนที่สูง" พระอินทร์ก็อนุญาต จากนั้น ปลาก็ได้ขอบ้างว่า "ข้าพเจ้านั้นไม่มีปีก ไม่มีขา มีเพียงครีบกับหาง ถนัดในทางแหวกว่าย ในชลธาร ก็ขออาศัย และทำมาหากินในน้ำ" พระอินทร์ก็อนุญาต ช้างจึงได้ขอบ้างว่า "ตัวช้างก็ไม่มีครีบ ตัวก็ใหญ่เกะกะ เดินไปไหนก็ลำบาก จะไปทำมาหากินที่ไหนก็ไม่ได้ จึงขออยู่ในป่าจะได้ทำมาหากินสะดวกเพราะกว้างใหญ่" พระอินทร์ก็อนุญาต จากนั้น ก็มีสัตว์ประหลาดชนิดหนึ่งที่มี ๒ ขา บอกว่า "ข้าพเจ้าขออยู่บนนก ขอทำมาหากินทั้ง ทางบก ทางน้ำ ขอยิงนกตกปลา ขอล่าสิงห์ ขอยิงช้าง ขอว่าเวลาซักผ้าอย่าให้ฝนตก เวลาเดินอย่าให้แดดออก และขออีกสารพัด" พระอินทร์ฟังแล้วเกิดการรำคาญยิ่งนัก แล้วทรงถามว่า "หมดหรือยังที่ขอ" สัตว์ประเภทนี้ก็อ้างว่าขอไปไม่สิ้นสุด ขอจนคิดไม่ทัน ขอไปเรื่อยๆ ขอไปจนตาย พระอินทร์ก็ถามต่อไปว่า "จนตายแล้วจะหมดหรือไม่" สัตว์ ๒ เท้าชนิดนี้ก็บอกว่าไม่มีทางจะหมด จะให้ทำอย่างไร รบกวนบ่อยไปพระอินทร์ก็จัด เทวดามาบริการ พระอินทร์ก็สงสัยในการขอไม่สิ้นสุดและถามต่อไปว่า "ขอสุดท้ายจะ ขออะไร" สัตว์ ๒ เท้านั้น ขอสุดท้ายให้ได้เป็นพระอินทร์ด้วยตนเองเพราะจะได้ขอสารพัด เรื่อง ไม่ต้องมารำคาญอีก อันนี้เป็นการขอเกินกว่าที่จะให้ได้ สัตว์ชนิดนี้พระอินทร์ดูรูป ร่างแล้วปรากฏว่าเป็นคน คนนั้นยุ่งเหลือเกิน พระอินทร์ทนไม่ไหวจึงขออำลาจากการ เป็นผู้ปกครองโลกกลับไปสู่สวรรค์ จากการที่พระอินทร์ไปแล้วเทวดาที่หลงเหลือตาม ต้นไม้ ใบหญ้า รุกขเทวดาบ้าง อารักขเทวดาบ้าง ก็ยังคงอยู่ แต่พระอินทร์นั้นไม่อยู่ ปกครองโลกแล้ว อันนี้จึงเป็นที่มาของการขอพร

หากรวมความแล้วพรนั้นทำดีกว่าพรขอ คนเรานิยมขอกันอยู่ ขอที่พระสงฆ์ทำ กันทุกเมื่อ เช่นทำบุญปีใหม่ ทำบุญวันเกิด ในพร ๗ ประการ ในบทว่า

๑. **อายุวัฒโก** ขอให้เจริญด้วยอายุ อย่ามีอายุสั้นพลันตาย ให้มีอายุยืนยาว ในทางพุทธศาสนาบอกว่าคนนั้นอยู่ที่กรรม ถ้ากรรมบันดาลจะทำให้มีอายุ สั้นหรือยืนยาวก็ได้ กรรมก็เกิดจากการกระทำของทุกท่านเอง ทั้งนี้มีข้อแม้ ว่าบาปเก่าต้องไม่ซ้ำเติม แต่ในทางสาธารณสุขกล่าวว่า คนที่จะมีอายุ ยืนยาวนั้นมีสูตรอยู่ ๖ อ. คือ อาหาร อากาศ อารมณ์ อาจรม อาชีพ และ อนามัย อาหารนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิต คำบาลีว่า "สัพเพ สัตตา อาหารัตธิติกา" สัตว์ทุกชนิด ทุกประเภทอยู่ได้ด้วยอาหาร อาหารที่จะทำให้

มีอายุยืนยาวได้นั้นต้องรับประทานเป็นเวลา และไม่เป็นสิ่งมีพิษมีภัยไม่เป็นอันตรายต่อกระเพาะ เป็นอาหารที่ย่อยง่าย เช่นพืชผัก ผลไม้ เป็นต้น ส่วนอากาศนั้นต้องบริสุทธิ์ ชีวิตคนจะรอดก็เพราะอากาศ เช่นคำกล่าวว่า "มีลมก็มีเรื่อง หมดลมก็หมดเรื่อง" สำหรับอารมณ์เราท่านทั้งหลายมีอิฐารมณ์ และอนิฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ชอบ อารมณ์ที่ไม่ชอบ เบื่อ สิ่งที่จะทำให้ดีนั้นคืออิฐารมณ์คืออารมณ์ชอบ อารมณ์ดี อนิฐารมณ์สิ่งที่ไม่ถูกใจก็ควรเก็บไว้ เรียกว่าการใส่ยากันบูดให้แก่หัวใจ อย่าให้ตกอยู่ในอาการบูดเช้า เน่าเพล เหม็นค่ำ จะส่งผลให้เกิดความเครียด ความโลภ ความโกรธ ความหลง ต้องระบายไม่ให้เกิดระเบิดเหมือนรถที่มีท่อไอเสียไว้ระบาย โกรธต้องใส่ไมตรี เมตตา เก็บความรักใส่หัวใจไว้ให้มาก ส่วนอาจรมนั้นเข้าแล้วไม่ออก เช่นการกินแล้วไม่ขับถ่ายท้องก็จะผูก เป็นอันตรายมาก อาชีพต้องซื่อสัตย์สุจริตไม่มีปัญหา และ อ. ที่ ๖ อนามัย ความสะอาดปราศจากเชื้อโรคจะต้องถูกสุขลักษณะ

๒. **ธนวัฒโก** เจริญด้วยทรัพย์ ทุกคนต่างอยากรวยทั้งนั้น ขออำนาจบุญกุศลให้มีเงินทองมหาศาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กล่าวว่า คนจะรวยต้องมีคุณสมบัติ ๔ ประการ คือ อุฏานสัมปทา (แสวงหา) อารักขสัมปทา (รักษาดี) กัลป์ยาณมิตตา (มีมิตรที่ดี) และสัมมชีวิตา (เลี้ยงชีพชอบ) หากเสียเกินได้ ใช้เกินมีก็เสียทุกราย ถ้ารับเกินจ่าย ได้เกินเสีย แบบนี้รวยทุกคน

๓. **สิริวัฒโก** เจริญด้วยสิริมงคล สิริมงคลหมายถึงสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดีขึ้นงอกงามขึ้นดั่งต้นไม้ได้ปุ๋ย จะต้องเป็นคนที่คิดดี ทำดี พูดดี คนจำพวกนี้เป็นคนมีสิริมงคลเป็นมิ่งขวัญ ส่วนที่ไม่ทำอะไรดีเลยเป็นอัปมงคล เมื่อมีสิริมงคลแล้วทรัพย์จะหลั่งไหลมาเอง เหมือนบาลีว่า "สิริโภคา นะมาสโย" สิริเป็นที่นอนมาของโภคทรัพย์ทั้งหลาย

๔. **ยสวัฒโก** เจริญด้วยยศ ซึ่งเป็นที่ทุกคนปารถณา ยศคือยิ่ง คือใหญ่ เหนือกว่าคนไร้ยศ ยศในฝ่ายที่ดีเรียกว่า อิศริยยศ เกียรติยศ บริวารยศ บริวารนั้นสำคัญ บริวารมาเพราะน้ำใจมี บริวารหนีเพราะน้ำใจลด บริวารหมดเพราะน้ำใจแห้ง คนที่มีบริวารเป็นคนที่อบอุ่นไม่เหงา แต่บางทีมีบริวารก็ยุ่งเหมือนกัน เรียกว่าบริวารไม่ดีนั้นเหมือนนั่งทับรูงูพิษ มีคู่คิดเป็นพาลย่อม

เสื่อมเกียรติเสียการเป็นมารสังคม บริวารไม่ดีเหมือนเจดีย์ไม่มีฐานจึงทรุดโค่นง่าย ยศฝ่ายชั่วก็มีทรยศ หักล้าง หักหลัง อัปยศ คือหมดดี มีคำกล่าวว่า "ยโส รัฐธา นมัชยะ" ใหญ่แล้วอย่าลืมตัว ลืมข้าวของยังไม่มีดมนเสาะหาได้ แต่ลืมตนตัวน่าเป็นห่วง คนจะได้ยศมาต้องมีคุณธรรม ๗ ประการ คือ ๑.อุฏฐานมโต (เป็นผู้ขยันในการงาน) ๒.สติมโต (ทำอย่างมีสติ) ๓.สุจิกัมมัสสะ (การงานสะอาด บริสุทธิ์) ๔.นิสัมมะกติโร (ใคร่ครวญตรวจสอบก่อนแล้วจึงทำ) ๕.สัญญะตัสสะ (เป็นผู้มีปกติของอารมณ์)๖.ธรรมชีวิโน (ตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรม) ๗.อัปมตัสสะ (ต้องไม่ประมาท) จำได้ง่ายว่า "เป็นนิจขยัน ตั้งมั่นสติ ดำริงานชอบ รอบคอบก่อนทำ สำรวมอินทรีย์ ใจมีธรรมะ ละความประมาท" ความสดใสไพโรจน์ก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

๕. **พลวัฒโก** เจริญด้วยพละกำลัง ทุกท่านก็ต้องการมีกำลังที่ดี เช่นรถจะดีแค่ไหนก็ต้องอาศัยล้อ สังขารกำลังมักไปตามอายุ สูตร ๔ ว. ของการมีสุขภาพแข็งแรงนั้น คือ ๑.เวิร์ค การทำงานเล็กๆน้อยๆให้เกิดความเพลิดเพลิน นิ่งแล้วเน่า อย่าอยู่เฉย ๒.วอร์ค จะต้องเดิน เคลื่อนไหว ๓.โด้น วอรี่ ไม่กังวล ไม่เครียด ๔.เวท คอนโทรล การควบคุมน้ำหนักให้ได้

๖. **วรรณวัฒโก** มีผิวพรรณ วรรณะผ่องใส ราศีดี คนเช่นนี้ต้องจิตใจสะอาด เยือกเย็น ไม่โกรธ อาฆาต พยาบาทใคร เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร

๗. **สุขวัฒโก** เจริญและอุดมณ์ไปด้วยความสุข ความสุขทั้งกายที่ปลอดโรคภัยเบียดเบียน และความสุขที่ใจไร้กิเลสเบียดเบียน

และ ๒ อย่าที่ขอฝากให้ในท้ายนี้คือ

๑. อย่าเจ็บ อย่าเจ็บไข้ เจ็บใจ เจ็บแค้น

๒. อย่าจน อย่าจนคืออย่าจนใจ จนตรอก จนมุม จนปัญญา สิ่งใดมากระทบรู้จักหยุดได้ ยอมเป็น จะส่งผลให้สุขกาย สบายใจอย่างแน่นอน

ผ้ากาสาวพัสตร์

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ

วันที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๗

ใช้เรียกรวมถึงผ้านุ่งห่มของพระสงฆ์ในพุทธศาสนา จริงแล้วผ้าที่ใช้ห่มและเป็นหลักนั้น มีผ้าอยู่ ๓ ผืน คือ

๑. สบง

๒. จีวร

๓. สังฆาฏิ

ผ้ากาสาวพัสตร์นั้น แปลว่าผ้าย้อมฝาด ในสมัยพุทธกาลนั้นไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าผ้าจีวรจะเป็นสีเช่นไร แต่กล่าวเพียงว่าเป็นผ้าย้อมฝาด ย้อมฝาดคือการทำจากวัสดุธรรมชาติ ๖ อย่าง

๑. เหง้า หรือรากไม้

๒. ต้น หรือแก่นไม้

๓. เปลือกไม้

๔. ใบไม้

๕. ดอกไม้

๖. ผลไม้

จะมีสีเหลืองหม่น บ้างก็สีน้ำตาลอมแดงเรียกสีกลัก ปัจจุบันเรียกว่าสีราชนิยม ซึ่งเป็นสีที่สุภาพดูแล้วสงบ สะอาดและผ่องใส เป็นสีทองซึ่งเป็นผ้านุ่งของสมณะ ในระยะแรกนั้น การอุปสมบทก็ดี การบรรพชาก็ดี ในระยะแรกนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังไม่ทรงอนุญาตให้ภิกษุ สามเณร รับจีวรจากฆราวาสที่ตัดเย็บมาถวาย พระภิกษุสมัยก่อนจะต้องนำจีวรมาทำเอง ซึ่งได้แก่ผ้าที่คนทั่วไปทิ้งแล้ว หรือผ้าที่ไม่มีเจ้าของ ในปีใหม่ก็มีการถวายผ้าแด่บุรพการีชน ผ้าสมัยก่อนนั้นทิ้งอยู่ตามถนนหนทางหรือได้จากผ้าห่อศพ จึงเรียกว่าผ้าบังสุกุล เมื่อได้ผ้ามาแล้วต้องมาซักล้างให้สะอาด ย้อมใหม่ และ

เย็บต่อกันเป็นผืน ในสมัยพุทธกาลพระสงฆ์ต้องตัดเย็บจีวรเป็น ซึ่งเป็นกิจสำคัญที่พระสงฆ์ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการตัดเย็บจีวร แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังเคยประทับเป็นประธานในการตัดเย็บจีวร และทรงใช้ผ้าจีวรจากผ้าบังสุกุลเช่นภิกษุอื่น

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีพัฒนาการมากขึ้น การหาผ้ายากขึ้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงอนุญาตให้ภิกษุรับจีวรที่มีคนถวายให้ได้ เรียกว่า คหบดีจีวร มีเรื่องเล่าว่า หมอชีวโกมาลพัตร ซึ่งเป็นหมอหลวงประจำสำนักพระเจ้าพิมพิสาร แคว้นมคธ และเป็นหมอประจำองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสาวกด้วย ได้ทูลขออนุญาต เมื่อเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ ชีวกัมนวนาราม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตริตรองแล้วเห็นว่าไม่เป็นโทษ จึงโปรดประทานอนุญาต นับแต่นั้นมาคนทั้งหลายจึงสามารถถวายจีวรโดยตรง ซึ่งเป็นผ้าที่พระวินัยอนุญาต มีอยู่ ๖ ประเภท

๑. จะต้องเป็นผ้าโขุมะ หรือเปลือกไม้ เป็นผ้าลินิน ทำด้วยเขมะหรือเปลือกไม้

๒. ผ้าฝ้าย (กัปปาสิกะ)

๓. ผ้าไหมหรือผ้าแพร (โกไสย)

๔. ผ้าขนสัตว์ (กัมพละ)

๕. ผ้าป่าน (สานะ)

๖. ผ้าฝ้ายแกมผ้าทั้ง ๕ อย่างผสมลงไป (ภังคะ)

สีของจีวรพระสงฆ์ในสมัยก่อนนั้น จะเห็นได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนัง และจิตรกรรมในสมุดไทยโบราณประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ สีที่ปรากฏคือสีเหลืองคล้ำ สีน้ำตาลแดง ปัจจุบันก็มีเป็นสีเหลืองอมส้ม สีเหลืองอมน้ำตาล หรือสีกลักที่สามารถเห็นได้นั้นสีที่เป็นข้อกำหนดห้ามเป็นจีวรคือสีคราม สีเหลืองสด สีแดง สีบานเย็น สีแสด สีชมพู สีดำ ห้ามเด็ดขาด ห้ามใช้ผ้าที่มีดอกลวดลาย สีสันฉูดฉาด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีกฎหมายสำหรับพระสงฆ์ว่าหากใส่สีผิด โทษให้สึกก็มี ฐานไม่ประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และจีวนนั้นไม่ใช่ทำจากผ้าผืนใหญ่ชิ้นเดียวเพราะมีข้อบัญญัติห้ามไว้ จะประกอบด้วยผ้าชิ้นเล็กๆ เย็บต่อกัน ถ้าเปรียบเทียบคือในสมัยโบราณนั้น ไม่มีผ้าผืนใหญ่เพียงผืนเดียวได้มาจากศพหลายศพจึงเอามาเย็บรวมกันจึงเรียกว่า "บังสกุล" ก็ปรากฏเป็นรอยต่อ ไม่มีรูปแบบเป็นผืนเดียวกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงโปรดให้จัด

มณฑล กระทงเล็กเรียกว่าอัฐมณฑล เส้นคั่นขวางจีวรเรียกว่าอัฐกุสิ รวมความแล้ว ๒ อย่าง คือขันธ์ ส่วนขนาดของผ้าจีวรนั้น ในระยะแรกไม่มีกำหนดแน่นอน พระสงฆ์จึงเย็บตามขนาด รูปร่างของร่างกายจึงมีขนาดผืนกว้างใหญ่แตกต่างกันออกไป

การนุ่งห่มก็เน้นหนักอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระสังฆาธิการในหลเหนือ พระเดชพระคุณสมเด็จเจ้ามังคลาจารย์ก็ได้ตั้งกติกาว่า เจ้าคณะในหลเหนือนั้นให้นุ่งห่มเป็นปริมณฑลเป็นสีเหลืองทอง นุ่งห่มแบบมิดชิดเรียบร้อยคือจะต้องปิดสะดือ ยาวปกเข่าชายผ้าจะต้องเสมอกัน หากเวลาอยู่ในวัดจะต้องห่มเปิดไหล่ออกมา ถ้าบิณฑบาตก็ต้องคลุมทั้ง ๒ บ่าการห่มผ้าต้องสะอาดเรียบร้อย เป็นที่ตั้งศรัทธาความเลื่อมใส ในปัจจุบันนั้นผ้าไตรจีวร มีอีกประเภทหนึ่งคือผ้ากราบ ซึ่งใช้สำหรับปูกราบหรือรับประเคนที่มีทายกหรือทายิกาถวายเครื่องอัฐบริขาร เป็นต้น ผ้าอังสะ มีลักษณะเหมือนสไบ เป็นผ้าห่มซับในคือเอารองไว้ใช้ห่มเมื่ออยู่ตามลำพังในวัด แต่หากออกนอกวัดก็ต้องมีจีวรอีกผืนหนึ่งทับไว้ ผ้าประคตอก คือผ้าสำหรับรัดจีวรให้แน่น ใช้เฉพาะเวลาห่มเฉวียงบ่าสำหรับการห่มผ้ารัดประคตอกนั้น หากห่มดีก็จะเรียบร้อย สวยงาม ดูแล้วมีสง่าราศี อีกประการหนึ่งคือ ผ้าอาบน้ำฝน อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะฤดูฝน รวมความแล้วผ้ากาสาวพัสตร์ก็คือผ้านุ่ง ผ้าห่มของพระเจ้าพระสงฆ์ ซึ่งอาจมีสีสัน รูปแบบ และขนาดแตกต่างกันออกไป แต่คุณสมบัติอย่างหนึ่งที่เด่นชัดนั้นคือไม่ล้าสมัยใช้ได้ทุกฤดูกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้มา สองพันห้าร้อยกว่าปี ผ้าของพระสงฆ์นั้นถือว่าเป็น ชุดนอน ชุดเที่ยว ชุดเดียวกัน แต่ถือว่าทันสมัยมาก ไม่ตกยุคจนอยู่มาถึงปัจจุบัน สำหรับฆราวาสใส่มาหลายรูปแบบหลากสีสัน ก็ยังมีการตกรุ่น ชุดของสงฆ์นั้น เป็นชุดที่ประหยัดเหมาะสมสำหรับสมณเพศ ซึ่งเป็นผู้ละกิเลสไปแล้ว

การตัดผมไฟ

เป็นความเชื่อทางพุทธศาสนา เป็นประเพณีการทำขวัญเด็กแรกเกิด อาจจะเคยได้ยินมาบ้างสำหรับคำว่า ขวัญอ่อน ขวัญหาย ขวัญเสีย หรือแม้กระทั่งการปลอบขวัญ ลูกหลานดีก็เรียกว่าเป็นมิ่งขวัญ เชื่อกันว่าขวัญนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ประจำตัวมนุษย์ทุกๆ คนมาตั้งแต่เกิด หากขวัญนั้นอยู่กับตัวเจ้าของก็จะทำให้เจ้าของขวัญนั้นมีความสุขปราศจากโรคภัย หากขวัญตกใจหนีหาย เจ้าของก็จะเกิดป่วยไข้ หรืออาจเสียชีวิตได้ ขวัญจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก คนสมัยโบราณนั้นเชื่อว่าขวัญของเจ้าของนั้นจะเติบโตแก่กล้าตามเจ้าของขวัญไป เช่นในขณะเป็นเด็กน้อยอยู่นั้นก็จะตกใจง่าย เมื่อเด็ก

น้อยตกใจขวัญก็จะหนีหายไป จึงเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่ประจำ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีพิธีผูกขวัญ เรียกขวัญเพื่อให้ขวัญได้อยู่กับตัวเจ้าของ ในสมัยโบราณวงการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้า อัตราการเสียชีวิตของทารกแรกเกิดจึงมีอยู่สูงมาก เนื่องจากดูแลไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่ทราบสาเหตุของการตาย มีความเชื่อสืบทอดกันมาว่าก่อนที่ทารกจะเข้าปฏิสนธิในครรภ์มารดานั้น ผีจะจับวิญญาณใส่ในรูปปั้นก่อนเป็นอันดับแรกแล้วจึงส่งเข้ามาปฏิสนธิในครรภ์ เมื่อเด็กเสียชีวิตใน ๓ วันแรก ก็เชื่อว่าผีเอาตัวเด็กนั้นกลับคืนไป ดังนั้นเมื่อเด็กเกิดครบได้ ๓ วันก็จะมีการจัดพิธีทำขวัญเด็ก ซึ่งเป็นการรับขวัญเด็กที่รอดพ้นจากการเป็นลูกของผี การทำพิธีนั้นในสมัยก่อนจะทำกันในครอบครัว แบบง่ายๆ เพราะมารดานั้นก็มีความอ่อนเพลีย และอยู่ในระหว่างการอยู่ไฟ ก่อนจะทำพิธีก็จะมีการร่อนกระด้งเด็ก มีคำกล่าวว่า "๓ วันลูกผี ๔ วันลูกคน ลูกของใครให้รับไปด้วย" เมื่อพูดเสร็จดังนี้ก็ให้หญิงคนหนึ่งนำเงินมาซื้อพร้อมกับกล่าวว่า "ฉันจะรับซื้อ เพราะว่าเป็นลูกของฉันเอง" แล้วก็รับตัวเด็กไป หญิงที่สมมุติว่าเป็นผู้ซื้อคือ แม่ซื้อ แต่ในปัจจุบันเข้าใจกันว่าแม่ซื้อคือผี เมื่อซื้อแล้วก็ทำพิธีผูกด้ายสายสิญจน์ บายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมือหรือข้อเท้าของเด็ก เจิมหน้าผากให้เป็นมงคล และใช้ช้อนตักน้ำในขัน ๓ ครั้งแตะที่ปากเด็กก็เป็นการเสร็จพิธี เครื่องใบตองที่ใช้บายศรีนั้นเอามาห่อรวมกันครบ ๓ วันก็ปล่อยในแม่น้ำลำคลอง ส่วนของอาหารใช้เซ่นผีวางไว้ในที่เหมาะสมรอบๆ หมู่บ้าน เมื่อเด็กมีอายุครบ ๑ เดือน มารดาก็พ้นจากการอยู่ไฟก็จัดพิธีทำขวัญ โกนผมไฟแต่ละบุคคล

การทำขวัญในสมัยก่อนก็คือการบอกกล่าววงศาคณาญาติ ว่าสมาชิกของตระกูลเพิ่มขึ้นอีก ๑ คน ซึ่งเป็นฤกษ์ที่ดี ในสมัยก่อนนั้นจะนิมนต์พระสงฆ์ไปทำพิธีในตอนเย็น รุ่งเช้าอีกวันหนึ่งก็ทำการเลี้ยงพระ ถ้าหากเป็นฤกษ์พราหมณ์ก็ลั่นฆ้องกลองชัยเป็นประธาน แล้วก็มีการรดน้ำสังข์เด็กและใช้กรรไกรขลิบผมเป็นพิธี หลังจากนั้นก็อาบน้ำชำระล้างร่างกายให้หมดมลทิน ซึ่งปรากฏสอดคล้องกับคริสต์ศาสนาซึ่งเป็นแบบเดียวกัน ผู้ที่อยู่ในวงศ์ตระกูลก็แต่งตัวให้เด็กใหม่ อุ้มมาแล้วนั่งตรงหน้าพานบายศรีและทำพิธีสู่ขวัญ แต่ในของพุทธจะมีการอบรมสมโภชด้วยคือการใส่ตามกระด้ง ตามเปล ให้เหมาะสม

ในอดีตการทำขวัญ การโกนผมไฟ ไม่ใช่แต่เฉพาะทำสำหรับราษฎร แต่รวมถึงในราชสำนักด้วย การประกอบพิธีก็จะมีบายศรีสู่ขวัญ แต่ปัจจุบันมักไม่ค่อยมีใครรู้จัก ไม่มีความนิยม เนื่องจากมีการคลอดบุตรที่โรงพยาบาล การทำพิธีจึงไม่มีความสะดวก

การแพทย์ก็มีความเจริญก้าวหน้าไปมาก อัตราการตายของเด็กทารกนั้นก็ลดลง ส่วนการทำขวัญเดือนก็มีการทำอยู่เล็กน้อย ผู้ที่เข้าใจเกี่ยวกับพิธีก็มีอยู่ไม่มาก ในปัจจุบันมีอุปกรณ์ที่ทำความสะอาดศรีษะของเด็กนั้นอย่างปลลอดภัย แต่ก็ยังมีบางครอบครัวที่นิมนต์พระสงฆ์ทำพิธีโกนผมไฟแบบในอดีต ให้พระสงฆ์ขลิบผม และทำพิธีในการทำขวัญเดือน

การปล่อยนก ปล่อยปลา

การปล่อยนก ปล่อยปลาในวันสงกรานต์นั้น ตามสถานที่สำคัญ ปูชนียสถานต่างๆ เช่นอนุสาวรีย์ครูบาเจ้าศรีวิชัย เป็นต้น จะสังเกตเห็นการจำหน่ายนกปล่อย และปลาปล่อย เต่าก็มี อย่างในวัดเบญจมบพิตรนั้นก็จะมีทั้งปลาและเต่า เพื่อให้ผู้ที่มาทำบุญกุศลที่วัดได้ทำบุญในอีกรูปแบบหนึ่ง เหล่านี้ก็เป็นความเชื่อมาแต่สมัยโบราณว่าการปลดปล่อยสัตว์ให้เป็นอิสระนั้นเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง ช่วยให้ตัวผู้ทำบุญนั้นพ้นจากภยันตรายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นที่มั่นใจว่าสัตว์ที่ปล่อยนั้นก็จะปลอดภัย เพราะอาศัยบารมีของพุทธสถานนั้นเป็นที่พึ่ง ส่วนมากหากปล่อยในวัดวาอารามนั้นก็จะเป็นการดี แต่เดิมนั้นการปล่อยนก ปล่อยปลาจะจำกัดเฉพาะในเทศกาลสงกรานต์ เพราะปรากฏหลักฐานในสมัยอยุธยา ซึ่งปรากฏการขายปลา ขายนก เพื่อปล่อยในเทศกาลสงกรานต์ นักปราชญ์ท่านหนึ่ง ชื่อเสถียร โกเษศ ซึ่งเป็นปราชญ์สำคัญของเมืองไทย ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการปล่อยนก ปล่อยปลาในวันสงกรานต์ว่า "ก่อนหน้าวันสงกรานต์ซึ่งเป็นหน้าน้ำ น้ำท่วมล้นฝั่ง ฝูงปลาว่ายเข้าวางไข่ตามท้องทุ่งนาหรือที่น้ำท่วมถึง เมื่อถึงน้ำลดปลาบางตัวหนีลงแม่น้ำลำคลองไม่ทัน ก็จึงตกค้างอยู่ในห้วงหนองหรือแอ่งน้ำนั้นๆ โดยมากเป็นลูกปลาเมื่อน้ำในแอ่งแห้งลงปลาก็ตกไม่ช้าไม่นานก็ตายไปชาวบ้านจึงพากันจับปลานำไปเลี้ยงแล้วจึงให้เติบโตจนวันสงกรานต์แล้วนำไปปล่อย จึงเกิดประเพณีปล่อยปลา และพ่วงประเพณีปล่อยนกไปด้วย"

ปัจจุบันการปล่อยนก ปล่อยปลา ไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะเทศกาลสงกรานต์เท่านั้นแต่รวมถึงเทศกาล วันสำคัญอื่นๆ หรือในโอกาสอันสมควร หรือเพียงการทำบุญสะเดาะเคราะห์ แม้กระทั่งเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย มีคำกล่าวหนึ่งว่า "อยากได้ชีวิต ก็ต้องให้ชีวิต" การปล่อยนกปล่อยปลา หรือสัตว์อื่น อาจเป็นสัตว์ทวิบาท สัตว์จตุบาท ทำให้เกิดอานิสงห์ให้โรคภัยไข้เจ็บทุเลาเบาบางและหายไป รวมตลอดถึงการมีอายุยืนยาวร่วมด้วย มีตำนานเรื่องการปล่อยนก ปล่อยปลาว่า "ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล พระสารีบุตร

พระอัครสาวกฝ่ายขวาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระสารีบุตรเป็นผู้มีความสามารถที่จะทำนายผู้ที่ใกล้สิ้นอายุขัยไม่ผิดแม้แต่วันเดียว อยู่มาวันหนึ่งสามเณรผู้เป็นศิษย์ได้เข้าไปหา พระสารีบุตรพิจารณาเห็นว่าสามเณรผู้นี้จะสิ้นอายุขัยภายใน ๗ วันข้างหน้า สามเณรทราบดังนั้นแล้วก็ได้กราบลาครูบาอาจารย์ เพื่อไปบอกลาญาติโยม เมื่อออกเดินทางเพื่อจะไปลาญาติโยมนั้นเป็นฤดูแล้ง อากาศร้อนจัด สามเณรผู้นี้พบปลาตกค้างอยู่ในหนองน้ำเพราะน้ำแห้ง ปลาจึงดิ้นรนกระเสือกกระสนในหนองน้ำนั้น สามเณรเห็นเข้าก็เกิดจิตสงสารจึงได้ช่วยนำปลาเหล่านั้นปล่อยในแม่น้ำใหญ่ และเมื่อเดินทางต่อไปอีกก็ได้เจอกับนกที่ติดบ่วงแร้วของนายพรานอยู่ แต่ก็ไม่สามารถปลดนกออกได้เนื่องจากเป็นการผิดศีลข้อที่ ๒ คืออทินา เนื่องจากมีเจ้าของ จึงได้แต่เพียงเพ่งจิตเมตตาไปที่นกขออย่าให้เป็นอันตราย ขณะนั้นมีลมกรรโชกมาอย่างรุนแรงทำให้นกหลุดจากบ่วงและบินไปด้วยความปลอดภัย แม้ไม่ได้แกะออก แต่ก็แผ่จิตเมตตาช่วยเหลือปลดปล่อยนกนั้นได้ ในที่สุดแล้วสามเณรก็เดินทางถึงบ้านและบอกข่าวแก่ญาติโยมทั้งหลายถึงการที่จะสิ้นอายุขัย ญาติโยมก็โศกเศร้าเสียใจแต่ก็ได้ทำบุญ ทำกุศล แก่สามเณรรูปนั้น โดยการนำข้าวสารที่ได้ชั่งน้ำหนักเท่าน้ำหนักตัวของสามเณรหุงถวายพระทุก ๆ วัน การถวายข้าวสารจึงนิยมถวายเป็นกระสอบคือเท่ากับน้ำหนักตัวคนถวายทำบุญเช่นวันเกิด เพื่อพระสงฆ์จะได้นำหุงให้เกิดประโยชน์ ข้าวสารนั้นจะได้กลายเป็นเลือดเป็นเนื้อเป็นเชื้อชีวิต วิญญาณ การหุงข้าวสารของญาติโยมสามเณรรูปนี้ กระทำไปจนครบเวลา ๗ วัน ปรากฏว่าสามเณรรูปนี้ไม่ได้ประสบกับความตายและไม่มีอะไรเกิดขึ้นและไม่มีทีท่าว่าจะเสียชีวิต สามเณรจึงได้เดินทางกลับไปยังสำนักของตน เมื่อพระสารีบุตรได้พบเห็นสามเณรปลอดภัย ไม่เป็นอะไรก็เกิดความสงสัย จึงสอบถามและได้รับรู้เรื่องราวโดยละเอียดว่าการที่สามเณรมีชีวิตยืนยาวต่อไป เนื่องจากการบำเพ็ญทานกุศล อานิสงห์ของการทำบุญกับสัตว์ดังกล่าว

การทำบุญประเภทนี้เพื่อให้เกิดอานิสงห์ เป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ซื้อหานก ปลามาปล่อยไม่ว่าจะสถานที่ใดก็สามารถทำได้โดยไม่มีข้อซับซ้อน เชื่อกันว่าเมื่อปล่อยนกหรือปลาไปแล้ว ก็จะไม่รับประทานสัตว์นั้นอีกเพราะได้ให้ชีวิต ถวายทานไปแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นผลของบุญที่เชื่อในจิตใจ แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือความเมตตาต่อสัตว์โลก การได้ปล่อยนก ปล่อยปลา ก็มีความสุข ทำให้อิ่มเอิบใจ ส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดี ดังคำกล่าวที่ว่า "อันความกรุณาและปราณี จะมีใครบังคับก็หาไม่ หลั่งมาเองดั่งฝนอันชื่นใจ จาก

ฟากฟ้าสุลาลัยสู่แดนดิน" การทำบุญก็คือทำความดี เช่นบุญ ๑๐ ประการในกำหนดตามพระไตรปิฎก บุญกิริยาวัตถุ คือ

๑. ทานมัย บุญสำเร็จโดยการให้ทาน

๒. ศีลมัย บุญสำเร็จโดยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการอบรมจิตใจให้เห็นความดี ความชั่ว

๔. อัปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการเคารพนับถือกัน

๕. ไวยาวัจมัย บุญสำเร็จโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๖. ปฏิธานมัย บุญสำเร็จด้วยการแบ่งดีให้กัน สนับสนุนสิ่งที่ดีงาม แก้ไขส่วนบกพร่อง

๗. ปตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการยินดี ไม่อิจฉา ริษยา

๘. ธรรมสวนามัย บุญสำเร็จโดยการฟังธรรม การรับฟังความคิดเห็น

๙. ธรรมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงความคิดเห็นที่ดี

๑๐.ทิฐฐุชุกรรม ทำ พูด คิด เพราะสิ่งที่ดี

เหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบของความดีทั้งสิ้น ประเทศไทยถือเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ การทำบุญจึงเป็นกิจที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ปลูกฝังลูกหลานให้มีจิตใจที่จะทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญอะไรก็ตาม ถือเป็นสิ่งที่ดี วิธีการทำบุญเป็นแบบแผนที่จะต้องเรียนรู้ปฏิบัติอย่างเหมาะสม การทำบุญนั้นจะให้ผลในการสะสมความดีเพื่อเกิดในภพภูมิที่ดี หรือนิพพาน อย่างน้อยที่สุดการทำบุญจะส่งผลต่อร่างกาย มีความสุขกาย สบายใจ มีชีวิตที่ยืนยาว คนทำชั่วจิตใจก็เศร้าหมอง และการทำบุญสำคัญที่สุดก็คือการดำรงไว้ซึ่งพุทธศาสนาที่ดีงามนั้นเอง

ทำอย่างไรให้เป็นพราหมณ์

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)
วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

คนแม้จะเกิดในชาติตระกูลที่ดี เพรียบพร้อม แต่ยังประกอบด้วยกิเลสอยู่ ในจำพวกนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เรียกว่า พราหมณ์ จะเรียกเฉพาะคนที่ไม่มีกิเลส ไม่มีอุปทาน ไม่มีความยึดมั่นถือมั่น กิเลสนั้นคือตัวสกัดกั้นไม่ให้บรรลุความเป็นพราหมณ์หรือว่าผู้ประเสริฐได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงไว้ชัดเจนอยู่ ๒ ประการ คือ กิเลส ๑ อุปทาน ๑ ความหมายของกิเลสนั้นคือสิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ความชั่ว หรือสิ่งที่ไม่ดีงาม ที่แฝงอยู่ในสำนึก นึกคิด ทำให้จิตใจขุ่นมัว ไม่บริสุทธิ์ หลักการทางจิตใจนั้น จะต้องทำให้คุณภาพจิตใจดี ผ่องใส สดชื่น เบิกบาน อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเจอกับ อิฏฐารมณ์ หรืออนิฏฐารมณ์ อาจถูกใจบ้างไม่ถูกใจบ้าง เหล่านี้เป็นธรรมดา กิเลสนั้นจะทำให้ก้าวร้าว หงุดหงิด เป็นต้น

กิเลสเพียง ๓ ตัว คือ

๑. **โลภะ** คือความโลภ การอยากได้ของ ของผู้อื่น ซึ่งคนเรานั้นมี ๒ แบบคือ จนไม่มี กับจนไม่พอ ถ้าโลภ อยากได้ มี ๑๐ บาทก็ไม่พอ มี ๑๐๐ บาทก็ไม่พอ จนไม่มีที่สิ้นสุด จะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อหมดลมหายใจจึงหมดความโลภ ถ้าหากไม่รู้จักพอ มีเท่าไหร่ก็ไม่เพียงพอ ไม่พึงพอใจ บางเรื่องหากเราไม่เห็นของคนอื่นเราก็ไม่คิดอะไร แต่เป็นการอยากเอาแบบ เวลามีคนขับรถดีๆ ก็อยากได้อยากมีแบบเขา เวลาเห็นคนมีบ้านหลังใหญ่โต ก็อยากมีแบบเขา เวลาเห็นคนแต่งตัวดูดี ใส่แก้วแหวนเงินทอง ก็อยากทำตามเขา เพราะฉะนั้นเราจะพอใจในสิ่งที่ตนได้ ภูมิใจในสิ่งที่ตนมีก็ต้องใช้เวลา

๒. **โทสะ** คือความโกรธ ความคิดประทุษร้ายผู้อื่น (*โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ*) ฆ่าความโกรธได้มีความสุข

๓. **โมหะ** คือความหลง บางท่านหลงว่าการสะสมประสบการณ์ชีวิต ที่ได้พบเจอผ่านมานั้น ทำให้ท่านดำรงชีวิตที่ดี และคิดว่าถูกต้อง ถ้าหากถือของตนเองเท่านั้นว่าถูกต้อง เรียกว่าความหลง ในการที่เราท่านทั้งหลายคิด

ว่าถูกต้อง บางครั้งอาจเป็นความผิดก็ได้ เจ้าพระคุณสมเด็จมหารัชมังคลาจารย์ บอกว่า “ความคิดของคนนั้นมีผิดมีถูกได้ สิ่งที่เราคิดว่าผิดอาจถูกก็ได้ สิ่งที่เราตัดสินว่าเหมาะสมดีงามอาจผิดก็ได้ ความคิดของคนๆหนึ่งผิดก็ได้ถูกก็ได้ ทั้งนี้จากโมหะหรือความหลง หลงเพราะเขาไม่รู้ เป็นความโง่เขลาเบาปัญญา” ความฉลาดทางปัญญานั้นบางท่านอาจมีมาก มีน้อยแตกต่างกันไป

กิเลสโดยพิศดารก็คือ

๑. มานะ ความถือตัว

๒. ทิฏฐิ ความเห็นผิด

๓. ปิติกิจฉา ความลังเลสงสัย

๔. ฐีนะ ความหดหู่ ถดถอย

๕. พุทจะ ความฟุ้งซ่าน

๖. อหิริกะ ความไม่ละอายต่อชั่ว

๗. อโนตปะ ความไม่เกรงกลัวต่อความชั่ว

๘. อุปทาน การยึดมั่นถือมั่น ผูกพันเอาตนเป็นที่ตั้ง การยึดมั่นถือมั่นโดยเอาตัวเป็นที่ตั้งมีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๘.๑ กามุปาทาน การยึดมั่นในกาม คือความใคร่ ความอยาก ความปารถนา เฉพาะกามนั้นแยกออกอีกเป็น ๒ แบบ คือ

– กิเลสคือกาม กิเลสที่ทำให้ใคร่

– วัตถุกาม วัตถุที่น่าชอบใจ สิ่งที่น่าปารถนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกามคุณ ๕ คือรูป รส กลิ่น เสียง โภทัพพะ เป็นที่น่าปารถนา น่าใคร่ บางคนเห็นคนสวยน่าใคร่ เรียกว่ายึดติดในกามคุณ (รูป)

๘.๒ ทิฐฐุปาทาน ความยึดมั่นในทิฐิ ปัญหาในบางคนเกิดเพราะมีทิฐิมาก องค์สมเด็จ พระสัมมาสัมพุทธ เจ้า กล่าวไว้เกี่ยวกับทิฐิว่า

– ทิฐิสามันยตา หลอมรวมทิฐิให้ไปด้วยกันได้ ถ้าหากความเห็นไปด้วยกันแล้วก็สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

– ศีละสามันยตา รักษาศีลเช่นกัน เลยอยู่กันได้แบบเท่าเทียมกัน

๘.๓ ศีละปตุปาทาน หลักความประพฤติ แบบแผน ขนบประเพณีธรรมเนียม ถือว่าต้องมีเหตุผล หากปฏิบัติโดยไม่ไตร่ตรอง ก็ถือว่าปฏิบัติโดยไม่มีความรู้

๘.๔ อัตวาทุปาทาน คือความยึดมั่นในวาทะตนเอง มองภาวะรอบตัวเป็นกิเลส ยึดมั่นถือมั่น พึงยึดมั่นอยู่ในวินัยชาวพุทธ มีความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่งมงาย มั่นคงในพระรัตนตรัย ไม่หวั่นไหว เพราะคนทำความดีเท่านั้นจะได้รับความดี รักษาศีล ลดการเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ตื่นข่าวเล่าลือ ไม่เชื่อโชคลางของขลัง ไม่หวังผลจากการขออำนาจดลบันดาล

การดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ๓ ขั้นนั้น ก็เป็นไปดังนี้ คือ

๑. ทิฐะธรรมิกัตถะ ขั้นที่ตาสามารถมองเห็น ไม่มองไปไกลตัว มองไปที่ประโยชน์ปัจจุบันก่อน สุขภาพต้องดี ร่างกายแข็งแรงเป็นเบื้องต้น พึ่งพาตนเองได้ มีอาชีพที่สุจริต ตนพึงเป็นที่พึ่งแห่งตน สร้างหลักให้มั่นคงไว้เป็นอันดับแรก

๒. สัมปรายิกัตถะ ขั้นเห็นประโยชน์ในเบื้องหน้า มั่นใจ ยึดมั่นในคุณงามความดี มีศรัทธาเชื่อในสิ่งที่สมควรเชื่อ มีความภูมิใจในชีวิต "ทำดีไว้ให้ลูก ทำถูกไว้ให้หลาน" มีความอิ่มใจในชีวิตที่มีคุณค่า ทำประโยชน์ด้วยความเสียสละ มีความแน่วแน่แก้ไขปัญหาผ่านวิกฤติด้วยปัญญา ใช้ปัญญาตัดสินด้วยความถูกต้อง หากมีอคติก็จะมีปัญหา เว้นจากอคติ ๔ คือ ลำเอียงเพราะชอบ (ฉันทาคติ) ลำเอียงเพราะชัง (โทสาคติ) ลำเอียงเพราะขลาด (พญาคติ) ลำเอียงเพราะเขลา (โมหาคติ) ทำความดีเท่านั้นจะได้ความดี ใครทำชั่วมีแต่ความทุกข์ ความโลภ ความโกรธ ความหลง สามารถเผาพลาญได้ทุกอย่าง

๓. ปรมัตถะ ระดับสูงสุด มีปัญญาไม่แสดงออกความทุกข์ น้ำขุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก ยิ้มแย้มแจ่มใส ถึงถูกโลกกระทำ ส่งผลกระทบ ก็ไม่หวั่นไหว มีจิตใจมั่นคงในคุณงามความดี ไม่ยึดมั่นผิดหวังเศร้าโศก ทิ้งอสมิมานะความยึดถือ มีประโยชน์สูงขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

เหนือสิ่งอื่นใดต้องบริหารใจ มีความสุขที่แท้ เป็นความดีงาม รู้เท่าทัน ทำการตรงเหตุปัจจัย ชีวิตจะสดใส เป็นอยู่ด้วยปัญญา ถ้าบรรลุจุดหมายถึงขั้นที่ ๒ ถือเป็นบัณฑิต รอบคอบ พัฒนาจุดหมายชีวิตทั้งเพื่อตนเอง และนำพาคนอื่นแนะนำพร่ำสอนให้ผู้อื่นได้พัฒนาชีวิตด้วย สิ่งนี้เป็นบุญกุศลมหาศาล เราต้องช่วยกันสร้างสรรค์จุดหมายเพื่อให้เกิดความสุข ความเจริญยิ่งขึ้นไป

วันวิสาขบูชา

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

สำหรับงานยิ่งใหญ่ ในเทศกาลวิสาขบูชานี้ ได้แก่งานสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ ถวายน้ำสรงพระราชทาน สืบสานงานประเพณีเตียวขึ้นดอย ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ ของวัดพระบรมธาตุดอยสุเทพ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ตั้งแต่เวลา ๑๓.๓๐ นาที เป็นต้นไป ก็จะมีพิธีอัญเชิญน้ำสรงพระราชทาน ซึ่งจะรับน้ำสรงพระราชทานจากสนามบินเชียงใหม่ ไปสู่วัดโลกโมฬี ตั้งแต่วันที่ ๒๘ – ๓๐ จะมีการอบรมสมโภช เจริญพระพุทธมณ และการปฏิบัติธรรม กาย วาจา ใจ ในเทศกาลอันเป็นมหามงคล และในวันที่ ๑ จะเป็นประเพณีเตียวขึ้นดอย ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ และจัดสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปี นอกจากนี้ สำหรับเทศกาลวิสาขบูชานี้ จะได้มีการจัดกิจกรรมการแสดงพระธรรมเทศนา เช่นวัดโลกโมฬี อย่างเรื่องอานิสงฆ์ของการสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย เป็นต้น

<u>ความเป็นมาของวันวิสาขบูชา</u>

กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชน พึงประพฤติ ปฏิบัติ ในวันวิสาขบูชา อย่างแรกที่พึงทำคือการทำความสะอาดบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ประดับธงชาติ ธงเสมาธรรมจักร จัดแจงที่บูชาประจำบ้าน ประดับไฟเป็นพุทธบูชา ท่านใดมีพระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา ก็ทำความสะอาด ปัดกวาด เช็ด ถู ให้สะอาดมีสง่าราศี หรือการศึกษาเอกสารถึงความสำคัญของวันวิสาขบูชา ว่ามีความมหัศจรรย์ เหนือธรรมชาติ เป็นประการใด ยกตัวอย่างเช่นพุทธจริยาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ท่านประสูติก็บนดิน ตรัสรู้ก็บนดิน ปรินิพพานก็บนดิน ก็ทำให้เห็นว่า ไม่ว่าพระองค์ท่านจะเป็นเจ้าฟ้า มหากษัตริย์ ก็หลีกเลี่ยงหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไปเสียไม่ได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักธรรมเรื่องความกตัญญู เรื่องอริยสัจ ๔ และความไม่ประมาท รวมถึงแนวทางปฏิบัติด้วยความไม่ประมาท นำครอบครัวไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน เป็นการลดละความตระหนี่ในหัวใจออกไป เลี้ยงอุปถัมภ์บำรุงบิดามารดา ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังธรรม หรือจะเวียนเทียนเจริญ

ภาวนา ผู้ใหญ่ในครอบครัวพึงสร้างความเป็นกันเอง ทำตนให้เป็นแบบอย่างของคนในครอบครัว เป็นตัวอย่างที่ดีของลูกหลาน โดยเฉพาะทำตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม มีความหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์ มีการอดทน ก็เป็นการสร้างคุณธรรมของวันวิสาขบูชาได้ ครอบครัวร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุ และปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วก็หาทางแก้ไข จากกรณีตัวอย่าง สื่อสารมวลชนต่างๆ เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมสำหรับสถานศึกษานั้น เบื้องต้นคือการทำความสะอาดอาคารสถานที่ บริเวณไม้ดอก ไม้ประดับ บริเวณพื้นถนน ทางเท้า ประดับธงชาติ ธงเสมาธรรมจักร จัดแต่งโต๊ะหมู่บูชา ถวายเป็นพุทธบูชา ครู นักเรียน ร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญของวันวิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องความกตัญญู อริยสัจ ๔ และความ ไม่ประมาท หรือการร่วมกันจัดทำป้ายนิเทศ หรือการประกวดเรียงความ ทำสมุดภาพ ต่อบปัญหา บรรยายธรรม อภิปรายธรรม หรือการประกาศเกียรติคุณนักเรียนซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดี หรือครูนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร ถวายทาน รักษาศีล สนทนาธรรม ตลอดถึงเวียนเทียนและเจริญสมาธิภาวนา ก็จะเป็นการโน้มน้าวจิตใจของเด็กให้เข้าวัด

สำหรับสถานที่ทำงานก็คงเป็นการปฏิบัติแนวทางเดียวกัน ในแง่สังคมก็สามารถทำความสะอาดได้เช่นกัน ประดับธงชาติ ธงเสมาธรรมจักรให้เกิดการรับรู้ได้ สื่อต่างๆ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ จัดประกวดร้อยกรอง บทความ บรรยายธรรม มีการประกาศเกียรติคุณ เชิดชูผู้ประพฤติดี ทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม สำหรับกรุงเทพฯ จะมีการมอบรางวัลเสมาธรรมจักร ผู้ทำคุณต่อพระพุทธศาสนา ในด้านต่างๆเช่นสาขาการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสังคมสงเคราะห์ การสร้างอาชีพรายได้ เป็นต้น สำหรับครอบครัว ลูกหลานก็อาจให้คำยกย่อง เชิดชู ให้เกิดความปลื้มปิติ สุขกาย สบายใจ ก็ทำได้เหล่านี้ล้วนเป็นข้อแนะนำต่างๆ ที่ทุกคน ทุกท่านสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งสะดวกสบาย และไม่สิ้นเปลืองเวลานัก สามารถปฏิบัติได้จากที่บ้าน

สำหรับวันวิสาขบูชานั้น หมายถึงการบูชาในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ หรือเดือน ๖ เป็นโอกาสคล้ายวันที่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และดับขันธปรินิพพาน เวียนมาบรรจบครบรอบในครั้งเดียวกัน วันเดียวกัน และมีหลักธรรมที่สำคัญคือความกตัญญู อริยสัจ ๔ และความไม่ประมาท ความสำคัญนั้นหากไม่มีวัน วิสาขบูชาคงไม่มีศาสนาแห่งสันติภาพ ที่เราท่านทั้งหลายนับถืออยู่ ความสงบสุข ความสันติ ความดีความงามก็ไม่เกิดขึ้นในโลก คุณูปการของศาสนาเกือบพันสองร้อยสี่สิบกว่าปี จึงถือได้ว่าวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญที่สุดในทางพระพุทธศาสนา วันศุกร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน

๖ ปีจอ เป็นหลักฐานของการประสูติของพระพุทธเจ้า ในเมืองลุมเมนเดในปัจจุบัน ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี ต่อมาพระองค์ได้เสด็จออกผนวช และบำเพ็ญเพียรอย่างหนัก จนสามารถตรัสรู้ได้พระอนุตรสัมโพสัมธิญาณ ณ ตำบลอุรุเวรา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี หลังจากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจเพื่อประโยชน์ของชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชั้น วรรณะ โปรดแนะนำยกย่อง ผู้ควรแก่การสั่งสอนให้บรรลุมรรคผล นิพพาน อย่างนับไม่ถ้วนแล้วจึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน วันอังคาร ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน๖ ปีมะเส็ง ณ สาละวโนทยาน เมืองกุสินารา แคว้นมละ ปัจจุบันอยู่ในเขตของเมืองกุสีนคร แคว้นอุตระประเทศ ประเทศอินเดีย สิริรวมอายุ ๘๐ พรรษา

หลักธรรมที่ควรปฏิบัติในวันวิสาขบูชา คือ ความกตัญญู ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ขาดไม่ได้เลยในวันสำคัญต่างๆ เพราะความกตัญญูเป็นสัญลักษณ์ของคนดี ความดีกตัญญู คือการรู้อุปการะคุณ นับจากสังคมเล็กสุดคือครอบครัว พ่อ แม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อน พลเมืองของสังคม ประเทศชาติ ความรู้อุปการะคุณที่มีมาก่อน เป็นคุณธรรมคู่กับกตเวที หรือว่าการตอบแทน เมื่อรู้แล้วว่ามีพระคุณยิ่งใหญ่ไพศาล เราต้องตอบแทนการตอบแทน อุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้นั้น ผู้ที่ทำก่อนเรียกว่า "บุพการี" เช่นบิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ดังกล่าวแล้ว พ่อแม่ มีคุณูปการ เป็นผู้ให้กำเนิด ให้ชีวิต เลี้ยงดูจนเติบใหญ่ ให้การศึกษา อบรมสั่งสอน ให้โอกาส ให้อภัย ให้ละเว้นความชั่ว ละเว้นอบายมุข ไม่ทำสิ่งที่ก่ออัปมงคล มั่นคงในการทำความดี เพราะฉะนั้นพึงตอบแทนผู้มีพระคุณเกื้อกูลกันในขณะมีชีวิตอยู่ อย่าผลัดวันประกันพรุ่ง ทำความดีแล้วให้ทำเลย อย่ารอละเลยไม่ได้ ไม่ต้องลังเล ทำความดีแล้วกลัวนั้นไม่มี

อาตมาภาพเคยเรียนถามกับพระเดชพระคุณพระราชวิมลเมธี เจ้าอาวาสวัดศรีโสดา ถึงการบวชพระบวชสามเณรเป็นจำนวนมาก ซึ่งเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย โรคภัยไข้เจ็บ และเกิดความเดือดร้อน ซึ่งไม่สามารถดูแลไหว ท่านได้ตอบกับอาตมาภาพว่า "ไม่ต้องกลัวการทำความดีนั้นไม่น่ากลัว คนทำความชั่วนั้นยังเต็มบ้านเต็มเมือง การทำความดีอาจมีปัญหา มีอุปสรรคบ้าง ก็ขอให้มั่นคงในความดี" อาตมาภาพเลยมีกำลังใจ ฉะนั้นทุกท่านหากคิดจะทำดี กตเวทีต่อผู้มีพระคุณทั้งหลายพึงกระทำเลย ไม่ต้องอธิบายให้มากความ หากจะทำให้ทำทันที แม้ว่าทำให้ไม่รู้ไม่ทราบ แต่เรามั่นใจ เรามีความสุขอยู่ในใจ ในตนเอง ฉะนั้นขอให้ทำ เมื่อล่วงลับไปแล้วก็อุทิศกุศล ปฏิบัติตามคำสอนที่ดีงามที่ได้สอนไว้ รู้จักผิดชอบชั่วดี พยายามบอกความชั่วของตนเองให้คนอื่นด้วยความจริง เพื่อให้คนอื่นได้สั่งสอน ได้ปรับปรุงปฏิบัติใหม่อย่างเหมาะสม

เมื่อรู้อุปการะคุณก็สามารถตอบแทนได้ ให้ความเคารพ ไม่ล่วงละเมิดโอวาทคำสอนที่ดีงาม เมื่อรู้อุปการะคุณก็เกิดกตเวที ความรู้คุณถือเป็นเครื่องหมายของความดี จะส่งเสริมให้เกิดความสุขได้ เช่นบิดามารดารู้หน้าที่ในการอุปการะคุณ ในการให้ และบุตรธิดา ก็กตเวที รู้การตอบแทนบุญคุณ เป็นคนดี ให้ความเคารพ คุณธรรมเกี่ยวกับความกตัญญูนั้น ใช้ได้ในทุกกรณีไม่มีข้อยกเว้น หากเกิดความกตัญญูแล้วดีทั้งนั้น เช่นการเป็นประชาชนในผืนแผ่นดินไทย ก็มีความกตัญญูแผ่นดิน ไม่ทำลาย ทำร้ายซึ่งกันและกัน พึงรักษาเอกราชและดูแลผืนแผ่นดินในฐานะแผ่นดินที่เป็นพระคุณ เป็นต้น

ในทางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นบุพการีในการกำเนิดพระพุทธศาสนา และสอนทางพ้นทุกข์ให้แก่เวไนยสัตว์ อย่างงานสืบสานประเพณีงานไหว้สาพระบรมธาตุ ถวายน้ำสรงพระราชทานสืบสานประเพณีเตียวขึ้นดอย ก็เป็นการกตัญญูกตเวทีของพระเดชพระคุณของหลวงพ่อญาณสมโภช เจ้าอาวาสวัดดอยสุเทพ ซึ่งไม่ใช่วัดของพระเดชพระคุณหลวงพ่อเท่านั้น แต่เป็นวัดของคณะสงฆ์ทั้งหมด เป็นของเชียงใหม่ และเป็นของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก แต่พระเดชพระคุณหลวงพ่อก็ได้สืบสานให้ลูกหลาน เป็นจารีตประเพณีสืบไปตราบเท่าที่องค์พระธาตุยังสถิตย์ดำรงมั่นอยู่กับนครพิงค์ นครธรรม พระพุทธศาสนาก็คงตั้งมั่นอยู่ตราบนั้น การที่พุทธศาสนิกชนรู้พระคุณแล้วตอบแทนด้วยอามิสบูชา จะเป็นการบำเพ็ญทางการกุศลในรูปแบบต่างๆ

การปฏิบัติบูชา และการนำเสนอในเบื้องต้น จึงเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่ชาวพุทธได้แสดงออกด้วยความกตัญญูกตเวทีต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเฉพาะในวันวิสาขบูชา ซึ่งทั่วโลกยอมรับในฐานะวันพุทธศาสนาโลก และคุณธรรมอริยสัจ ๔ (ความจริงอันประเสริฐ) **ทุกข์** ปัญหาของชีวิต มนุษย์ทุกคนต่างมีทุกข์ เกิดก็ทุกข์ แก่ เจ็บตายก็ทุกข์ ทุกข์จากการพลัดพรากก็เป็นทุกข์ ทุกข์ที่ไม่ได้ตามปารถนา **สมุทัย** คือเหตุของปัญหา ทุกข์ทั้งมวลล้วนมีเหตุที่เกิด ตัณหาทำให้เกิดทุกข์ ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ยึดมั่น **นิโรธ** ทางดับทุกข์หรือการแก้ไขปัญหา ปัญหามีไว้ให้แก้ การดับตัณหา ดับความอยากให้หมดสิ้นควบคุมกาย วาจา ใจ ดับตัณหาให้ได้ **มรรค** คือทางแห่งวิธีแก้ปัญหา ทุกข์ทั้งหมดแก้ได้ด้วยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวทางแก้ปัญหาต่างๆกันไป และความประมาท ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ ต้องมีสติทั้งขณะพูด ขณะทำ และขณะที่คิด ต้องมีสติระลึกรู้ทัน รู้ทันการเคลื่อนไหวอิริยาบถทั้ง ๔ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน แล้วแต่ว่าแต่ละท่านถนัดใช้วิธีการให้เกิดสติเช่นไร เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องราว และข้อปฏิบัติในวันวิสาขบูชาที่เป็นสิ่งดีงาม

เยาวชนไทยกับพระพุทธศาสนา

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)
วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๗

เป็นการยกย่องบูชาพระเกียรติยศ บูชาพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือแต่โบราณกาล จากหลักฐานตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา องค์สมเด็จพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษ ได้อุปถัมภ์คุ้มครอง ทำนุบำรุงศาสนา การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้นไม่เพียงแต่คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธเฉพาะในประเทศไทย แต่หมายถึงผู้ที่นับถือศาสนาพุทธทั่วโลก การที่พระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา กลายมาเป็นวัฒนธรรม ประเพณีของคนไทยอย่างแนบแน่น ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้นชาวพุทธ เยาวชนทุกคนควรจะได้เรียนรู้หลักการของพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมคำสอนมาปฏิบัติอย่างถูกต้อง

องค์ประกอบที่สำคัญของพระพุทธศาสนานั้น มีอยู่ ๕ อย่าง

๑. **พระศาสดา** คือ พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้ค้นพบหลักธรรมและนำมาเผยแผ่สั่งสอนแก่สาวก เป็นผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา

๒. **สาวก** ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้แก่กลุ่มพระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ศรัทธาสาธุชน รวมกันเรียกว่าพุทธบริษัท ๔

๓. **ศาสนธรรม** ซึ่งเป็นคำสอนของพุทธศาสนา ทั้งหมดทั้งมวล ซึ่งมีอยู่มากมายไพศาล ซึ่งพระพุทธเจ้า เคยหยิบใบไม้และตรัสกับพระอานนท์ว่า ธรรมมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นมีเพียงใบไม้ในกำมือ แต่ใบไม้ในป่าที่จะนำมาปฏิบัตินั้นอีกมากมาย นับไม่ถ้วน เช่น อิทธิบาท ๔ อริยสัจ ๔ หลักคำสอนที่พระพุทธเจ้านำมาสั่งสอนแก่ชาวโลกนั้น ก็มีไว้เพื่อความดับทุกข์ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่หมู่ชนเป็นอันมาก หลักธรรมคำสอนทั้งหมดจะถูกจารึกไว้ในคัมภีร์ ที่เรียกว่า “พระไตรปิฎก”

๔. **ศาสนพิธี** เช่นพิธีถวายทาน พิธีสมาทานศีล การทำบุญ การกุศล ในเทศการและพิธีต่างๆ เป็นต้น
๕. **ศาสนสถานและศาสนวัตถุ** คือสถานที่ และวัตถุที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือวัดและสิ่งสำคัญในวัดทั้งหมดทั้งมวล เช่นพระพุทธรูป คัมภีร์ พระไตรปิฎก ศาลาการเปรียญ กุฎิ เป็นต้น สัญลักษณ์ของพุทธศาสนา คือ ธรรมจักร และอาจจะมีกวางหมอบอยู่ด้านข้างในบางแห่ง ที่เห็นทั่วไปอย่าง ธงธรรมจักร รูปปั้นธรรมจักร ปัจจุบันสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ก็นำเอาธรรมจักรมาเป็นโลโก้ของพระพุทธศาสนาซึ่งในช่วงนี้ก็จะเห็นว่า สถานศึกษา ได้ประดับธงชาติ และธงเสมาธรรมจักร เป็นต้น

ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบของพุทธศาสนาที่ชาวไทย และชาวพุทธทั่วโลกรับรู้กัน ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่ควรรู้ ทั้งเด็ก เยาวชน และสามารถศึกษาตามองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาได้

ในวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นวัน ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน การประสูติพระศาสดาของพระพุทธศาสนา คือพระพุทธเจ้า มีนามเดิมว่าสิทธัตถะ เป็นพระโอรสของพระสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา พระราชาและพระราชินีแห่งเมืองกบิลพัทธุ์ แคว้นสักกะ ตั้งอยู่บนเชิงเขาหิมาลัย ประสูติเมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี ณ สวนลุมพินีวัน ตั้งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัทธุ์ และเมืองเทวทหะ ห่างจากเมืองกบิลพัทธุ์ไป ๑๒ ไมล์ ปัจจุบันเรียกว่า รุมเมนเด ประเทศเนปาล ซึ่งมีจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นหลักฐานแสดงไว้ ว่าเป็นที่ประสูติของพระพุทธเจ้า หลายท่านที่ได้ไปเยือนมาแล้ว จะเห็นพระพุทธเจ้าประสูติจำลองประดิษฐานไว้ สำหรับประเทศไทยก็จะมีจำลองไว้ที่พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเจริญวัย พอจะอภิเษกสมรสได้แล้ว พระเจ้าสุทโธทนะ พระราชบิดา ได้ทรงพิจารณาเห็นว่าเป็นเพียงหนทางเดียวที่จะผูกพระทัยของพระโอรสได้ จึงให้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงยโสธรา (พิมพา) ซึ่งมีพระสิริโฉมงดงาม เป็นพระธิดาในพระเจ้าสุทโพพุทธะ และพระนางอมิตตา พระราชาและราชินีแห่งแคว้นเทวทหะ ภายหลังทรงมีพระโอรสนามว่าราหุล จากนั้นเสด็จออกบวชเนื่องจากทรงเบื่อหน่ายในกามคุณ ที่พระราชบิดาทรงบำเรอ โดยได้พิจารณาเห็นเทวฑูตทั้ง ๔ คือคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และคนเกิด การเสด็จออกบวชเพื่อแสวงหาโมขธรรม คือการแสวงหาธรรมเพื่อการหลุดพ้น จึงได้ผนวชในขณะพระชนมายุ ๒๙ พรรษา ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา

สำหรับสถานที่ และวันตรัสรู้นั้น หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะได้บรรพชาแล้วก็ได้ศึกษาในสำนักต่างๆ เช่นสำนักอาราฬกาลามโคตร และสำนักรามบุตร แล้วเห็นว่าแนวทางของลัทธิดังกล่าวมานั้นไม่ใช่แนวทางแห่งความพ้นทุกข์ จึงได้เสด็จไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เห็นสถานที่อันน่ารื่นรมย์จึงได้เสด็จประทับ ณ ที่แห่งนั้น พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ก่อนจะตรัสรู้บรรลุอรหันต์เป็นสมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะที่พระองค์ทรงตรัสรู้นั้น เมื่อพระองค์ทรงใช้เวลาศึกษาและปฏิบัติธรรมเป็นเวลา๖ ปี จึงได้ตรัสรู้ธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ได้ คือ "อริยสัจ ๔" อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ประการสำคัญที่สุดคือมรรค มรรคมีองค์ ๘ สำคัญคือเป็นข้อปฏิบัติให้เกิดความดับทุกข์ เรียกว่าอริยมรรคมี ๘ ประการ คือ

๑. **สัมมาทิฏฐิ** ความเห็นชอบ ความเห็นที่ถูกต้อง คือเห็นทุกข์ เหตุให้เกิดทุก ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

๒. **สัมมาสังกัปปะ** ดำริชอบ คิดชอบ คือการคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่พยาบาท เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

๓. **สัมมาวาจา** คือการเจรจาชอบ เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ

๔. **สัมมากัมมันตะ** คือการงานชอบ เว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการประพฤติผิดในกาม

๕. **สัมมาอาชีวะ** คือเลี้ยงชีพชอบ การประกอบสัมมาชีพ เว้นจากการเลี้ยงชีวิตในทางที่ผิด

๖. **สัมมาวายามะ** คือเพียรชอบ เพียรไม่ให้เกิดความชั่ว ละความชั่วที่เกิดขึ้น แล้วทำความดี พร้อมกับรักษาความดีที่เกิดขึ้นให้มั่นคงตลอดไป

๗. **สัมมาสติ** คือระลึกชอบ ระลึกทางด้านกายเวทนา จิตธรรม

๘. **สัมมาสมาธิ** คือตั้งใจชอบ ทำให้จิตใจตั้งมั่น มีอารมณ์เป็นหนึ่ง

การที่พระพุทธเจ้าเผยแผ่หลักธรรมคำสอน เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยทรงเห็นว่าสัตว์โลกต่างมีบารมีที่แตกต่างกัน เปรียบดั่งดอกบัว ๔ เหล่า บางเหล่าสามารถรู้ธรรมในทันที เปรียบดั่งดอกบัวที่พ้นจากน้ำ พอต้องแสงอาทิตย์แล้วก็สามารถบานได้ทันที ประเภทที่สอง เหล่าที่ต้องขยายความของธรรม จึงจะรู้ได้ เปรียบเหมือนดอกบัวที่ปริ่มน้ำ สามารถจะบานได้ในวันรุ่งขึ้น บางเหล่าต้องอบรมสั่งสอน ย้ำคิดย้ำเตือน ฝึกฝนพรรณา เปรียบเหมือนดอกบัวใต้น้ำที่ต้องใช้เวลา แต่กับบางเหล่าไม่สามารถที่จะรู้ธรรมได้เลย เปรียบดอกบัวที่อยู่ในโคลนตม ซึ่งจะเป็นอาหารของปลาและเต่าในที่สุด

เมื่อพระองค์ทรงเห็นดังนั้น จึงตั้งใจที่จะแสดงธรรม ในชั้นแรกได้นึกถึงอาราฬดาบส การามโฆษ และอุรกะดาบส รามบุตร ที่พระองค์เคยทรงอาศัยศึกษาลัทธิ แต่ทั้งสองก็ได้ถึงแก่ความตายเสียแล้ว จึงได้นึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ มีโกญทัญญะ เป็นต้น เลยได้ไปแสดงธรรม ณ ป่าอิสิปาตนะมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี จนทำให้พระปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม และขอบรรพชาอุปสมบทกับพระพุทธเจ้า นับว่ามีพระสงฆ์เกิดขึ้นในโลกครบพระรัตนตรัย ต่อจากนั้นก็มีพระยาสะ และพระสหายได้บวช รวมแล้ว ๕๕ คน จึงมีพระอรหันต์ที่ไปเผยแผ่ศาสนาในคามะ ในนิคมชนบทต่างๆ เป็นครั้งแรก จำนวน ๖๐ องค์ พระพุทธเจ้าอีก ๑ องค์ รวมมีพระอรหันต์ ๖๑ องค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปฏิบัติพุทธกิจ คือกิจประจำวัน ๕ ประการ ซึ่งทรงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เน้นให้เห็นถึงพระกรุณาธิคุณที่ยิ่งใหญ่ไพศาลขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือเช้าตรู่เสด็จออกบิณฑบาตร และแสดงธรรมแก่คนที่ปรากฏอยู่ในข่าย ตอนเย็นแสดงธรรมแก่อุบาสก อุบาสิกา ที่มาฟังธรรมที่วัด ตอนหัวค่ำทรงให้โอวาทแก่ภิกษุ สามเณรทั้งหลายที่มาเข้าเฝ้า ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาของเทวดา พระราชา และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มาเข้าเฝ้า ตอนเช้ามืดทรงส่งข่ายไปตรวจอุปนิสัยของสรรพสัตว์ว่าใครควรจะได้รับฟังธรรมของพระองค์ พระพุทธเจ้าทรงพุทธกิจ ทรงศาสนกิจ ทำงานหนักมากเพื่อประโยชน์สุขของบุคคลอื่น พระองค์ท่านทรงทำเป็นพุทธจริยาด้วยความขยันหมั่นเพียร เราทั้งหลายควรยึดถือตามพระพุทธองค์ในเรื่องความอดทน ขยันหมั่นเพียร และทำอย่างสม่ำเสมอ ในการศึกษาเล่าเรียนก็ดี ในการประกอบสัมมาอาชีพก็ดี ในการสร้างฐานะหลักฐาน และในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ การทำกิจกรรมใดๆก็ตาม ขอให้ทุกท่านนั้นมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักเช่นเดียวกับพระพุทธองค์ที่ทรงปฏิบัติจนตลอดพระชนม์ชีพ

พุทธจริยาที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะพระพุทธเจ้า ๓ ประการคือ

๑. **โลกัตถจริยา** ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่มนุษย์ชาวโลก เช่นในพุทธกิจ ๕ ประการดังกล่าวแล้วนั้น โดยตรวจอุปนิสัยแล้วได้แสดงธรรมโปรดในฐานะการเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

๒. **ญาตัตถกิริยา** ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติตามฐานะ เช่นการเสด็จกรุงกบิลพัทธุ์ แสดงพระธรรมเทศนาโปรดพระญาติ มีพระเจ้าสุทโธทนะเป็นต้น จนพระเจ้าสุทโธทนะได้บรรลุโสดาปัตติผล และได้ไปห้ามเสด็จของพระเจ้าศากยะแห่งนครกบิลพัท และกองทัพของพระเจ้าโกลิยะ ซึ่ง

เป็นพระญาติของพระองค์ที่จะยกทัพรบกัน เพราะแย่งน้ำในแม่น้ำโรหินีเพื่อไปทำนา

๓. **พุทธัตถะจริยา** พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญประโยชน์ตามหน้าที่ของพระองค์ คือทรงบัญญัติพระวินัย และจรรยามารยาทที่ดีงามให้เป็นหลักปฏิบัติของภิกษุ และภิกษุณี และทรงแสดงธรรมแก่พุทธบริษัท ๔ ตลอดพระชนม์ชีพ

หลังจากพระองค์ได้สั่งสอนคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะยากดีมีจน จะเป็นคนดี หรือไพร่ เป็นเวลา ๔๕ ปี จึงได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน ภายใต้ต้นสาละแคว้นกุสินารา ปัจจุบันเป็นกุสินาคา เมืองกาเซียรัฐ กุตรประเทศ ประเทศอินเดีย ซึ่งมีการสร้างจำลองไว้ในประเทศไทยเช่นเดียวกันที่ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานเป็นเวลายาวนานแล้ว แต่พระคุณและพระธรรมวินัยซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ยังคงอยู่ เยาวชนชาวพุทธ พุทธบริษัทควรเคารพนับถือพระคุณและพระธรรมวินัย โดยน้อมเอาพระคุณ คือพระพุทธจริยาวัตร และพระธรรมวินัยมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสุข สันติภาพ ความร่มเย็นในการดำเนินชีวิต จนได้รับการยกย่องว่าองค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระคุณ ๓ ประการ คือ

๑. **พระปัญญาคุณ** ทรงมีความรอบรู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง คือไม่เที่ยง ไม่เป็นทุกข์ และไม่มีตัวตน คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จึงทรงไม่ติดในสิ่งเหล่านั้น

๒. **พระบริสุทธิคุณ** พระองค์ทรงบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองต่างๆ เผยแผ่ ศาสนาโดยไม่หวังผลตอบแทนด้วยน้ำพระทัยที่บริสุทธิ์

๓. **พระมหากรุณาธิคุณ** พระองค์ทรงได้เสด็จไปจาริกในที่ต่างๆ เพื่อสั่งสอนประชาชนโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เป็นเวลา ๔๕ ปี

เหล่านี้ล้วนเป็นพุทธจริยวัตร และความสำคัญในวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จึงเรียนพุทธศาสนิกชนทุกท่าน ทุกคน รวมทั้งเยาวชนทั้งหลาย ได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เกิดความสงบสุข และหนทางแห่งการพ้นทุกข์เป็นลำดับต่อไป

ทำอย่างไรถึงเรียกว่าพราหมณ์

พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์ (นนทพันธ์ ปภสฺสโร ป.ธ.๕)
วัดศรีโสดา พระอารามหลวง ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียง รด. หนองฮ่อ
วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

คำว่าพราหมณ์นั้น เกิดจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพุทธพจน์ ว่าในสมัยหนึ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จอยู่ ณ เขาคิชกูจ กรุงราชคฤห์ ขณะนั้นท้าวสักกะซึ่งเป็นจอมของทวยเทพทั้งหมดทั้งมวล พร้อมเทวะบริษัทเข้าไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็มีพระเถรินามว่าเกสาโคตรมี ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นเอกตทัคคะ หรือว่าเป็นเลิศของผู้ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร มีความประสงค์จะเข้าเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเหาะมาโดยนภากาศมองเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทำการประดิษฐานอยู่ร่วมกับท้าวสักกะจอมเทพ ก็ไม่อยากให้การมาของท้าวสักกะนั้นเป็นอันตราย หรือไม่อยากรบกวนประมาณนั้น จึงถวายอภิวาทแล้วเหาะกลับไป ท้าวสักกะได้เห็นว่ากิสาโคตรมีเถรีมีร่างกายซูบผอมจีวรเก่าคร่ำจึงทรงถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พระผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัย สมถะพอได้พบได้เห็นแจ้งแก่สายตา ก็ก่อให้เกิดศรัทธา ความเชื่อ ดังเช่นคำกล่าวว่า ม้าต้องอ้วนพลี ฤาษีต้องผอมโซ เช่นหากพระสงฆ์ สามเณร มีร่างกายที่ผอม ถือว่าเคร่งครัดในพระธรรมวินัย หรือว่านักบวชพราหมณ์ผู้บำเพ็ญอย่างเคร่งครัดเพื่อความหลุดพ้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ตรัสบอกว่า พระเถรีผู้นั้นนามว่าพระเกศาโคตมี ตรัสคำบาลีว่า ปังสุ กุรทะรัง ชันตุ ชันตุง เกสัง ทมะนิสันทะตัง เอกัง วนัสสมิง ชายัน ตังตัมหัง โพมิ พามะนันติ คือบุคคลผู้ทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร มีตัวสะพรั่งด้วยเส้นเอ็น อยู่คนเดียวในป่า เพ่งฌาน เราเรียกบุคคลนั้นว่าเป็นพราหมณ์ผู้ประเสริฐ จากพระดำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะเห็นว่าคนที่จะเป็นพราหมณ์ได้นั้นจะต้องประกอบด้วย องค์ ๔ เช่นท่านทั้งหลายได้ไปบำเพ็ญ เจริญสติภาวนา นุ่งขาวห่มขาว บวชพราหมณ์ องค์ ๔ นั้น คือ

สันดุตถี ความเป็นคนมักน้อย สันโดษ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค หรือคำบาลีว่า โภชเน มะตัน นุ ตา การยินดีในที่สงัดเงียบ คำบาลีว่า ปะวิ เวกะ ระโต และวิริยาลาภะ คือความเพียร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนพุทธบริษัทของพระองค์ให้รู้จักสำรวมจิต การสันโดษคือการระวังความคิดของตนตัว ไม่ให้ฟุ้งซ่าน กวัดแกว่ง หวั่นไหว ทางด้านสิ่งฟุ้งเฟ้อต่างๆ คือการระวังความคิดของตนเองให้รู้จักยินดีพอใจในปัจจัยสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ซึ่งหมายถึงความมีทรัพย์สมบัติ รายได้ สิ่งของเครื่องใช้ทุกอย่างคือ ยินดีในสิ่งที่ตนได้ พอใจในสิ่งที่ตนมี ทั้งนี้ทรัพย์สินเงินทองที่ได้มานั้นจะต้องเกิดจากการประกอบสัมมาอาชีวะ หรือว่าคนที่มียศตำแหน่ง มีแค่ไหนก็ต้องพอใจแค่นั้น ยศ ตำแหน่งที่ได้มาด้วยการปฏิบัติหน้าที่ต้องได้มาด้วยความชอบธรรม รู้จักมักน้อยสันโดษ ในลาภสักการะที่พึงมีพึงได้ ตามฐานานุรูป ตามสมควร ตามความเหมาะสม ได้สิ่งใดมาก็รู้สึกปรีดาในสิ่งนั้น แสวงหาได้เท่าไหร่ก็พอใจเท่านั้น ไม่มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็น จนเกินแก่เหตุ เกินฐานะที่จะพึงมีพึงได้ ดังคำบาลีว่า ยังลัตถัง เตนะ ตุทัพพัง คนจนนั้นมี ๒ กรณี มีจนเพราะไม่มี และจนเพราะไม่พอ ที่สอนเรื่องความสันโดษนั้น โลภะหรือความโลภเป็นเหตุที่ไม่มีความสุข มีคำบาลีว่า ตุฐถี สุขา ยา ติตะรี ตะ เรนะ ความมักน้อยสันโดษนั้น นอกจากทำให้สุขกายสบายใจแล้ว ก็เป็นเหตุป้องกันการทุจริต คอรัปชั่นในแวดวงข้าราชการ เป็นการป้องกันความคดโกง ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้และเป็นเหตุให้คนที่มีมาก จนเหลือได้แบ่ง ได้เฉลี่ย แบ่งปัน สงเคราะห์ให้แก่ผู้อื่นอีกทางหนึ่ง เป็นเหตุนำมาซึ่งประโยชน์ ความสุข สังคมจะมีความเอื้ออาทร เกื้อกูลกันไป ผู้รู้จักประมาณในการบริโภค หรือคำบาลีว่า โภชเน นุ ตัน ยุตา หมายรวมถึงการใช้จ่ายในทุกๆเรื่องของการดำรงชีวิต การใดก็ตามที่ต้องเสียเงิน เรียกได้เป็นการบริโภค การใช้จ่ายในการบริโภคที่มีสติคือไม่ประมาท รู้จักประมาณ ไม่บริโภคอย่างสุลุ่ยสุร่าย ไม่มีสติ จะเป็นการก่อหนี้ยืมสินต่อไป เช่นเสียเกินได้ใช้เกินมี แบบนี้เป็นคนจน กินเกินใช้ได้เกินเสีย แบบนี้เป็นคนรวย ไม่ใช้จ่ายตามผู้อื่นที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า เห็นช้างขี้อย่าไปขี้ตามช้าง ต้องอยู่อย่างคนจน จะเป็นคนรวย คนไม่รู้ศักยภาพของตนเองนั้น จะไม่มีวันรวย แต่ในทางตรงกันข้ามหากใช้สติแบบคนยากจน ประมาณตน ใช้จ่ายอย่างประหยัด ชาตินี้ก็จะร่ำรวย เป็นเศรษฐี ไม่มีวันจน

ภูมิพลมหาราชวรสฺส
ชยมงฺคลวรทานคาถา

ภูมิพโล มหาราชา	ทยฺยานํ รฏฺฐวฑฺฒโน
ธมฺมิโก ทสธมฺเมหิ	รชฺชํ กาเรติ สพฺพทา
ทุกฺขโต ทุกฺขิเต ทยฺเย	ภยโต ภยตชฺชิเต
สมุสฺสาโห ปโมเจติ	มหาการุญฺญเจตสา
เมตฺโตทเกน โตเสติ	ฆมฺเม เทโวว ภูมิเชฯ
ยตฺถ อจฺโจทกํ โหติ	สโมกนฺตํ ปกุพฺพเต
ยญฺจ สุกฺขํ อโสกญฺจ	ตินฺตํ โสกํ กโรติ นํ
ยนฺตํ ภชติ ภูมินฺโท	สทุกฺขํ สภยมฺปิจ.
ตตฺถ ทุกฺขํ ว ทุกฺขีนํ	ขีณํ ตสฺสานุภาวโตฯ
กตํส สพฺพกิจฺจญฺจ	สพฺพวาจา จ วาจิตา
จินฺติตา สพฺพจินฺตา จ	สพฺพเสทา จ มุจฺจเร
สพฺพานิ สพฺพทยฺยานํ	สุขตฺถาย ปวตฺตเร ฯ
สพฺพทยฺยา อิมาคมฺม	วิจกฺขณํ นริสฺสรํ
สมคฺคา เอกจิตฺตา จ	ธมฺเมน ทยฺยวฑฺฒเน
รฏฺฐสฺส เอกรชฺชญฺจ	ธมฺมเนตฺติญฺจ รกฺขเรฯ
อิทาเนโส มหาราชา	ปญฺจอสีติสมายุโก
อีทิเส มงฺคเล กาเล	เทมสฺส วรมงฺคลํ
รตนตฺตยานุภาเวน	รตนตฺตยเตชสา
ยํ สพฺพกุสลํ กมฺมํ	อมฺเหหิ ปสุตํ สทา
ยนฺโน สพฺพปริตฺตญฺจ	ภณิตํ สิทฺธิทายกํ
ตสฺส ตสฺสานุภาเวน	ภูมิพโล นราธิโป
ทีฆายุโก อโรโค จ	สุขิโต อกุโตภโย
พลูเปโต สโต โหตุ	สพฺพจินฺตาน ปารคู
จิรํ รชฺเช ปติฏฺฐาตุ	ปติฏฺฐา ทยฺยวาสินนฺติฯ

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙)
วัดราชโอรสาราม กทม. แต่ง
มหาเถรสมาคม ตรวจแก้

คำแปล
คาถาถวายพระพรชัยมงคล
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราชผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย ทรงเป็นธรรมิกมหาราช ทรงปกครองแผ่นดินด้วยทศพิธราชธรรมตลอดมา ทรงมีพระราชอุตสาหะสม่ำเสมอด้วยพระหฤทัยประกอบด้วยพระการุณยภาพอันยิ่งใหญ่ ช่วยปลดเปลื้องชาวไทยผู้ประสบความทุกข์ยาก ให้พ้นจากความทุกข์ยาก ผู้ประสบภัยพิบัติให้พ้นจากภัยพิบัติ ทรงทำให้ชาวไทยชุ่มชื่นใจด้วยน้ำพระทัยคือพระเมตตาธรรม เหมือนพระพิรุณโปรยปรายลงมาในหน้าแล้งทำให้สำสัตว์บทแผ่นดินชุ่มชื่นฉะนั้น

สถานที่ใดมีน้ำท่วม ก็ทรงทำสถานที่นั้นให้มีน้ำพอดี สถานที่ใดแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ ก็ทรงทำที่นั้นให้ชุ่มฉ่ำมีน้ำสมบูรณ์ พระจอมแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานที่ใด ๆ ซึ่งมีความทุกข์เข็ญและผองภัย ความทุกข์เข็ญ ณ ที่นั้น ๆ ก็พลันมลายไปด้วยพระบรมเดชานุภาพของพระองค์

พระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระองค์ทรงบำเพ็ญแล้วด้วยดี พระราชดำรัสทั้งหมดที่ตรัสแสดงแล้วก็ดี พระราชดำริทั้งสิ้นที่ทรงดำริไว้แล้วก็ดี พระเสโททุกหยาดที่หยดโลมดินก็ดี ล้วนเป็นไปเพื่อความสุขและเป็นประโยชน์แก่ปวงชนชาวไทยทั้งสิ้น

ปวงชนชาวไทยได้อาศัยพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระปัญญาแจ้งประจักษ์พระองค์นี้ จึงมีความสมัครสมานสามัคคี มีน้ำใจร่วมกันในการพัฒนาประเทศไทย ช่วยกันรักษาเอกราชและธรรมเนียมประเพณีของชาติไว้ได้โดยธรรม

บัดนี้ พระมหาราชเจ้าพระองค์นั้นทรงเจริญพระชนมายุ ๘๕ พรรษาแล้ว ในมหามงคลสมัยเช่นนี้ อาตมภาพทั้งหลายขอถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าพระองค์นั้น คือด้วยเดชานุภาพแห่งพระศรีรัตนตรัย และด้วยอานุภาพแห่งกุศลกรรมทั้งปวงที่อาตมภาพทั้งหลายสั่งสมไว้แล้วทุกเมื่อมาตลอดทั้งอานุภาพแห่งพระปริตรที่อำนวยความศักดิ์สิทธิ์ให้ทั้งปวงที่อาตมภาพทั้งหลายได้สวดสาธยายแล้วนี้ ขอสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้าทรงมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงนิราศจากโรคาพาธ ทรงพระเกษมสำราญ หาเภทภัยจากที่ใด ๆ มาพ้องพานมิได้ มีพระพลานามัยแข็งแรง มีพระสติมั่นคง ทรงได้รับความสำเร็จแห่งพระราชดำริทั้งปวง สถิตสถาพรอยู่ในไอศูรย์ราชสมบัติ เป็นที่พึ่งแห่งพสกนิกร ชาวไทย ตลอดกาลนานเทอญ

ปรมราชินีนาถาภิถุติปสิทฺธิวรทานคาถา

ปรมราชินีนาถา สิริกิตฺติ มหายสา
ปุญฺญาธิการสมฺปนฺนา ทยฺยานํ สิริวฑฺฒนา
ธมฺมิกา ธิติสํยุตฺตา สพฺพทา ทีฆทสฺสินี
สมฺพุทฺธสาสเนเยว วิปฺปสนฺเนน เจตสา
สมฺพุทฺธมามกา อคฺคา ภิยฺโย ตํ อุปถมฺภติ
ทุกฺขปฺปตฺเต จ นิทฺทุกฺเข ภยปฺปตฺเต จ นิพฺภเย
สพฺพทยฺเยปิ กาเรติ มหาการุญฺญเจตสา
เมตฺโตทเกน โตเสติ ฆมฺเม เทโวว เมทนึ
ยตฺถ อจฺโจทกํ โหติ ตํ กาเรติ สโมทกํ
ยตฺถ อปฺโปทกํ โหติ ตํ กาเรติ ปโหนกํ
ยํ ยํ ภชติ ภูมินฺทา ตํ ตํ สุขํ ปกุพฺพเต
เย อุปายา กตา โหนฺติ ภาสิตา จาปิ จินฺติตา
สพฺเพ เต รฏฺฐวาสีนํ สุขตฺถาย ปวตฺตเร
สมฺมาอาชีวเมเตสํ วิเนติ อุปถมฺภติ
ภิยฺโย ผาสุวิหาราย ธนาคมํ นุพฺรูหิตุํ
สิปฺปอาชีวเวมชฺฌํ กาเรติ อนุกมฺปกา
ตสฺมา สมฺภาวิตา โหติ ปชาย มาตุฐานิยา
สพฺพทยฺยา อิมาคมฺม สนฺติมคฺคานุสาสกํ
เอกจิตฺตา สมคฺคา จ ทยฺยรฏฺฐวิวฑฺฒนา
รฏฺฐสฺส เอกรชฺชญฺจ ธมฺมนุญฺญญฺจ รกฺขเร
ปรมราชินีทานิ อสีติอายุวฑฺฒกา
อีทิเส มงฺคเล กาเล เทมสฺสา วรมงฺคลํ
รตนตฺตยานุภาเวน รตนตฺตยเตชสา
ปรมราชินี เสฏฺฐา ทยฺยิกานํ มหาคุณา
ทีฆายุกา อโรคา จ นิทฺทุกฺขา อกุโตภยา
วณฺณูเปตา พลูเปตา สุขิตาโหตุ สพฺพทา
จินฺติตา สพฺพจินฺตาปิ ปริปูเรตุ สพฺพโส
จิรํ รชฺเช ปติฏฺฐาตุ ปติฏฺฐา ทยฺยวาสินํ
ทีฆายุตาทิสมฺปนฺโน ภูมิพโล นริสฺสโร
เต ปุตฺตธีตุนตฺตาโร ญาติสาโลหิตา จ เต
ทยฺยิกา จ มหามจฺจา สุขิตา โหนฺตุ นิพฺภยา
อนฺตรายูปสคฺเคหิ ทยฺยชาติ วิมุจฺจตุ
จิรํ โลเก ปติฏฺฐาตุ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนนฺติ

สนามหลวงแผนกบาลีแต่ง มหาเถรสมาคมตรวจแก้

คำแปลคาถาถวายพระพรชัยมงคล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเจริญพระราชอิสริยยศยิ่ง ทรงถึงพร้อมด้วยพระบุญญาธิการ และทรงรุ่งเรืองด้วยพระราชสิริ เป็นมิ่งขวัญของปวงประชา มีพระราชญาณทัศนะอันกว้างไกล และมั่นคงในธรรม มีพระราชศรัทธาเลื่อมใสและได้ทรงทำนุบำรุงพระบวรพุทธศาสนาด้วยดีตลอดมา โดยพระฐานะแห่งพุทธมามกาและศาสนูปถัมภิกาอันเลิศ ทรงปัดเป่าทุกข์ภัยที่บังเกิดแก่ชาวไทยให้ดับสูญไปได้ด้วยดี ทรงประคับประคองผู้ที่ประสบภัยพิบัติให้ประสบสวัสดิ์สร่างพ้นจากทุกขภาวะ ด้วยอำนาจแห่งพระมหากรุณาธิคุณ พระเมตตาธรรมประดุจสายฝนฉ่ำอันค้ำจุนเมทนีดลให้แช่มชื่นได้แม้ในฤดูแล้งอันแห้งผาก ยังพสกนิกรเป็นอันมากให้รื่นเริงยินดี ทรงบันดาลผลยภาพให้บังเกิดมีแก่แหล่งน้ำลำธาร พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานใด ๆ ความสุขสำราญก็บังเกิดได้ ณ สถานนั้น ๆ ด้วยบรรดาโครงการอันเนื่องแต่พระราชเสาวนีย์ และพระราชดำริ ที่ล้วนเป็นไปเพื่อความผาสุกร่มเย็นของมหาชน ทรงแนะแนวทางการประกอบสัมมาชีพพร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราชินูปถัมภ์ ทรงเป็นผู้พระราชทานกำเนิดกิจการศิลปาชีพ เพื่อเพิ่มพูนธนสารสมบัติ เสริมสร้างความอยู่ดีกินดี เหตุฉะนี้ จึงทรงสถิตในพระราชสถานะ "แม่ของแผ่นดิน"

สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ พระองค์นั้น ทรงเป็นศูนย์รวมน้ำใจภักดิ์ในสมานสมัครเป็นหนึ่งเดียว ยังให้เกิดความกลมเกลียวพร้อมเพรียงกันนำพาประเทศไทยให้ วิวัฒนาสามารถดำรงเอกราช นิติธรรม และแบบแผนประเพณีอันเหมาะควรแก่การอภิบาลรักษาประเทศชาติให้ยั่งยืนสถาพร

บัดนี้ บรรลุมงคลกาลที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ปวงอาตมภาพ ขอถวายพระพรแด่สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชาชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณพ้นที่พรรณนาแก่มหาชนชาวไทย ด้วยเดชานุภาพแห่งคุณพระรัตนตรัย ขอให้ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงปราศจากโรคันตราย นิราศร้างห่างภัยพิบัติอุปัทวทุกข์ ทรงเจริญพระพรรณ สุข พล ทุกประการ มี พระราชปณิธานปรารถนาในการใด ขอจงสัมฤทธิ์ได้สมพระราชประสงค์เสด็จสถิตเป็นมิ่งขวัญอันมั่นคงในดวงใจไทยไปตราบกาลนาน

อนึ่ง ขอสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราชเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ตลอดจนพระบรมราชวงศประยูร ทรงบริบูรณ์ด้วยพระชนมสุขสิริโสตถิ์ ขอความผาสุกรุ่งโรจน์จงบังเกิดแก่สมณพราหมณาจารย์ มุขอำมาตย์ราชมนตรี และประชาชนทั้งปวง ขอประเทศชาติจงล่วงพ้นภัยันตรายและความขัดข้องกีดขวางทางเจริญทั้งหลายได้โดยพลันขอพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงจีรังสถิตประดิษฐานดำรงมั่นบนโลกนี้ สิ้นกาลนานเทอญ